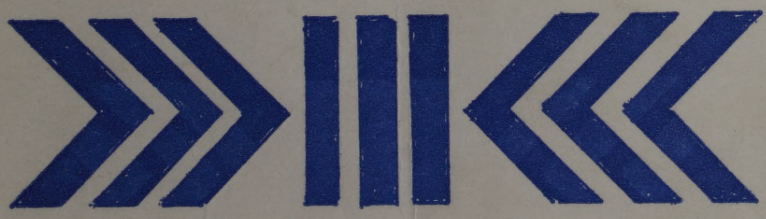

B
902.7
Zarin, P.

LANGUAGES

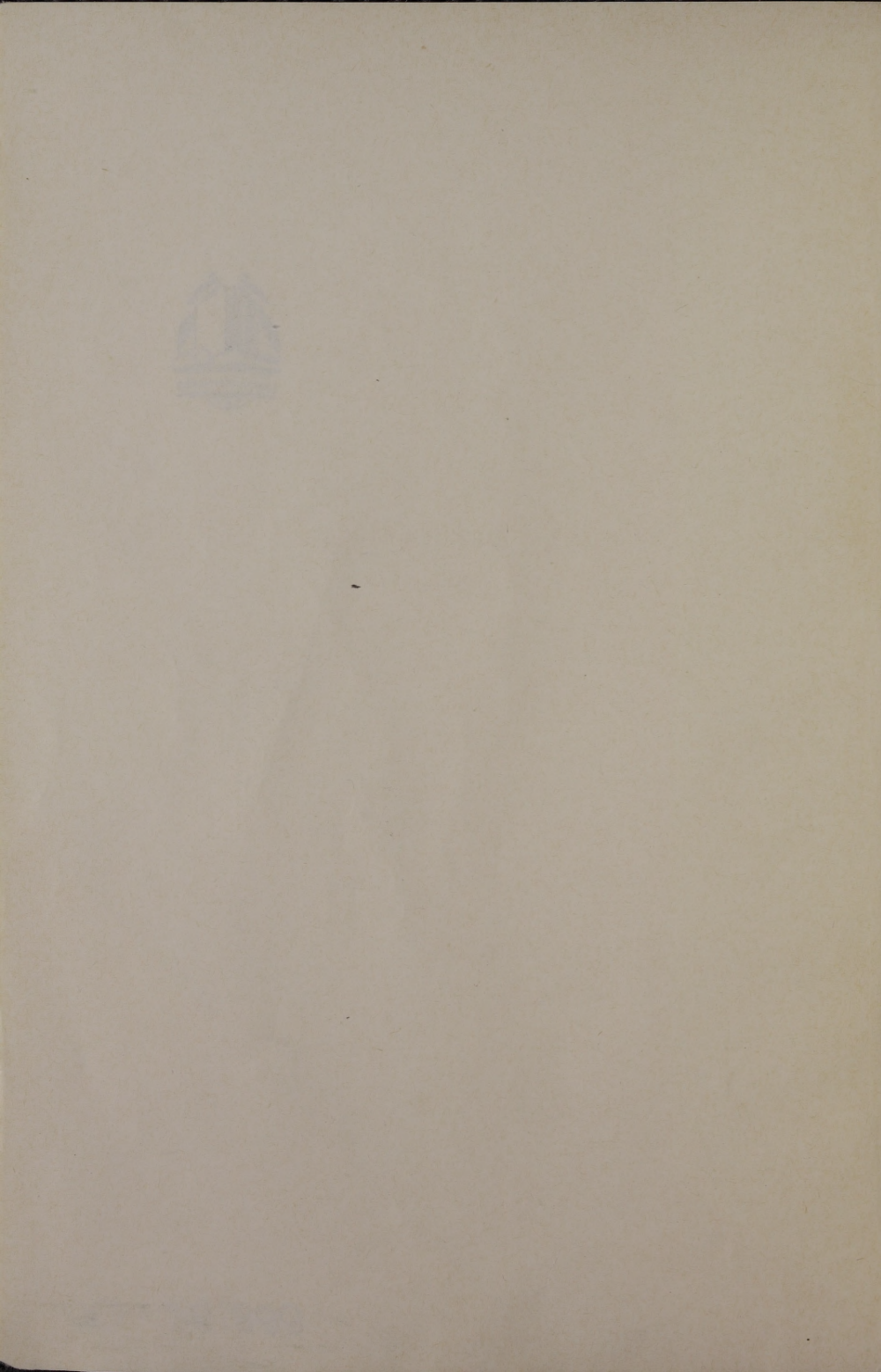
TRABICIAS

90-38.899

Latgali izdevniecība

B

B

902.7

Pīters Zariņš

LATGALU TRADICIJAS

P/s Latgaļu izdevnīcība

1 9 7 5

149

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTĒKA

90—

38.899 ✓

ĪVODAM

Sovā apcerē še snādzi dažus, saeisyņōtus, bet rokstu-reiģōkūs izvylkumus nu myusu seņču dzeives tradicijom vysūs goda laikūs.

Materiali jemti nu vacvactāvu un nu vacvacmōšu stōstejumim un nu personeigim vārōjumim un poša pī-dzeivōjumim, kai tradiciju izdareibu leidzdaleibnīkam.

Dzeivūs licinīku dreiž vairs nabyus, un paliks tikai tys, kas byus uzraksteits.

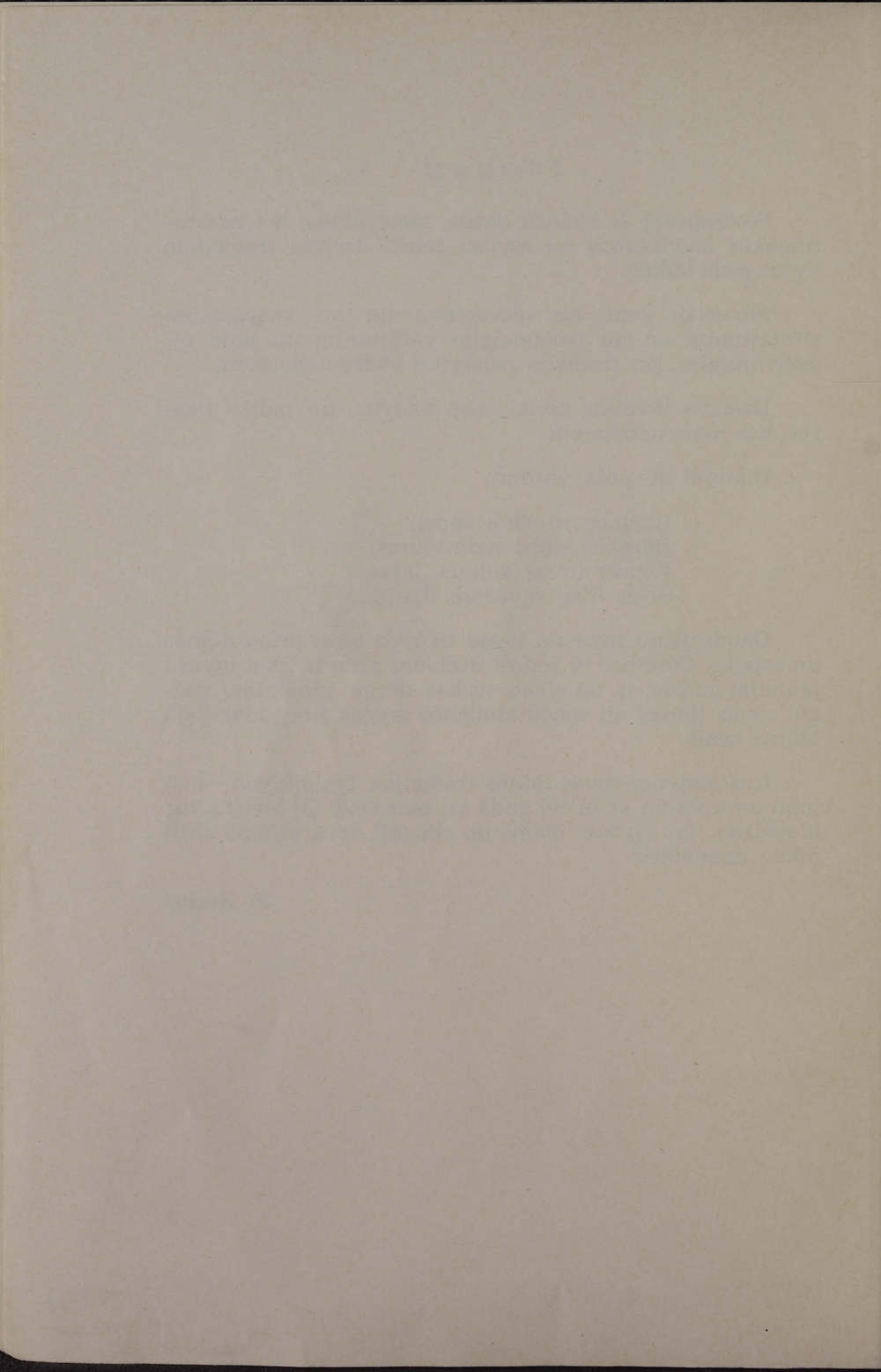
Runojūt ar poša vōrdim:

Latgola, tu tāvu zeme,
Dōrgais seņču montōjums;
Redzēt tovus kolnus, lejas,
Sirds maņ myužam ilgojās.

Daudzeji nu myusim tagad tū redz tikai prōta dūmōs un sapņūs. Cereibas tū redzēt dzeivom acim ir tikai myusu jaunajai audzei, jo tei atzeis tū kai dōrgu pīnōkumu stai-gōt sovas tautas un seņču staiģōtōs stygas jim pīdarušajā Mōras zemē.

Kas gūdynoj sovas tautas tradicijas, tys gūdynoj savu mōti un tāvu un ar tū ceļ gūdā ari pats sevi, lai kleistu kur kleizdams, lai ītu kur īdams un cik tōļ', tova atmiņa sirdī nikur nanūbōlēs!

P. Zariņš

I

LATGALU PARAŽAS
DAŽAIDŪS GODA LAIKŪS

LATONIU PARAZAB

DALANUS OODA LAKIN

JAUNŌ GODA SVINĒŠONA

Pēc skumeigō adventa laika, kas beja arī kai cereibu un gaidu izpausme dreizūs Pesteitōja dzimšonas, Zīmassvātku laika atnōkšona, pēc kuru prīceigōs izskaņas, nōce Jaunō goda sagaideišona.

Ar mozim izjāmumim, gondreiz vīsūs Latgolas nūvodūs beja vīnaidas jaunō goda sagaideišonas paražas.

Ratais sātas saiminīks beja, kuram bucā nabeja pataupeits nu Zīmassvātkim lobais ols jaunō goda sagaideišonai; bet jo kuram ols vairs nabeja, tū aizvitōja ar brandveinu:

Vacū godu palaižom,
Ar ūzula kanneņom;
Jaunū godu sagaidom,
Ar sudobra bičerem.

Jōsmuižas pog.

Jaunu godu sagaidēja ar vysaidom prōtōšonas izdareibom un paragōjumim. Vysi cerēja sev lelōku, lobōku laimi nōkušajā godā, bet beja arī taidi, kas nūžālōja aizejūšū godu: „Diz' voi jaunais gods dūs tū, kū devis aizgōjējs . . .?“

Zīmassvātkus es sajēmu
Dzīdōdama, doncōdama,
Lai tai veļās jaunais gods,
Jaunō goda kūdaleņas!

Na tik daudz un tōli brauce cīmūs jaunū godu sagaidūt kai tū darēja Zīmassvātkūs. Tū sagaidēja sovstarpeji, vīns ūtram tyvōk dzeivojuši rodi voi draugi; voi arī draudzeigu sareikōjumu veidā bīdreibu voi školu zālēs.

Cīmūs dzeivojuši kaimini vīns ūtru, parosti apsveicynōja jaunō goda reitā izsaceidami dažaidus, pīdūmōtus vēlējumus.

Sakarā ar tū beja radīs ticējums: jo pyrmais apcīmō-

tōjs īsarūn veirīts, tod gūvei atskrīs vērseits, un ūtraidi: jo sīvīte, tod teleņš byus gūteņa.

Leidzeigi tagadejim laikim, ari daudzi myusu seņči vacō goda vokorā nagōja gulēt leidz sagaidēja jaunō goda pyrmū stuņdi.

Kod daudzejim vėl nabeja stuņdinīku, laiku nūsacēja pēc zvaigznem jo tōs beja radzamas.

LAIMES LĪŠONA UN PARAGŪJUMI

Plaši pazeistams parodums beja laimes līšona godu mejā. Tū darēja tai: izkausēja gabaleņu svyna un tū lēja traukā ar yudini. Yudinī atdzīstūt svyns veidōja kaidu, dažaidi fantastisku formu, pēc kuras izskota sprīde par tōs nūzeimi atteicynojūt uz lējēja nōkušō goda lobom voi ļaunom izredzem.

Jaunī puīši un meitas gōja laukā klauseitīs, nu kuras puses īsarēja kaidis suņs, — nu turīnes tod gaidams precinīks voi tymā pusē puīšam meklejama leigova.

Dažreiz, naparosta apkōrtnes trūkšņa dēļ, īsadzīdōja kaut kur gaiļs, tod tys nūzeimōja ļaunus nūtykumus.

Ustobōs palyka vacōkī ļaudis, kuri apsasveicynōja ar pildeitim ols kausim, kam pīsavīnōja ari nu ōrā staigōjušī un tod tik sōcēs jautrū jausmu un osprōteibu runas, dzīsmes un padoncōšona.

Naiztryuka ari dažas apdzīdōšonas dzīsmes storp meitom un puīšim, storp cytom:

Jaunas meitas kaču svēre,
Vacō goda vokorā; —
Jo svērs kačs puspūdeņu,
Tod man' vēss šūrudiņ.

voi:

Jauni puīši lilējōs
Šūgod sīvas pajemšūt:
Nasalīlat, jyus puiseiši,
Jyusu sīvas cyts dabōs.

SEŅŌKĪ PARAGŌJUMI

Daudzi, seviški vacōkō paaudze, jaunō goda laimi paragōja pēc debess speideklīm, nu kurim jim beja sev izeimōta kaida zvaigzne voi tūs kūpōjums.

Jo izeimōtais speideklis beja spūži saradzams, tod tys sūlēja tū lobōkū un ūtraidi, jo tys beja nu redzes aizklōts, nalaimeigi.

VYŠKU OPLŌTS

Jaunō goda dīnu, taipat kai Zīmassvātklus, svinēja tymā nedeļas dīnā, kaidā tī ikryta. Daudzōs Latgolas draudzēs jaunō goda dīna skaitējōs kai atlaidu dīna, kas bazneicōs tyka kupli apmaklāta.

Pyrmū kai taidu minēšu Vyšku draudzi, kuras vacō bazneica šymā dīnā navarēja uzjēmt vysus dīvlyudzējus.

Lela daļa nu tim varēja pasalygt tikai zam kora apakšas, kas uz kolonom leidzynōjōs kai nu augšas sagtai verandai, kur pēc eisas lyugšonas tī deve sovu vītu cytim, jo zīmas laikā ōrpusē cylvāki navarēja palikt ilgi.

Vyšku jaunō goda oplōts beja ivārojams ar tū, ka tys nūtyka Vyšku mīstā, kas ar daudzajom tejneicom un „apsamesšonas“ vītom deve patvārumu tim, kam nabeja vītas nūsavitōt kur cytur.

Šymā oplōtā daudzi bogōtōkī latgali „bojōri“, tai tūs sauce tautā, atroda par īspēju pasalīteit ar sovīm stoltajīm zyrgim, jyugtim skaistōs komonōs, poši (šas) tārpušīs karakuļa mēteļūs un capurēs, divi atļautōs stundes tī ar lelu ōtrumu auļōja pa golvonū ilu cauri mīstam.

Vyšku mīsta tyvumā beja vairōki leli un mozi krīvu cīmi, kuru bogōtniki, taidā pošā veidā pīsavīnōja un brauce leidza latgalim.

Saidim lapnajim braucējim tyka dūta atļōve jūs braukšonas parādei, ap 2 stuņdes ilgumā

Brauciņš nūtyka cauri mīstam, uz skrējiņa īlas nandreikstēja pasarōdeit nivīns cylvāks, jo kaukolom skaņūt tī drōzēs lelōkā ōtrumā.

Še mynātais beja tikai kai parādes brauciņš, bet lelais „izprīcas“ brauciņš nūtyka pīvakarē un cytā vītā. Parosti storp lelū krīvu sādžu MALINOVKU un SPŌGIM, pi Vyšku dzelžceļa stacijas, šei distance ir ap 11 km gara.

SĪVU MEKLĒŠONA

Daudzim jaunajim ļaudim ar jaunō goda atnōkšonu beja atnōcis ari jūs siržu namīrs ar tū, ka beja pīnōcis laiks dūtīs preceibōs ar jau izvālātū leigovu voi leigovaini — meitom, kam beja vajadzeiba pōrvest sātā sev veiruīgōtni.

Vacōkūs nūstōsti nūrōda, ka daži precejamō jauniša tāvs ar mōti dālam izraudzējuši sīvu tam nimoz nazynūt. Jōsaprūt, ka tū jī poši ari zoguši.

Myusu tautas dzīsmes līcynoj, ka ari pi latgalim, seņōk, ir nūtykušas sīvu zagšonas, kod bōleni ar zūbynim dzynušīs zadzējim pakaļ voi dzynuši tikai pādus. Ir zeimeigi, ka latgaļu tautas dzīsmes par tū gon narōda.

AIZDZIREIBAS

Braukšona uz sarokstu.

Storp Zīmassvātķim un aizgavēni precējōs taidi pōri, kaš navarēja kōzas atlikt leidz vosorai voi leidz rudīņam. Šymā laika periodā nūtykušōs kōzas sauce par ōtrajom kōzom, kam dažreiz, tūmār rodōs škēršli taidim, kam

vīteja is prāvests nadeve atļōves laulōtīs bez voi tikai ar vīnu izsaukumu bazneicā, pīprosūt trejsreizejū.

Pa tū laiku gadējōs, kai tū tauta apzeimēja: „bōbu pļotkas“, izteiciņs jemts nu krīvu volūdas, latvyski byutu: „pļōpas“. Pļōpas un tenkas beja ar dažaidu saturu, bet bazneicas lykums aizlidze tikai tyvōkū pōru ašņaradnīceibu voi kaidu vēļ caur tīsu naizškērtū lauleibas lauzšōnu utt.

Beja gadejumi, kod izsaukšona bazneicā varēja ari nanūtikt, bet tys nūtyka tikai ar vītejō prāvesta storp-nīceibu uz nu veiskupijas izpraseitōs atļōves pamata.

Aidzireibas voi sasadarynōšonas nūtyka leigovas sātā, nu kurīnes jaunais pōrs devēs pi vītejō draudzes gona, kur draudzes kanclejā nūtyka pōra saraksteišona un pōtoru resp. svoreigūs ticeibas gabaleņu zynōšonu nu golvas. Beja gadejumi, ka vīnam nu pōra tūs nazynōtōjam tyka dūts laiks pasamōceit un atnōkt vēļ reiz. Bet nazynu gadejuma, ka pōtoru nazynōšonas dēļ byutu izjukušas lauleibas.

JAUNA GODA SŌKUMA LAIKS,

nu Zīmassvātkim leidz aizgavēnam, sovaidōku cylvāku gora jausmu sfairā, aizskrīn vātraini ōtri, jo tys aizīt ar dorbim un nūtykumim na tai, kai tys nūteik cytūs goda laikūs.

Ōtri nōce, dreiz aizgōja,
Tī bogotī Zīmassvātki;
Dūd, Dīveņ, veseleibu,
Leldīneņu sagaideit!

Pēc bogōtajim boltajim Zīmassvātkim, nōk gaiši Kristus augšoncelšonōs, Leldīnu svātki.

Ar šū grybu roksturēt mozu atskotu nu atmiņom par Leldīnu svinēšonu myusu dzimtinē, ap 50 godim atpakaļ.

Pēc munom bārnu dīnu atmiņom un tūreizejom izjyutom, — Leldīnu gaideišona jau īsasōce pēc aizgavēna blīnu nūēšonas, kod pēc nagaru pōtoru nūskaitēšonas vysi devēs pi mīra, mes, mozi kavējamīs ar dūmom; kai byus

sagaideit vēl tik tāli asušos Leldīnes, kod, pa lelō gavēņa laiku daudz un daudz kō nadreikstēs ...

Styngri Katōļu Bazneicas lykumi lelō gavēņa laikā naatļōve ēst gaļu, pīnu, ūlas un vysus cytus taukainūs ēdīņus. Tūmār, ar vītejō prāvesta atļōvi tū varēja lītēt slymī, vacī un bārni.

Nūlīgtas beja ari vysaida veida izprīcas sareikōjumi kai ari sātu savīseibas ar gavēņa lykumu pōrkōpšonu ...

Gryutas gavēņa dīnas beja školās bārnim, kuru mai- zes kuleitēs voi kabatōs beja tikai maize, kaidis augleits voi sīra gabaleņš; pa ratam kaida zivteņa.

Šaida pošuzauperēšonōs cylvākim naizalyka vīgla, bet tūtīs jauku cereibu pylnas beja Leldīnu gaidas.

Lelajā gavēnī ikreit divi atlaidu svynomōs dīnas: 19. martā Sv. Jezupa, un 25. martā Sv. Marijas pasludynōšonas dīna, kod tyka dūta bazneicas atļōve ēst ar pīnu un cytaidi resp. dažas savīseibas.

TREJS KRYSTI VĒRS DUROVOM

Lelōkō nōkušō svinejamō dīna pēc jaunō goda beja TREJU KĒNEŅU DĪNA. Šōs dīnas priķšvokorā, nomā, vērs ustobas durovom uz kolpaka (ušaka), ar kreitu uzzeimēja trejs burtus: K † M † B †, pēc kotra burta zeimejūt krystu. Ar burtim apzeimōtūs vōrdus tauta izrunōja šai- di: KASPARS, MELKUSS, BALTAZARS.

Ti beja Austrumzemes kēneņu vōrdi, kuri apmeklēja Betlejemā pīdzymušū Jezus Bērneņu uperēdami Jam dōr- gas dōvonas.

Sakarā ar šū parodumu (tradiciju) tautā beja rodusēs meikle:

Pārņ brauce kungi, —
Šūgod redz slīdes.

Meikle izsoka, ka īpriķšejō goda burti un krysti vēl ir radzami. Beja dzērdāts tautā runojūt:

TREJS KĒNENI ir gōjuši nu tōļom zemem leidza nas- dami dōvonas: myrru, vyroku un zaltu kai augstōkū pa-

gūdynōjumu jaundzimušajam pasaūla Pesteitōjam — Jezus Bērneņam.

Kaidi cylvāku naprašas mes byutu, jo tū zynūt ari mes nanastu sovus uperus Zīmassvātku laikā.

Myusu seņči tū darēja šaidi: (nu personeigi radzātō), jī pagūdynōja mōksleiga staleiša sileitē guļušu bārnu nūlikūt: naudu, vosku, sveces, vylnas dzeju, sukōtu lynu grīstes un sīrus. Tūs nūlyka ari uz bazneicas sonoltoru kōpnem.

Tys upers beja kai gondarējums Dīvam par gūdu, un tei laiceigō dōvona par lobu nabogim un slymajim „špytalē“ mytušajim, kas beja pi kotras lelōkas bazneicas. Lels atbolsts beja vajadzēigs ari bazneicas goreidzņiceibai un apkolpei, jo vaļsts tūs naatbaļstēja.

Daudzōs draudžu bazneicōs nūtyka sevišķas Treju Kēneņu dīnas atlaidas, voi oplōti, uz kurim ļaudis īsaroda nu attōlōkom vītom.

Taidi oplōti nūtyka Vyškūs, Preiļūs, Neicgalē un cytur.

Kai jaunō goda tai Treju Kēneņu oplōtūs oplōtnīki sabrauce ar stoltim, lobōkajim zyrgim, jyugtīm skaistōs komonōs, poši gērbusīs dōrgūs kažukūs un karakuļa kai ari cauņu capures dažīm speidēja uz golvom. Saprūtams, ka taidi beja tūs laiku bogōtnīki, un vairōkums, tūmār, beja zemnīki un zemnīciski gērbusīs ar začu ōdas ausaiņom uz golvas.

Sīvītes sedzēs ar skaistom, pošautom vylnainem (korom). Beja, na mozums, radzami sorkonūs un boltūs kažukūs, kai ari sveitas.

Kai jaunō goda tai ari Treju Kēneņu dīnas bogōti oplōtnīki gribēja parōdeit sovu bramaneibu, tī šūreiz nadarēja sacēņseibu braucīņus, bet vyzynōdami sovas dāmas jōņōja pa apkōrtcelim, pa kurim jīm nimos navajadzēja braukt, lai tyktu sovōs sātōs.

Atlaidu draudžu bazneicōs (ōrpusē, jo tyvumā beja upe voi azars, izcērta oku) svētēja yudini.

Yudiņa svēteišonu izdarēja ar īpatnom ceremonijom, ar dzismem un lyugšonom.

Taida veida yudiņa svēteišonu darēja ari krīvi-vac-ticeibnīki, jo ari krīvi svinēja šū dīnu.

S V A C A I N E (SVEČU DĪNA)

Sveču dīnu atzīmēja 2. februārī. Dažūs apvydūs Krīvijās un Boltkrīvijās pīrubeža pogostūs tū dīnu sauce par „GRABNEICU“ pōrjēmtu nu boltkrīvu: GROBNICA.

Sveču dīna daudzōs draudzēs tyka svynāta kai atlaidu dīna — svātku dīna. Tei beja kai oplōta dīna Vyškūs, Preilūs un cytur. Še raksteišu tikai par Vyškim un par Preilim, kai par tyvōk pazeistamim.

Šymā dīnā bazneicōs svētēja sveces. Taidas, svēteitōs sveces globōjōs kotrā katōļu sātā.

Vīnu, nu lelōkom globōja nu divim skolim taiseitā makstē, kas tyka pagatavōta šaidi: divus skolus, ar plotumu sveces rasnumā, salyka krystiniski un tūs aizlaužūt un aizlyuzumā salīcūt dabōja četrkantainu maksti, tū steipveideigi pōrsēja ar dīgim saturēšonai kūpā.

Svēteitōs sveces vīta beja skapī voi lōdē (skreinē), kur vajadzeibas gadejumā vīgli pajamama.

SVĒTEITŌS SVECES LĪTŌŠONA

Ar aizdagtu svēteitū sveci pavadēja mērstušū, kuru nōves breižam tyvojūtīs (mērstūt) lyka mirēja rūkā kai gaismas symbolu mirēja dvēselei aizejūt myužeigajā Dīva vaļsteibā.

Jaunōkūs laikūs tū vairs tai nadarēja, bet aizdagtō svece tyka nūvītōta pi mirēja gultas voi tū klōtasuši turēja rūkōs.

Svēteitū sveci aizdedze un nūvītōja uz golda ari uznōkušō borga pārkyuņa nagaisa laikā, kod klōtasuši skaitēja klusas voi kūpeji bolsā lyugšonas.

Kristeigōs lauleibas gadejumā svēteitū sveci aizdedze uz golda, kod jaunivi voi jauniču izvadēja uz bazneicu nūskaitūt pīmārōtu lyugšonu.

Jaunōkūs laikūs, parosti divi svēteitōs sveces svečturūs tyka nūvītōtas uz lyugšonu golda pretim kaidai svātbildei, tōs aizdadzynōja tikai seviškūs gadejumūs un aizlyugumūs par myrušajim.

Svēteitōs sveces nalītōja telpu apgaismōšonai un lukturūs.

AIZGAVĒNS
(METENIS, VASTLOVS)

Laika tecējumā nu Zimassvātkim leidz aizgavēņam parosti beja soltōkais goda laiks Latvijā. Šymā periodā uzsnīga vysdziļōkō snīga kōrta. Tikai pa ratam styprais soltums apsamainēja ar meikšņas (atkušņa) dīnom. Šymā laikā sōcēs lelī zīmas laika dorbi, mežā braukšona, molkas un byuvkūku sagatavōšona un vesšona uz sātu voi uz „ryumes“.

Mežu un plūstojamūs upu tyvumā zemnīki daudz peļnēja, tai saucamū „švyrku“ vesšonā nu mežim uz dzelzceļu stacijom vilciņu lokomotivu apkurynōšonai resp. dzinējspāka tvaika rasšonai.

Bolkas vede uz upu plyudmolu nūvītņem, kam vōrds beja patapynōts nu angļu volūdas „ryume“ — (Room).

Sakarā ar rogovu ceļa izmontōšonu, latgalim beja rodusēs meikle:

Čaklas, skaistas divmōseņas
Svikstā vīn mozgojās ?
(Atminējums: Rogovu slīces snīgā.)

Pa šū laiku, kod spāka veiri rōvēs ar smogajim mežu dorbiem, vacōkī veiri taisēja un lobōja dorba reikus sātōs. Sīvītem pa šū laiku beja pylnas rūkas dorbu pi audaklu sagatavōšonas, ausšonas, sprēsšonas, adeišonas, šyušonas un raksteišonas = (izšyvumi).

Vysu tū tagad pasōktū vajadzēja pabeigt leidz vosoras mēnešam. Pa vōkorim nūtyka vakarēšona, kod sīvīši sanōce kaimiņu ustobōs ar adeklīm, izšyvumim voi ar kaidim cytim dorbiem.

Vakarēšonā pi myusu seņčim beja jautrys nūtykums, kod kūpsanōksme nūritēja ar dzīsmem, meikļu minējumim osprōteigom paronom, sokamvōrdim, pōsoku stōsteišonu un beidzūt ar tautyskom rūtaļom un dejom.

Vakarēšonas aktivā pīsadaleja nu ābecnīka leidz pošam vacajam un vysim beja kū dareit leidza labi justīs.

Na kotrreiz vakarēšonas beja kūpejōs, pa reizem sīvītes un veiriši sanōce atseviški.

Saprūtams, ka pi tō beja kotram „kongresam“ ari so-vaidōka programa. Sīvīšu kūpā skanēja un topa gotovas

kai laiceigōs, tai goreigōs bazneicas dzīsmes, pi kō veiriši
atsataisnōja, ka jim naasūt tik daudz dēļ tō laika.

Veiru apsprīžu dagpunktā beja saimniceibas dorbi, raža,
nūdavas, peļņa u.t.l.

NAVARIM AIZĪT TŌĻŌK

napasaklausūt, kū soka par vakarēšonu latgaļu tautas
dzīsmes, kas uzraksteitas nu tūs teicēju mutem un izvylk-
tas nu vyspōrejīm latvišu tautas dzīšmu krōjumim, kas tur
ir raksteitas nagrūzeitā latgaļu volūdā. Jemsim tōs pēc
vakarēšonas dorbu paraugim:

VĒRPŠONA (SPRĒŠSONA)

1. (6943)

Eite, meitas, vakarātu,
Vedit mani mozōkū:
Jyus sprēdit, jyus ryucit,
As guņtenis dedzējeņa.

2. (39610)

Eite, meitas, vakarātu,
Vedit mani mozeņū:
Es jums byušu guņsdedzēja,
Smolku rokstu raksteitōja.
Mōte roksta, meita roksta
Naraksteitys vylnōneites.

3. (39614)

Vokorōtu nūgōjuse
Muna jauna ļaudaveņ;
Cīma puišu kairynōtu,
Na darbeņa darynōtu.

4. (6994)

Ļaudaveņa, napraškeņ,
Munu lynu namaitoj; —
Ni tu mōki tīva sprēst,
A ni loba izvelēt.
Mōk mōseņa tīvu sprēst,
Mōk i boltu izvelēt.

5. (7015)

Pubuļōju pubuļōju,
Dāla mōte dzeju sprēde;
Uzkōpuse uz pubuļa,
Īraudzēju brōļa sātu.

6. (7064)

Tymsā sprēžu, naredēju,
Kaidis izgōja, taidu laižu;
Ka nu Dīva veseleiba,
Mugareņa sanosōs.

7. (39627)

Kūdeļa rogonā,
Tei muna navaļa,
Tū sprēžu reitā,
Tū vokorā.
Vēļ vīna kai kuce
Acīs i verās.

8. (39628)

Kō pelei nadzeivōt?
Pelei loba dzeivōšona;
Pelei loba dzeivōšona
Natikleites kūdeļā.

9. (39629)

Kūdele sprēsleica
Pa nomu doncoj;
Nūvede sprēdēju
Aiz augstim kolnim,
Aiz zalim mežim.

10. (39698)

Syuta mani mōmuleņa
Uz sileņu dzaltu plāstu,
Kam maņ it dzaltu plāstu,
Ka es poša dzaltoneite.

11. (39700)

Tricēt tric, skanēt skaņ
Jaunu meitu ustobeņa:

Jaunu meitu ustobeņā
Dzeipareņu gabaleni.

ADEIŠONA, RAKSTEIŠONA, ŠYUŠONA

12. (7237)

Div' mōseņas sasabōre,
Raibus cymdus adeidamas:
Vīna grib, ūtra grib
Muna bolta brōleleņa.

13. (99705a)

Odu cymdus lapaiņeišus,
Gaidu svōtus lapaiņeišus,
Odu cymdus kulaineišus,
Moža mani aizvess
Kulaineišu zemeitē.

14. (39706)

Odu cymdus kulaineišus,
Gaidu muižas sulaineišus;
Sylti cymdi kulaineiši,
Lobi muižas sulaineiši.

15. (39707)

Odu cymdus greidōdama,
Vōrkaviša gaideidama;
Vylks atrōve preilīteiti,
Raksteitom komonom.

16. (39708)

Odu cymdus kulaineišus,
Skaisti puiši sprūgainiši.
Sylti cymdi kulaineiši,
Skaisti puiši sprūgainiši.
Nūadeišu kulaineišus,
Mīļos mani sprūgainiši.

17. (39709)

Odu cymdus kulaineišus,
Jōsmuizīša gaideidama;

Nalaims rōve ondrupīti,
Tam vaj'dzēja pērstaineišu.

18. (39732)

Es brōleņam jūstu taisu,
Mēnesī vārdamōs:
Kaidi roksti mēnesī,
Taidi roksti brōļa jūstā.

19. (39738)

Es sašyvu ganeidama
Brōleņam lynu kraklu.
Ūtru dīnu izrakstēju
Dōbuleņa lapeņom.

20. (39767)

Raibus cymdus nūadēju,
Aiz gaļdeņa sādādama.
Kam adēju, tam natyka,
Poša gauži nūraudōju.

21. (39772)

Roksti roksti, tautu meita,
Kai dzeneiti paladzeņ;
Maņ tī tovi roksti tyka,
Pošu vežu brōleņam.

22. (39774)

Sōceņūsi īsasōce
Sedzineņu darynōt;
Tautys valeitis nadeve
Da golam darynōt.

23. (39779)

Še ir goni ganējuši,
Še zīdeni pabyruši;
Še ir muna ļaudaveņa
Zīdim cymdus adējuse.

24. (39780)

Solts rudinis, solta zīma,
Maņ cimdeni naadeiti;

Mērkst pērsteni, saļ rūceņas,
Kreit ōrā adatenis.

25. (39782)

Trejs meitiņas dreiši roksta
Pi lūdzeņa sādādamas;
Vīna bēja muna mōsa,
Ūtra brōļa ļaudaveņa,
Jau tei trešō eistyn sveša,
Tei maņ kryta prōteņā.

26. (39784)

Tei patyka cīma puišim,
Kura roksta zeižautepu;
Roksta dīnu, roksta naktī,
Roksta labi pušdinā.

27. (39786)

Tynu, tynu, odu, odu,
Vōrna komuli aiznese.
Voi tu, okla, naredzēji,
Ka tys komuļs audaklam?

28. (39789)

Tricēt tric tei maleņa,
Kur aug muna ļaudaveņa:
Pyn jūsteņas, pōraineites,
Oda cymdus pērstaineišus.

29. (39791)

Voi tī okli, cīma puiši,
Ka jī manis naredzēja?
Trejs vosoras cymdus odu,
Kai mozgōt nūmozgōju.

A U S Š O N A , (šyušona, raksteišona)

30. (7384) — 1

Es sovam brōleņam
Raksteidama kraklu šyvu;
Tautišam, ragaņam,
Tam vōrškeņa nanūdzyņu.

31. (39798)

Andryv, brōļ, ūzuleņ,
Kū tei tova mōte dora?
Kraklus šyun raksteidama,
Nu Dīveņa vīsus gaida.

32. (39823)

Gūdam šyvu lynu kraklus,
Gūdam lynu snōtineiti;
Lai jam mani lynu puiss,
Lynu yuzu nosōtōjs.

33. (39826)

Īva zīd, īva zīd,
Aud, mameņa, vylnōneiti!
Kai līpai maņ izaugt,
Kai īvai nūzīdēt.

34. (39827)

Īvas zīd, īvas zīd,
Mameņ aud i vylnaineites.
Kab es i tai zīdētum,
Kai īveņa pagaļmeņā,

35. (39841)

Lelōs meitas kraklus aude
Mes, mozōs, paladzeņus;
Lelōs meitas tautōs gōja,
Mes, mozōs, ponōksnūs.

36. (39842)

Lelōs meitas lynus sprēde,
Mes, mozōs, pakaleņas;
Lelōs meitas kraklus aude,
Mes mozōs paladzeņus.

37. (39846)

Lyni, lyni, muni lyni,
Zalta pūga galeņā;
Tai izaudu audekleņa,
Kai tū zalta gabaleņu.

38. (39852)

Moza muna leigaveņa
Škiltavaiņus kraklus aude,
Ļaudim lelais breinumeņš:
Kai dzeneits trykšķināja.

39. (39854)

Moza moza meitineite
Šolkim kraklus šyudynāja;
Patecēja zam karūga,
Tei byus loba nesēja.

40. (39855)

Mōku, mōku, tai namōku,
Kai mōk muna mōmuleņa:
Vušku cērpt namōcēju —
Sešu neišu audekleņa.

41. (39856)

Mōku, mōku, tai namōku,
Kai mōk muna ļaudaveņa:
Vokorā vuškas cērpa,
Reitā aude vylnōneites.

42. (39860)

Meža molā dzeivōdama,
Myužam bādas naredzēju:
Viļceņš sprēde, lopsa aude,
Vōvereite čaučis tyna.

43. (39864)

Nu kurīnes tōs meitiņas,
Kas auž skaistus paladzeņus?
Tōs bej' gudras mōtes meitas,
Kas auž skaistus paladzeņus.

44. (39869)

Pi mameņas dzēivōdama
Drōšu kleitu ūyudynōju:
Lai navarēj' tautu dāls
Trejs gadeņus cauri lauzt.

45. (39874)

Rudzim zīdi nūbyruši,
Mes, mōseņas, lasējom — (divreiz)
Aussim boltas vylnaineites.

46. (39877)

Šyvu kraklu bōleņam
Nu deveņu gabaleņu,
Ka jys maņ i lynus deve,
Yudinī i mārčādams.

47. (39880)

Tautīšam kraklu ūyvu,
Ar stiškom(i) izstiškōju;
Ka jys maņ(i) lynus deve
Bazmānā nasvārdams.

AIZGAVĒŅA PRĪCAS UN BĀDAS — VYZYNŌŠONŌS

Vyzynōšonōs aizgavēņa dīnā beja tik īrosta un aicy-
nojūša, ka tū darēja na tikai bārni, bet ari pīauguši un
vacōkī cylvāki.

Bārni un pusaudži, jau nu ogra reita nu kolnim laidēs
ragaveņōs, daži kam natyka ragaveņōs, gōja ar slidom (sli-
žukim) pa ladu kai vēja dzeiti, kas nabādōja par daudzim
kritīnim. Ratam slidas beja fabrikas ražōjums, vairums
poštaiseitōs — (trejskantainai plankai pīstyprynōta drōts).

Sleidot pošas ragaveņas
Nu kaļneņa lejeņā! —
Maņ navaida bōleleņu,
Ragaveņu viļcējeņu.

„Mili braukāt, mīli ari ragaveņas pavolkāt!“ — Tei beja tautas paruna, kas pamōcēja: „pēc prīcas nōk ari bādas, kū bez vaida jōpōrcīs.“

Šei paruna beja ari krīvu tautā:

— „Ļubiš katatsja, ļubi i sanočki vazit!“

Pīauguši pat ar lelajom, zyrga rogovom laidēs nu augstim kolnim, pīsāduši tōs pylnas.

Personeigi ar cīma draugim mīļōju laistīs nu kolna bolku bolsta ragaveņōs, kas beja otrōkas par mozajom.

Pīauguši jauniši un vacōkī reikōja tōļōkus izbraucīnus ar zyrgim, appuškōtōs komonōs, jo braucēju sabīdreibā leidz brauce tautu meitas.

Gari laižu kumeleņu,
Aizgavēņa vokorā;
Lai aug lyni tīvi, gari,
Muna tāva teirumā.

Ari mozī un pusaudži ir protuši padzīdēt:

Laižu laižu ragaveņas,
Nu kaļneņa lejeņā;
Myusu tāvam gari lyni,
Zalta pūga golā augs;
Cytīm puišim pokaleņas,
Peļu syudenš galeņā.

SVAIGĀ GAISĀ KUSTŪTĪS

nōk loba ēstgryba, tōpēc vastalāvi jēme leidz sev kū iēst:

Tīlu, tīlu, Vastalāvi,
Cyukas kōja kuleitē.
Cyukas kōja kuleitē,
Peirādzeni ozutē:
Cik nūskrēju nu kaļneņa
Tik nūkūdu kimyuseņu.

Puiši jau laikus sasagatavōja meitu izvyzynōšonai aizgavēņa dīnā:

Vysu godu naudu krōju
Aizgavēņa vokoram;
Es meitiņas vyzynōšu,
Meteneiša vokorā.

Ar tymsas uznōkšonu vyzynōšonōs beja jōizbeidz.

Ari tōļōkī izbraucēji sōce atsagrīzt sātā, jo aizgavēņa vokorā kotrys ēde tradicionalūs lejņņikus sovā sātā, sovā saimē. Pa ratam kaidi tyvōkī rodi sanōce ari uz kūpejom vakareņom. Aizgavēņa vakareņas parosti beja ļūti bogōtas ar gaļas ēdīnim, kas pēc tam nūsabeidze ar plōciņu un karašu ēšsonu.

Metēns kōktā plikējōs,
Kanēplōciņa gaideidams.
Atnōks myusu meitineites
Ar kanepu plōcineiti.

Gadejumam, kod kaidi nōce uz kūpvakareņom:

Metēns brauce Pōrdaugovu
Cyukas golva padusē.
Brauc, meteni, sēteņā,
Dūd tū myusu noma mōtei!

Nūbeidzūt aizgavēņa vokora maļteiti, tyka nūskaiteiti garōki, Dīvam pateiceibas pōtori un vysi devēs pi mīra. Vacōkī cylvāki un bazneickungi breidynōja: napōrsaēst un napōrsadzert par daudz aizgavēņa vokorā, naesit kai „ōmrejas“, jo vysam gavēņa laikam, tai kai tai napīēssi! Un lai palnu dīnā navajadzātu par daudz nūsajemt ar išku skolōšonu ...

PALNU DĪNA

Metēns vede palnu dīnu
Ar škeibom rogovom.
Sasaškībe, sasaškībe,
Nūsavēle lejeņā.

Vacōkī rōjōs uz jaunajim, ka taisni palnu dīnā tī me-
klēja kaut kū par daudz paēst un ola atlykumu nūsadzert:

Metēns kōktā sukōjōs,
Palnu dīnu gaideidams;
Kod atnōce palnu dīna,
Cyukas kōju skrybynōja.

Palnu dīnā vysī, kurus naaizturēja naatlīkami dorbi,
gōja uz bazneicu. Pēc īpatnō gavēņa dīvkolpōjuma, kotram
aizejušajam bazneicōnam, bazneickungs ar trejs pērstim
īputynōja motūs palnu piceņu ar nūzeimi: „**Nu zemes tu
jemts, par zemi tev jōpalīk!**“

Tagadejūs laikūs, prīsters saceidams augstōk mynātūs
vōrdus, uzspīž uz pīres tikai palnu putekļa zeimeiti.

Aizīt myusu Meteneits,
Ar kanepu plōcineiti;
Atnōks myusu Leldīneņas,
Ar skaistom(i) ūleņom.

Ar šū mes aizejam jaunā, īvārojamā goda laika pūsmā,
— Leldīnu un pavasara gaidōs.

Tai ka tys saistōs ar īvārojamu cylvāku psihologisku
jyutu izpausmi, atsaļaušu snēgt garōku aprokstu.

Nōc nōkdama, Leldīneite,
Kainavīn padreizōk,
Jau sakoltu, jau saveitu
Kai azara leidaceņa,
Nu tova garō gavēneiša.

NU ZEMES TU JEMTS, PAR ZEMI TEV JŌPALĪK

Augstōk saceitūs vōrdus ticeigī dzērdēja palnu dīnā,
kurim prīsters uzspīde palnu zeimi ar nūzeimi, ka myu-
sim gorā jōaizīt tuksnesī, kai leidzcītējim myusu Pesteitō-
jam JEZUM KRISTUM, kurs 40 dīnas gavādams lyudzēs
nu Dīva Tāva spēku myusu grāku nūceļšonai, lai pēc myu-
su nōves mes tyktu uzjēmti myužēigajā dabasu vaļsteibā.

Ar palnu dīnas trešdīnu īsasōce, tai saucamais lelais gavēns. Mes sokam „lelais“, jo bez lelō beja vēl ari „mozi“, tai saucamōs „godsdaļas“ — vigilijas (vilejas), kod gavēja tikai dažas dīnas: pyrms „atlaidu“ dīnom un goda ca-tūrķšņu godsdaļōs).

KAI GAVĒJA MYUSU TĀVU UN VACTĀVU LAIKĀ

Apmāram divi nedēļas pyrms gavēņa vacōkī ļaudis kliva it kai dūmeigōki, tai kai gaidōs pēc kaut kō lela, nanūvēršama, uz kū jōbyut gotovim nest uperus, kas nadreikst izpalikt nazīdōts, nadūts!

Tei beja pošuzauperēšonōs, aizaldzūt 40 dīnōs naēst gaļu, pīnu, ūlas un cytus traknūs ēdīņus, pi kam pīnu ar vītejō draudzes prāvesta atļōvi dreikstēja lītōt bārni un slymī, kas nabeja spējeigi, tik tureigi, lai īsagōdōt cukru, eļļu voi zivis.

Vacōkō paaudze gavēni sagaidēja ar dīvbejeibu un pat ar prīcu, jo pēc tō sekōja prīceigi Leldīnu svātki ar gora pacylōteibu par Kristus augšancelšonūs, un kur nu vēl ēdīņu bogōteiba un gordumi, kai nikod!

NA AR TAIDOM JAUSMOM GAVĒNI SAGAIDĒ- JA JAUNŌTNE.

Tū kārdynōja dūmas: kai nu tagad lai īgrūžoj sevi izejūt nu tik īrosta stōvūkļa, atsasokūt nu tik, likās vysa tō, bez kō tok navarēs iztikt.

Un lyuk! Dreiž sōcēs taida kai „jaunō strōva“, kura vylka sev leidza jaunōkūs ļaudis, kas gavēni sōce reformēt pēc sovīm īskotim un patykas, voi pēc „vyltus“ progressa, kas kai satans kārdynōja: atsasokit, naklausit, nanūdūdit sevi mūceibom ar gavēšonu!

Nu sv. Evangelija zynom, ka ari KRISTUS tyka trejškōrteigi nu valna kārdynōts, leidz Kristus tū ar lōstu aiztrīce uz eļni.

PASAKLAUSEISIM, KŪ SOKA

vīna latgaļu mameņas saceitō tautas dzīsme par gavēņa bausļa napīldeišonu:

Jezeņš tak pa ceļu,
Reikšu sauve rūceņā;
O, Jezu Jezu,
Reikšu sauve rūceņā.
O, Jezeņ, O, Kristeņ,
Kū Tu šaussi ar reikstem?
Gribu šausteit šū pasauli,
Kam gavēņa nagavēja;
O, Jezu Jezu,
Kam gavēņa nagavēja;
Kam svātdīnu nasvētēja,
Kam nagōja bazneicā.
Dīva vōrdu naklausēja;
O, Jezu Jezu,
Dīva vōrdu naklausēja.

Šei tautas dzīsmē ir uzraksteita latgaļu volūdā Kr.
Barona laikā ar 54620 (537).

Kū šei dzīsmē mōca voi rōj, tū nav gryši uzminēt.

VOI GAVĒŅA PRASEIBU IZPIĻDEIŠONA

NŪDORA ORGANISMAM ĻAUNU ?

Paškirūt pīzeimes nu biologijas lekcijom, storp cytu
losoms kaida sēngreku biologa teicīns:

„GNŌTI SEAUTON“ — tulkōjumā: pazeisti sevi!

Un teišam, voi mes vysi sevi pazeistam piļneigi, runo-
jūt par sova kermini kai dzeivū byutni?

Pīmāram:

Jo kaids grib uzturēt lobā kōrteibā un ilgi lītōt kaidu
mašynu, tam tū labi jōpazeist un ryupeigi jōkūp.

Kai vyssarežgeitōkō mašyna dobā ir cylvāks pats.

Kai mašynai vajadzeigs dzinējspāks, tai cylvāka mī-
sai uzturs, kas tai dūd syltumu un dzeiveibu rodūt mīsas
un kaulu uzbyuves šyunas un asni:

„Vasalā mīsā mōjoj vasals gors“ — tautu gudreiba.

Myusu mīsā mōjoj ari myusu dvēsele! Taitod vysle-
lōkō vēreiba veļtejama myusu mīsas un gora kūpšonai,
lai šī obi faktori byutu vasali leidz myusu nōvei!

Na vysi cylvāki nūdzeivoj sovū, nu Dīva nūlyktū
myužu, kas ir apm. 70 — 80 godus ilgs. Daudzejī aizīt kai

nalaiki, kuru kermini teik sagrauti nu dažaidom slimeibom, kas bīži rūnās cylvāku pošu vaiņas dēļ ar dažaidu pōresteibu nūdarējumim pret sovu organizmu.

Bīži tys nūteik caur napareizu uzturvīlu un dzēriņu lītōšonu. Voi ari fizisku kusteibu izdareibom.

Tōļōkas sarunas īsōksim ar myusu tautas dzīsmi:

Dzeivoj labi, dzeivoj mīli,
Saules myužu nadzeivōsi:
Yudiņtenš, akmiņtenš,
Tī dzeivōja saules myužu.

„DZEIVOJ LABI!“

Myusu ikdīnas ryupes ari ir tikai par tū, lai dzeivōtu ispējami labi. Jo jau ir labi, tod gribīs lai byutu vēl lobōk.

Nu kō tod tys myusu eistais lobums sastōv? Nabyusim maļdējušīs, jo saceisim, ka tys vyspyrms sastōv nu ēššonas, nu myusu dīniškōs maizes; tū mes ikdīnas atkōrtojom myusu lyugšonā: „Dīniškū maizi dūd mums šudiņ . . .!“ Tū mes lyudzam nu Dīva Tāva myusu Radeitōja.

PAR DĪNIŠKŪ MAIZI KAI TAIDU

Nikaidā gavēnī nav bejis aizlīgts ēst maizi.

Nasenejā pagōtnē myusu seņči nabeja tik tureigi, lai gavēnam īsasōcūt gavēnam aizlīgtōs gaļas, pīna un cytu tauku ēdīņus atvītōtu ar cytim, mīsu uzturūšim bareibas leidzeklim, kai pīmāram: siļčas, eļļas, cukrys u. c. Rupō rudzu maize beja pyrmō kai gavēna un vyspōr napicīšamais ēdīņs. Kai sovaidi mōksleigs maizes ēdīņs beja, tai saucamō: „Murcovka“, kas gon ir bejuse jemta nu krīvu volūdas, jo lātviši tōs pagatāvōšonas veidu beja jāmuši nu krīvim, kas tū ēdīni seviški cinēja. MURCOVKAS RECEPTE:

Maizes ryku sagrīze voi ar pērstim salauze klimpōs, pōrlēja ar yudini, smolki sagrīze seipula bumbuli un pīlyka sōli pēc garšas. Tai iznōce garšeigs un sōteigs rupōs rudzu maizes ēdīņs, kas bīži beja ari pasmogō meža dorba strōdniku ēdīņs reita brūkastīs.

Rupōs maizes kaņcs beja ari mežinīka kuleitē, kas ar guņskura ūglōs captim tupenim garšōja labi.

Rupō rudzu maize un kartupeli izaklausa vysai prosta bareiba, bet tei, tūmār, deve spēku un sōteibu, jo rupō maize patērej ilgōku sagramōšonas laiku.

1 kg rupōs rudzu maizes satur 75 g ūlboltuma,
11 g tauku un 510 g ūgļhidratu.

SKAIDREIBAS LOBĀ apsavērsim vīlas, kas uzbyuvej cylvāka organismu: cylvāka organisms sastōv nu apm. 20% ūlboltumvīlom, 10% tauku, 5% mineralvīlom, 1% ūgļhidratu un 64% yudiņa.

Cylvākam napīcīšamū bareibas daudzumu aplēš kalorijōs.

PAR KALORIJU SAUC

syltuma daudzumu, kaidis vajadzeigs vīna litra yudiņa sasildeišonai voi temperaturas paceļšonai par vīnu grādu. (Pēc Celsija.) Cylvākam caurmārā vajadzeigs 2400 — 2500 kaloriju dinā.

Golvonū uzturvīlu sastōva tabulā radzams, ka rupajai rudzu maizei ir lels uzturvīlu daudzums, saleidzynōjumā ar cytom. Kotrys grams teira ūlboltuma kai ari teiru hidratu dūd **4,1 kalorijas**, bet kotrys tauku grams **9,3 kalorijas**.

Piauguša cylvāka uzturā vajag byut **80 — 100 g ūlboltuma**, **40 — 60 g tauku** un **350 — 400 g ūgļhidratu**.

Augstōk mynātais uzturvīlu kaloriju nūrōdējums rōda, cik un kaidas vīlas myusim jōpatērej.

Tautas dzīsmē par maizeiti:

Maizeit muna bogōteiba,
Plōcineits kolnu ruškis:
Maize bārnu barōtōja,
Plōciņš vīsu mīļōtōjs.

Ari tautas dzīsmē nūrōda par rudzu maizes lelōkū vēsteibu. Plōciņš teik mynāts tikai kai luksa maizeite, kū cap nu mīžu voi kvīšu myltim, kam ir mozōks kaloriju daudzums. Kai nōkušais pēc maizes baziskais uzturleidzeklis ir kartupeli, kū cylvāki izmontoj dažaidūs sagatavōšonas veidūs. Kai golvonō uzturvīla kartupeļūs ir cite (stērkele), kas ari ir vajadzeigs cylvāka organizmam resp. svora pīaugumam un cytam.

Nu šim vysbīžōk litojamim produktim: maizes, kartupelim un gaļas, kerminī vysmozōk vīlas maiņas atkrytumu dūd kartupeli, bet vysvairōk gaļa.

Klōt pi jau mynātajom bareibas vīlom, atskaitūt gaļu, gavēņa laikā ēde vairōk kai cytkōrt: zērņus, pupas, burkōnus grīziņus un kōpustus, kas vysas beja kai pošu audzātas. Kai luksus pīdovai, klōt pīede rudukus.

PASAVĒRSIM CIK KALORIJU DŪD

še augstōk mynātōs vīlas:

1. Zērni un pupas ... 696 gramī dūd: 180 g ūlboltuma, 14 g tauku un 400 g ūgļhidratu;
2. Burkōni ... 1300 gramī dūd: 65,8 ūlboltuma, 13 g tauku un 513 g ūgļhidratu;
3. Grīzini 9250 gramī dūd 92 g ūlboltuma, 9,1 tauku un 490 g ūgļhidratu;
4. Kōpusti (skōbī) 9600 gramī dūd: 130 g ūlboltuma, 29 g tauku un 514 g ūgļhidratu;
5. Kartup. (myzōti) 3050 gramī dūd: 52 g ūlboltuma, 6 g tauku un 535 g ūgļhidratu;
6. Siļčas (sōleit.) 1500 gramī dūd: 209 g ūlboltuma, 170 g tauku un 13,7 g ūgļhidratu;
7. Cukrys ... 610 gramī dūd: 608 g ūgļhidratu, 0-ūlboltuma un 0-tauku.

Šiļčas un cukru varēja īsagōdōt tikai tureigōkī, jo ši leidzekli beja samārā dōrgi. Nabadzeigōkī iztyka ar eļļu (oleju) un nadaudz vālōk ar soldonumā spēceigū sacharīnu cukra vītā, kas iznōce lātōk.

Kai radzams nu uzturvīlu kaloriju davom, tod nabeja vys tik vīgli kļyt par bezspēceigu resp. nūkrist zamsvorā. Un pi tam tikai 40 dīnōs.

Piļneigi veļteigas ir gavēņa pretinīku bažas par organismā „sabūjōšonu“ gavēņa laikā, nalītojūt aizlīgtūs uzturleidzekļus ...!

Ar nasamozynōtu spēku gavātōji veice smogūs meža dorbis un ar lobu veseleibu un prīcu tī sagaidēja jaukūs Leldīnu svātкус.

Še tyka mynātas un apraksteitas tikai baziskōs pamata uzturvīlas, pi tom tyka pīlītōtas ari cytas, kai: mīžu

putrōmu un myltu vyras un bīzputras, pi kō pīlītōja eļlas, vōjpīnu (panejas) u. c.

Pēc Pymō pasauļa kara, izjamūt trešdīnas, pīktdīnas un sastdīnas, pōrejōs dīnōs nu bazneicas tyka atļauta pīna pīlītōšona, it sevišķi bārnim, vacim un slimeigim cylvākim.

Ar šū ir dūta pīteikūša atbiļde mozticeigajam par sadūmōtū gavēņa kaiteigumu jūs vasalajom mīsom.

PYUPOLU SVĀTDĪNA

Pateikamu goreigūs ilgu izjyutu īnese tai saucamō „Pyupolu svātdīna“ (vērbineica — tai sauce krīvu pīrūbeža draudzēs). Šōs svātdīnas reitā, beja īrodums, kod kurs uzacēle pyrmais, ar pyupolu zoru rūkā gōja mūdynōt vēļguļšūs, tūs īperūt un saucūt: „Vērbū vērbū. slimeiba ōrā, veseleiba īškā!“

Skaišķi beja vārōt, kai šymā svātdīnā bazneicas pīldējōs ar cylvākim, kam rūkōs beja raibī zaļumu pušķi, saturā nu pyupolu un bryuklynōju zorim un mōtrōjim, kas bazneicu pīldēja ar pateikamū aromatu.

Daži šam nūlyukam kaidus zorus ustobā izplaucynōja.

Daļa nu pušku satura tyka nūmasta uz bazneicas greidas procesijas gōjiņa pīškā, atgōdynojūt ar tū, kai Kristum ījōjūt Jeruzalemē tauta Jam klōja palmas Jō pīškā saucūt: „Gūds tam, kas nōk tō Kunga vōrdā!“

Svineigu un sovaidu īspaidu īnese „klusō nedēļa“, kod Lelajā catūrtdīnā Miša laikā, dzīžūt GLORIA, zvanēja ar vysim zvonim un skali skaņūt vargaņom, vyss apklusā leidz Lelōs sastdīnas taidam pat Miša laikam, kod ar taidom pošom skaņom pasludynōja pīceigū ziņu, KRISTUS AUGSONCEĻŠONŌS — myusu Pesteitōja uzvaru par nōvi. Tauta tū klausējōs ar pīrcas osorom . . .

LELAJĀ PĪKTDĪNĀ,

kū anġļu volūdā runojušōs tautas, soka: „Lobō pīkdīna“, — ļaudis gōja uz bazneicu, un sātōs palykušī, un nu bazneicas pōrnōkušī, nadreikstēja dareit cytus dorbis, kai

tikai tūs, kas tai dīnai beja napicīšami dorami, tys pīdarēja pi bazneicas bausleibas piļdeišonas un vēļ vairōk, tei beja KRISTUS MERŠONAS dīna, kod kotram kristeigajam kluseibā beja zamu jōnūlic golva un jōpōrdūmoj par šōs zemes dzeives jāgu.

Daudz atteiceigas gavēņa dzīsmes, kas paude drausmeigū Kristus cīsšonu ceļu leidz Jō nōvei uz krysta, tyka dzidōtas pa gavēņa laiku, kuru melodijas byus atrūdamas jauntpušajā goreigūs dzīšmu grōmotā.

LELŌ SASTDĪNA

Lelajā sastdīnā nūtyka guņš un yudiņa svēteišona, bet na taidā veidā kai tū dora tagad. Guni svētēja vīnā nu bazneicas dōrza sāt molas styurim, kur sakyure guni un dazynōja pussmolku molku īgyunūt ūgles, kū dīvkolpōjuma beigōs atdzeseitas kotrys varēja pajemt pa vīnai uz sātu.

YUDINI SVĒTĒJA

lelā kubulā bazneicas iškā pi lelajom durovom, kod ļaudis ejūt uz sātu smēle nu tō īgremdejūt yudinī buteli, ļaunūt tymā pīplyust yudiņam.

Vyss tys nabyutu bejis tik slikti, jo tū cylvāki byutu darējuši bez steigas. Gadejōs buteles sytūtīs vīna pi ūtras sapleisa un īvaiņōja rūkas. Prūtams, ka sekas beja napaiteikamas un taidu yudiņa pasmeļšonu vairs naatlōve, un yudini, ar lejamū trauku bazneicas kolps īlēja jam pasnāgtajā traukā.

Tautas traģicijā beja nūlykums, ka leidz guņš nūsvēteišonai Leldīnu sastdīnā, goni un pīguļniki nadreikstēja aizdadzynōt guņskurus. Svēteitū ūgli globōja voi sadazynōja pyrmajā guņskurā.

Svēteitō yudiņa pyrmōs lases beja pēc krysta zeimes pōrmesšonas Leldīnu brūkastīs, pēc kō sekōja atsagavēšona ar svēteitōs ūlas ēššonu.

Svēteitū yudini uzglobōja ilgi, labi uzglobōja vyslobōkajā vītā.

Pēc dīvišķim ticējumim tū pīlītōja dažaidūs gadejumūs tycūt tō svātuma īdarbeibai.

LELDĪNAS

Naaizmērstami palyka Leldīnu reiti, kod vēļ pyrms reita ausmas vysī apkōrtnes celi dōrdēja nu rotim un mudžēja nu cylvāku plyudim celā uz bazneicu, kas steidzēs gon kōjom gon jōšus uz zyrgim, lai ijemtu sev lobōku vītu bazneicā un zyrgu nūvītnei.

Vīnu nu taidom Leldīnom jōpīmiņ 1919. g. Leldīnu reitu, kod lelajai procesijai ejūt trejs reizes apleik bazneicai, dzižūt: „JAUKA DĪNA MUMS ATGŌJA“, — bejušī Latvīšu pulku strelnīki, komandera A. Zariņa vadeibā, beja nūorganizējušī šōvēju grupu, kas četrūs bazneicas dōrza stururūs raidēja šōvīņu zalves.

Tys nūtyka Nidrmuižas dr. bazneicas Leldīnu svineibu reitā.

Miša beigōs nūtyka Leldīnu maizes svēteišona, kod kotrys sovu svētejamū ēdīņu kuleiti voi grūzeņu pacēle augstōk, lai tū aizsnāgtu svēteiba.

Na vysī svētejamōs maizes nasamūs turēja rūkōs. Daudzi tūs nūvītōja uz bazneicas myura sātas, daudzi tōs uzkōre uz jaunūs kūceņu zorim.

Na vysim beja daudz kū īlikt svēteibas kuleitē. Ikdīnas maize un ūlas gon beja kotram, kas skaitējōs eistō Leldīnu svēteiba, piskaitūt klōt vēļ sōli, kas ari tyka svēteits. Tureigī tur īlyka gaļu un sīru ar svīstu.

Pyrēmō Leldīnu dīna leidz pīvokoram, parosti ritēja klusi, sovōs sātōs; vokora pusē vyss sōce atsadzeivynōt; sōcēs ar izīšonu kaimiņūs un pa šyupulem leigačom: T. dz.:

Speidi, sauleite,
Ōbeļu dōrzā,
Tur muni bōleni
Šyupuli kōre.
Kū dūsīm šyupulem,
Kū šyupuļa kōrējam?
Šyupulem ūlu dūsīm,
Kōrējam ūlas čaulu.
Čeikstēt čeikst, dōrdēt dōrd
Kolpa kōrtī šyupuleni;
Ka bōleni pakōruši,
Ni čeikstātu, ni dōrdātu.

PI LEJDĪNU ŠYUPULEM,

kas naiztryuka nivīnā sātā, pulcējās lelī un mozi, šyupules tyka kōrtas mozim bārnim ustobōs, tūs auklas nūstyprynojuť pi sejom, škyuņūs lelōkajim, lelajim kūkūs voi pi speciali irokim stobim, „aires“ tai tōs sauce. Šyupōjōs vysī, lelī un mozi. T. dz.:

Nakarit, bōleleni,
Syla molā šyupuleišu;
Smiltīs gryma boltas kōjas,
Skujas byra vaiņuceņā.
Nakarit, šyupuleišu,
Kaļneņā(i), lejeņā;
Kolnā mani ūdi ēde,
Lejā smolki kustūneiši.

Vysi šyupōjōs gon paroduma dēļ, bet mozūs ari mōnūt ar ticējumu: „Kas Leldīnōs naizašyupōs, tū vosorā ūdi ēss . . .“

Ai, ūdeni, masalenis,
Naēdit šuvosor:
Jau es gon šyupōjūs
Vysas trejs Leldīneņas.
Pašyupojit, bōleleni,
Mōte mozas našyupōja;
Kur īdama, naīdama,
Svīde tikai šyupelī.

SISŠONŌS AR ŪLOM

Ūlu sisšona Leldīnōs asūt ļūti vacs irodums. Par tū, sudetišu rokstūs, P. Einhorns miņ (Hist. Lettica 1648.), nūtykumus nu kūrzemņiku Leldīnu paražom, kod tī pulceņūs staigojuť apsveicynōjuši kaimiņus un apdzīdōjuši jūs sātas un laukus, vēlejuť lobus rudzu, mīžu un lynu zīdus, un par tū kai pateiceibu sajāmuši ūlas, ar kū piļdējuši leidz pajemtūs grūzeņus.

Tai nūstaigōdami dažas sātas tī nūnōkuši pi saiminīka, kur bejušas leigačas (šyupules), tur izvōrējuši ūlas, gōjuši trejsreiz ap šyupulem un trejsreiz matuši pa ūlai pōri

šyupuļu augšai un pēc tam sōkuši šyupōtīs, un reizē ar tū īsasōkuse ūlu sisšona..

Ūlu sisšona nūritējuse tai: vīns ūlu turēja sauvē ar tīvgolu uz augšu storp eiksi (lelū) un rōdeitōja pērstim, ūtrys syta nu augšas.

Kuram ūlas čaula lyuza, tys ūlu beja zaudējis atdūdūt ūtrajam. Pymajōs Leldīnōs syta tikai vīnu golu, ūtrajōs un trešajōs — obejus.

Ar trešajom Leldīnom izabeidze ūlu sisšonas izdareibas un ar daudzūs ūlu, kai dzeiveibas simbola, ēšsonu, izabeidze Leldīnu laiks, kū nūmainēja Jura dīna. Ar Jura dīnu īsasōce īgōjīni vosoras dzeivē ar sējas laiku.

Ejit prūjom Leldīnenis,
Ar boltom ūleņom;
Es gaideišu Jura dīnas
Ar zaļu rudzu zōli.

Jureiti gaideidama,
Syltu kyuru ustobeņu,
Lai būrvi, lai rogonas (ragani)
Pa svīdrim mozgōjās.

Jureišam jūstu vylku
Trejdevenim dzeipurenim;
Jureits munys vuškys gona
Šaidu garu vasareņu.

Tōli, tōli, uz pīguli,
Pa tū jaukū pūra molu!
Lai svāts Jurs zyrgus gona,
Tuklus, tuklus, kuplus, kuplus.

J U R G I N E

Svātō Jura dīnu, kū atzeimej 23. aprelī, daudzūs pogostūs Latgolā, sauce par „Jurgini“.

Dažōs draudzēs svinēja t. s. Jura dīnas atlaidas, ar atteiceigim dīvkolpōjumim. Naapraksteišu še Jura dīnu kai svātō patrona dīnu, bet minēšu tikai tū, kas saistējōs ar Jura dīnu Latgolā.

Daudz kolpi un kolpyunes tyka nūleigti nu Jura dīnas

leidz Jura dīnai; taipat pusgryudnīki un rentnīki mainēja sovus saiminīkus ar Jura dīnu, ari ībavīši beja saisteiti ar tū pat laiku.

Ar Jura dīnu īsasōce pyrmōs gonu dīnas. Jo tei nakryta svātdiņ, tod lūpus pyrmū reizi pēc zīmas laide gonūs Jura dīnā. Ar Jura dīnu sōcēs ari pyrmōs pīguļas.

Tōli, tōli, uz pīguli,
Da tam svātam Juram!
Svātais Jurs zyrgu gons,
Dreiz tī skaisti kai ōbuli.

Uz pīguli, uz pīguli,
Pa tū jaukū syla molu;
Kur skanēja vara strumpes,
Tur zvīdz sērmi kumeleni.

Seņōk beja taidi laiki:
Žeidi jōja pīguļā;
Žeidi jōja pīguļā,
Augstajom capurem.

Tymsa nakts, zaļa zōle,
Laukā laižu kumelenu;
Siņ, Dīveņ, sovu suni,
Zaļā vara povodā.

SVĀTAIS JURŠ

ir pagūdynōts kai lels kara varūns, — dorbūs un misijōs. Cariskōs Krīvijas armijā kai augstōkō apbolvōjuma zeime par nūpalnim kaujōs beja svātō Jura krysts, leidzeigā nūzeimē ar latvīšu Lōčplēša krystu.

Svātais Jurs ir klivis ari par skautu patronu. Ikgodus skauti puļcejās svātō Jura dīnā atzeimejūt nalīkuļōti strōdēt un ceineitīs par cylvāku gūdu un labklōjeibu.

AR PYRMŪ GONU DĪNU

beja parodums gonu un saimineicu aplaisteišona ar yudini, kod tī vokorā pōrdzyna lūpus sātā. Šōs izdareibas sauce par rumolom, voi sāmōšonu.

Tys nūtyka tai: kai saimineica, tai goni jau pi laika sagatavōja yudiņa trauku, paslapyn. Laižūt sātā lūpus saimineica pyrmō uzbruka ar yudiņa kvartu saceidama: „Aplaišteišu ganeņus, lai nav sausa vasareņa, lai nav sausa vasareņa; lai nav sausa vasareņa, lai aug zōle zaļōdama“.

Goni tū napalyka porōdā: izgōzdami sovu yudini tī klīdze: „Rumolū, rumolū! Gōz tai vysu trumuli, gōz tai vysu trumuli!“

Taipat sovu aplaišteišonu dabōja ari pyrmōs dīnas orōji. Dažreiz tys nūsabeidze tikai tod, kod vysy beja jau piļņeigi slapni.

Jaukōkais pasōkums ar Jura dīnu beja pyrmō zyrgu jōšona pīguļā. Pīguļu, voi nakts zyrgu ganeibom beja atļauta kūpejō vīta ratōkōs kryumōju bērzēs. Taidas vītas beja cīmu īpašumūs un vaļsts mežmolōs. Pīguļā jōja puiši un meitas kai ari pusaudži.

Tōli, tōli, uz pīguli,
Pa tū garū syla molu;
Puiši jōja, meitas jōja,
Pīguļā i pīguļōt.

Tōli, duli, uz pīguli,
Uz pīguli pylnu kuli;
Uz pīguli pylnu kuli,
Nu pīguļas tukšu kuli.

Puiši jōja pīguļā,
Es ar' leidza taisējūs;
Puiši taisa lopu gultu;
Es klōj' boltu paladzeņu.

Raug, kur gaiši kurējōs,
Pīguļņiku guņteņa;
Tautu dālu acis daga,
Uz tō muna augumeņa.

Puiši puiši, kas nu puišu,
Meitas jōja pīguļā;
Zyrgi, zyrgi pa auzom,
Puiši, puiši pa meitom.

Ogrōk beja lobi godi
Žeidi jōja pīguļā;
Sorkonom capureitem,
Slūksnainom bikseitem.

Seņōk beja taidi laiki:
Žeidi jōja pīguļā,
Jau sauleite pusreitā,
Atjōj žeidi traļļōdami,
Nūkovuši apāduši
Aizpārnejū kumeleņu.

Nu daudzom tautas dzīsmem še uzraksteitas tikai dažas jīmtas nu Jōsmuižas, Vōrkovas un Kolupa pogostim.

JURA DĪNA BEJA ZYRGU SVĀTKI

Tamā dīnā zyrgus nanūdorbynōja. Ar šū dīnu ari sōcēs jauns saimnīcīskis gods: dorbi teirumā, lūpu dzeišona gonūs, gonu, kolpu un kolpyņu saleigšona vosoras dorbu sezonai; taipat rentnīku un pusgryudnīku. Ari dzeivūķļu maiņa; pōrsavōkšona uz jaunom vītom. Juram par gūdu ir nūsauktas jō vōrdā pučes, jurgines.

Lyugšonu grōmotōs, svātō Jura litaniajā, Juri daudzynoņ kai balvanu, dauzeitōju, tys ir, tērgōņu un jūs montu izmesšona nu dīvnomim.

Mygla, mygla, lela rosa,
Muns bōlenis pīguļā;
Celīs, mōseņ auņ kōjenis,
Īsim brōļa apsavārtu!
Poši kōpem kaļneņā,
Mygla rosa lejeņā.

(Humoristiska: caur myglu navar redzēt!)

Vyss še apraksteitais atsateic uz

PAVASARA LAIKU

Dūmōjom, gōdōjam,
Ar kū laukus puškōsim:
Sēsīm rudzus, sēsīm mīžus,
Dēsteisīm ūzuleņus.

Trauc, brōleit, mīzus sēt,
Ar obom rūceņom;
Laksteigola, melkuleite,
Soka eisu vasareņu.

Orōjs ora kaļņeņā,
Olūts tak lejeņā;
Natryukst maizes orōjam,
Ni judiņa olūtām.

Nōc nōkdama, vasareņa,
Daudz uz tevi gaideitōju:
Gaid, orōji, acātōji,
Gaid' sīneņa plōvējeni.

V O S O R A S S V Ā T K I

Vosorassvātкус, pareizōk Svātō Gora atnōkšonas svātкус svinēja septeitā (nedeļā) svātdīnā pēc Leldīnom. Pādeļos nedeļas catūrtīdīnā pyrms Vosorassvātкim beja zōļu dīnas voi lopu svātкi, kai tū kurā apvydā sauce.

Zōļu dīna nabeja kai svētejamō dīna, kod nadreikstātu dareit smogūs dorbus, bet valeigōkī, sīvītes un bārni gōja uz bazneicu, nasūt dažaidu augu zaļumu un zīdu puškus, ar kū piļdējōs bazneica, izstorojūt jauku smōrdu.

Svēteitūs zōļu puškus, leidzeigi pyupolu svātdīnas puškim, uzglobōja sausōs vītōs, bēneņus voi cytur, kur tī izkolta sausi un pateikami smōrdeigi.

Svēteitūs zōļu pušku zareņus ar lopom un zīdim, lītōja kyupynōšonai, lai rostu ustobā pateikamu smaržu (seviškūs gadejumūs) un ticeigi tū darēja ari pārkyuņa nagaisa laikā „lai aizbaideitu naškeistū goru, kū pārkyuņs vojoj īsperūt tur, kur tys pasaslēpis“.

Tū darēja ari vacticeibnīki krīvi, kurim ari beja zōļu dīna, saukta „Listvennica“. Tys nūtyka parosti maja mēnesī. Seplatviši maja mēnesi sauce par lopu voi zīdu mēnesi, jo šymā laikā doba ir jau pynā zaļumā un zīdūs.

Vosorassvātкu sastdīnā, kam tik beja vaļa, nūritēja teireišonā un puškōšonā. Mozgōja ustobas, puškōja ar zaļumim un zīdim. Slaucēja pogolmus un ūļņeicas, kur dzeivōja vēļ cīmūs. Ustobu durovas, līveņus un pogolmu vōrtus

puškōja ar bārzu zorim. Naleli bērzeņi beja pyrmajā vītā. Ari sātu un ceļmolu krystus rūtōja ar bārzim. Bārzs vysur beja atbiļdeigais pōrstōvs.

Vosorassvātķūs svētēja ari yudini, kū jaunōķūs laiķūs vairs nadora. Daudzī reikōja ari kōzas.

Daudzōs draudzēs nūtyka 40 stuņžu atļaidu svineibas. Tys nūtyka ari Latgolas sirdī Aglyunā.

Ar Vosorassvātķim izabeidze pavasara sezona un īsa-sōce vosora.

SAULAINAIS MAJS

Maja mēnesi sauce par zīdu un zaļumu mēnesi, jo šymā goda laikā doba pēc zīmas mīga un pavasara plykuma sōc tērtīs zaļumā un zīdūs.

Šys dobas jaukums turpynoķās juniķā un ari juliķā, kod vēļ nūteik leļō sīna pļōve, kod vēļ popives nav apmāslōtas un aportas.

Jaukō juniķa laikā nūtyka un tagad nūteik tradicionālī Jōņu dīnas voi Leigū svātķi, pēc kō tod lānom sōc nūbōlēt smōrdeigais zaļums un daudzī zīdi, caur kū mozynojās ari dobas krōšņums.

Maja mēnesis kai skaistōkais sovā zīdūņa un zaļumu tārpā, beja veļteits Dīva Mōtei, svātajai Mariķai par gūdu, kod jōs gūdynōšona ar lyugšonom un dzismem nūtyka breivā dobā pi krystim, kur sanōķuši lyudzēs un dzīdōķa skaistōs dzīsmes.

Cik šys parodums ir vacs, un kurā godu symtā tys ir īsasōcis, tū gryuši pasaceit, bet tys varbyut ir jau nūticis pyrms dažim godu symtim, jo munā reiceibā dzimtinē beja vaca lyugšonu grōmota nu 1804. goda drukōta Viļņā, un tymā jau beja maja mēneša lyugšonas kotrai dīnai sovaidōķa; un pi tō vēļ beja, tai saucamō eisō lyugšona, ar kū nūbeidze sanōķsmes vokora lyugšonas. Pīmāram, taidas: „Grēcinīku glōbēja, Lyudz Dīvu por mums“! — „O, dōrgō Mōte, naaplaid myusus vysus!“ un tamleidzeigas.

Pi tō vēļ beja pilykumā, pēc lyugšonom, tai saucamō „značķu“ izviļķšona, ar latvysķū vōrdu tys byutu: zeimeišu — značķa ir patapynōķjums nu pūļu volūdas un nu tim tys parodums byus ari cēļis.

Zeimeites beja apm., 2 collas plotumā 4 — garumā, uz kurom beja uzraksteits dīnas pīnōkuma un izpyldamūs praseibu saturs. Zeimeišu saturs beja apstyprynōts nu draudzes prāvesta, ar rūku drukōts un ar draudzes zeimūgu (na kotrreiz).

Satura vōrdi beja jēmi nu Dīva un nu Bazneicas bausleibom, voi arī sacarāti: Nasaver uz tū pusi, kur čīš grybātu pasavērt, pīdūdi tam, kuru tu vysvairōk īneisti! Un cyti, tamleidzeigi.

Tai ka myusu Latgolas seņči dzeivōja lelōkūs voi mozōkūs cīmūs, un gondreiž kotrā nu tim beja arī uzcalts kūka, voi vālōkūs laikūs, arī dzeļža krysts.

Daudz taidi krysti beja arī ceļmolōs. Maja mēneša lyugšonom ļaudis puļcējōs pi cīmu, ceļmolu, un jo nu taidim tyvumā nabeja ni vīns ni ūtrys, tod pi tyvōkōs kop-sātas krysta.

Myužam palyka naaizmērstami šō jaukō paroduma nūtykumi tim, kas poši ir bejuši kai tō leiddzdaleibnīki tymūs liksmes pynajūs vokorūs, kod raidēja sova bolsa tōli aizleigojūšas dzīšmu skaņas.

Voi pi tim krystim dzīd arī vēļ tagad? Ka tur tū vēļ dora, — par tū nasašaubu, bet drūši, natik kupli un skaneigi. Myusu glōbēja krysta zeimi, tū naiznycynōs nikaidas šō pasaļa malnōs varas!

Uz styprōs klipts caltō Bazneica pastōvēs!

Par dzīdōšonu maja mēnesī pi krystim vēļ jōpīmiņ tū, ka tur veidōjōs arī bazneicas kori, jō, ar nu dobas dūtajim bolsim, dzīdōtōji kai, alti un basi, poši atroda vaja-dzeigū sovas tūņkōrtas pībolsōjumu pīsadzīžūt soprānu bolsim. Tenoru tembri parosti palyka pi soprānu partijas.

Taidā veidā rodōs arī bazneicas kori, kas dzīdēja bazneicōs uz bolsim izaveidōjuši poši nu sevis, kur nabeja varganistu voi vargaņu.

Atmiņā vēļ šudiņ skaņ vacōkūs sīvīšu dzīdōtōju klusō dzīšmu dyukūņa, kū jōs dzīdēja sovus dorbus dareidamas, kai ustobā tai ōrā, dōrzus revejūt un cytus dorbus dorūt.

JŌŅA DĪNAS SVINĒŠONA LATGOLĀ

Kai pyrmū apraksteišu sovu, Jōsmuižas pogosta Jōņa dīnu, kū sauce ari par „Leigū“ svātkim.

Latgalim-katōlim beja divejaidi Jōņa dīnas svātki: svātō Jōņa Kristeitōja, atlaidu, un laiceigō Jōņa dīna — Leigū svātki. Na kotrā draudzē beja sv. Jōņa dīnas atlaidu svātki, kur saplyuda ļaudis ari nu kaimiņu draudzem.

Vyšku draudzē sv. Jōņa dīnu atzeimēja ar 40 stuņžu lyugšonom, kas izaverte par plošu, ļaužu svineigu puļcēšonūs ari nu kaimiņu draudzem.

Vyškōnīšim šū dīnu paleidzēja svinēt ari krīvu tau-teibas ļaudis, kas dzeivōja lelūs cīmūs Vyšku mīsta ap-kōrtnē. Krīvim šei dīna beja svāta dīna, kuru jī svētēja tymā nedēļas dīnā, kurā tei ikryta — latviši tū atlyka leidz tyvōkai, nōkušai svātdīnai.

Krīvi šū dīnu sauce par: „Ivan golovorez“ (Tulkōju-mā: Jōņš golvu grīzējs“). Izteiciņš skanēja žargonā. Eisti-neibā sv. Jōņa Kristeitōja - mūcekļa pīmiņas dīna. Tyvōk par tū losit Svātajūs Rokstūs!

Jōņu oplōts, leidz jaunōs Vyšku bazneicas uzceļšonai, nūtyka Vyšku mīstā.

LAICEIGŌ JŌŅA DĪNA — LEIGŪ

Reši kurūs cytūs apgobolūs Latvijā tik krōšni un radzami atspeidēja Jōņa gunis, kai tys nūtyka kolnainajā, azaru zemē — Latgolā.

Tys nūtyka teiši, kai par tū skandynoj tautas dzīsmē: „Nu kolna uz kolnu, tur Jōņgunis speigoj!“ Leigū, leigū!

Ka latgalim Jōņa dīnas — Leigū svātki ir bejuši jau seņ pazeistami, tū nūrōda latgaļu tautas dzīsmes par tūs svineibom:

Ceļsim Jōneiti
Lelā(i) gūdā:
Lela(i) gūdā,
Lelā(i) slavē.
Jōņa dīna atīdama,
Leigū, leigū!

Atnas sīra gabaleņu,
Leigū, leigū!

Turpynōšu rokstureigōkūs latgaļu Leigū dzišmu uz-
raksteišonu, kas jemas nu A. Švābes dzišmu grōmotas uz-
raksteitōs latgaļu volūdā:

Jōņa mōte sīru sēja
Jōņa dīnas reiteņā;
Jōņa bārni skatējōs,
Maleņā stōvādami.

Jōnīnei raibas gūvis,
Sīru sēja, pologā,
Svistu neja kubulā,
Rūtoj, rūtoj!

Puiši gaida Jōņu nakti,
Meitas vīn i nagaidēja;
— Rūžu dōrzi naravāti,
Ar nōtrem aizauguši.

Vysi gaida Jōņa dīnu, leigū leigū!
Meitas gaida puiši gaida, leigū, leigū,
Puišim sīru, puišim olu, leigū leigū,
Meitom zōļu vaiņuceņu leigū leigū!

Jōpīzeimej, ka nivīnā cytā apgobolā vītā „leigū“, na-
pīdzīdōja tik daudz „rūtoj“, kai Latgolā.

Vysas dzīsmes saturēju,
Jōņa dīnu gaideidama;
Kod atgōja Jōņa dīna,
Tai maņ vysas jōdzīdoj.

Meitas gōja modorūs,
Es jom leidza aizalaižu;
Meitas kosa modoreņus,
Es lasēju dōbuleņus.

Es tev' lyudzu daiļa meita, leigū leigū!
Piņ ūzula vaiņuceņu, leigū leigū!

Peitiņ peitu, nav ūzula, leigū, leigū
Muna tāva sēteņa(i), leigū, leigū.
Vysus zaļūs ūzuleņus, leigu, leigū
Jōņa bārni izlauzuši, leigū, leigū!

Kū, Jōneit(i), tu dūmōji, rūtoj, rūtoj,
Sovys dīnys vokorā(i), rūtoj, rūtoj,
Voi tev puču napītyka, rūtoj, rūtoj,
Voi vaiņuka nanūveja, rūtoj, rūtoj.

Kodeiļas munas kodeiļas,
Tik gryuši salaseitas:
Cyta jimta celeņā,
Cyta ceļa maleņā.

Nav ni vīns vaiņuceņš,
Leidzeigs munam vaiņukam.
Jau munis vaiņuceņš,
Līpōjā madu dzer.

Voi tōs vīn(i) Jōņu zōles, leigū, leigū,
Kas pļovā(i) leigojās(i), leigū, leigū,
I tōs beja Jōņu zōles, leigū, leigū,
Kas peipē(i) izkyupēja, leigū, leigū.

Vysas pļovas izšliukōju,
Petra zōles maklādama;
Petra zōli as atrodu
Lelō pūra maleņā.
Petra zōle plotom lopom,
Rūbōtom(i) (kopōtom) maleņom.

Pēc tautas nūstōstim šū zōli lītōjuši pret kōsu.

Eite, meitys, apraugot,
Kū dor' Jōņs(i) oplūkā:
Peitiņ pyna, veitiņ veja
Meitom gūvu slauktiveitis,
Meitom gūvu slauktiveitis,
Puišim cauņu capureitis.

Agatei pogolmā
Bolta vysta ūlas dēj;
Sev pyryna pylnu per'kli,
Maņ teleišu pylnu klāvu.

Agateite sovu sīru
Drupynōti drupynōja.
Tik tev gūvu, tik tev vēršu,
Cik tūs sīra drupaneņ'.

Jōneits gōja par kaļneņu,
Zōļu nosta mugorā.
Aj, Jōneit, uz munu sātu,
Baroj munu raibaleiti;
Es tev dūšu sīra kanci
Par raibaļas barōšonu.

Jōņa mōtei lelas gūvis,
Kai tōs lelōs brīžu mōtes:
Nu gūteņas spani slauce,
Nu teleites slauktiveiti.

Pi Jōneiša raibas gūvis,
Plotim roгим, garim cičim;
Sīru sēja pologā,
Svīstu nejā kubulā.

Tpru gūteni raibaleiti,
Kas tev raibu raibynōja?
Svāta Mōra raibynōja,
Uz yudiņa stōvādama,
Uz yudiņa stōvādama,
Ar ūgleiti raksteidama.

As redzēju saimineicai,
Rūtoj rūtoj,
Pīcus sīrus nasteņā,
Rūtoj rūtoj.
Ka nadūsi sīra, pīna,
Rūtoj rūtoj,
Paliks gūvis vōlaveicys,
Rūtoj rūtoj.

Da kam itys celenš, rūtoj rūtoj,
Sudabreņa palaisteits?
Rūtoj rūtoj.
Da Jōneiti tys celenis,
Rūtoj rūtoj,
Sudabreņa palaisteits
Rūtoj rūtoj.

Rūtoj bite, rūtoj saule, rūtō rūtō,
Pa tū garū syla molu, rūtō rūtō,
Bite zīdus laseidama, rūtō rūtō,
Saule sīnu kaļteidama, rūtō rūtō,
Bite zīdus pīlasēja, rūtō rūtō,
Saule sīnu izkaļtēja, rūtō rūtō.

Leigoj bite, leigoj saule,
Leigoj vysu vasareņu;
Kur nūkryta asareņa,
Tur pavērtē sudobreņu.

Myusu puīši natikleīši,
Popiveites naaporuš';
Popiveite sazāluse
Boltajom pučēitem.

Šyūņ mums kūrpes kūrpnīceni,
Osajimi purnenimi
Lai varami leigōdami,
Vardes dūrt(i) pūrainī.

Celīs vīgli saimineica, rūtō, rūtō,
Īdūd sīra gabaleņu, rūtō, rūtō,
Ka īdūsi, to īdūd, rūtō, rūtō,
Ka nadūsi, to atsoki, rūtō, rūtō,
Myusus gaida cyta vīta, rūtō, rūtō,
rūtō, rūtō!

Dīvs ir gona, Dīvs ir gon,
Loba veira sēteņā:
Ols ar glōzi, ols ar glōzi,
Mads ar gleitu bičereiti.

Rūtu rūtu, Jōņa dīna,
Jōņam krakli bez pīrūtu!
Jōņeīts sēd, kaļņeņā,
Jōņa bārni lejeņā.
Jōņs apgōze pupu garci,
Jōņa bārni salasēja.

Jōņeīts pļovu izbrodēja,
Jōņīneites maklādams;
Atsaroda Jōņīneite
Pīguļņiku videnā.

Dula dula, kas pi kula
Jōņa dīnas vokorā?
Jaunas meitas, jauni puiši
Īt nu kula dzīdōdami.

Tu, Jōņeit, čorta bārns,
Tev tārauda dvēseleite;
Tu izrōvi tū Aneiti
Caur šaurom durovom.

Ni kam navā taidas sīvas,
Kaida sīva Jōņeišam:
Aizjyuru lyupeņom,
Ar Pītera daguneņu.

Jōņeīts nese sīra kuli,
Pīters zōļu vazumeņu:
Jākubeņš vēļ bogōtōks,
Tys vad maizes vazumeņu.

PĪTERDĪNA

Pīterdīna, kas ikreiz 29. jūnijā, tū nasvinēja ar sevišķom gūdeibom. Tō svineibas, dažōs draudzēs atlyka uz nōkūšū svātdīnu, bet vairōkōs Latgolas draudzēs, kur nūtyka atlaidas ar oplōtu, tur tū svinēja dīnōs, kurōs tys ikryta. Pīmāram — Aglyunā, Kolupā, Nidrmuižā un cytur.

Ar Pīterdinu īsasōce lelō sīna pļōve un ari dōbula pļaušona, kur taidu audzēja lūpbareibai.

Bez tam māslu vesšonas tolkas un popives aršona.

Saprūtams, ka nūtyka ari bogōtas Pītera vōrda ne-sēju gūdynōšonas baļles.

Ar tū nūsaslēdze vosoras sezonas pyrmō daļa.

JUMIS

Pi latgaļu seņčim „Jumis“ kai mits — nav bejis sevišķi pazeistams. Pi latvišim vyspōri, ir pazeistami divejaidi jumi: Mitologiskais resp. labeibas gors, tradicionālais, apļōveibu jumis, pi kō mitologiskū roksta ar lelū burtu un tradicionālū ar mozū.

Ar šū vōrdu latviši apzeimōjuši divi vōrpas uz vīnas cysas, kū pļōves beigōs (apļōveibōs) īpynuši vōrpu vaiņukā, un uzkōre klētī vērs labeibas orūdīm, kas tur uzaglobōja leidz nōkušō goda labeibai.

Jaunōkūs laikūs juma tradicijōs tyka panōkts progress: nameklejūt daudz pēc divvōrpu juma uz vīnas cysas, bet pōrejūt uz labeibas goreigū jumi, kū īsadūmōja apļōveibu pādejā sasītajā rudzu sauvē.

T. dz.:

Ai jumeiti, okūteni,
Gon leigōji driveņā.
Leigoj munā klēteņā
Leidz cytai vosorai.

Ai meitiņas, ai mōseņas,
Pinit jumi pineitē,
Sapynušas pōrsvīdit
Par vyzuļu vaiņuceņu!

Atceļ vortus, mōmuleņa,
Pošai bora vedējai!
Nav jumeiti atstōjuse
Viņā lauka galeņā.

Ar pādejōs sauves sasišonu nūbeidze rudzu pļōvi, pādejōs sauves sasējēja vysu pļōvēju priķšgolā ejūt, vede boru uz sātu. Tagad sōcēs appļōveibas, kū apzeimēja ar vōrdu: „Jumolas“.

Jumolu vokora gūdōjamō pļōvēja beja pādejōs sauves sasējēja ar nu tōs peitū vaiņuku uz golvas, kurā ari beja idūmojamais Mitologijas Jumis.

Appļōveibu gūdeibas tyka pavadeitas ar idzeršonu, dzīsmem un dejom

Pēc appļōveibom nōce lelōkais dorbs rudzu vesšona uz kulu:

Jumeits rotus kaldynōja
Devenim skrytulim,
Ka varātu rudzu stotus
Kuleņā(i) rytynōt.

V O S O R A

JULIJS RUDZU MĒNESS — JUMOLAS

Vosoras mēneša — juniņa sōkumā nūzīd rudzi un juliņā, vōrpōs nūbrīst.

Rudzeits mete zalta viļņi
Lelajā teirumā;
Orōjs prīcā navarēja —
Maleņā stōvādams.

Vacōkī sātas ļauds, — saiminīks ar saimineicu, un ari daži jaunī, kam nabeja kaut kur cytur aizīšona, pateikami pastaigōja pa rudzu lauka molu voi pa ežmolom vārōdami un prīcōdamīs par jaunū ražu un par tū, ka tur dreiz ryndōsīs pļōvējas ar sērpim (pļautivim), veiri ar izkaptēm voi ar vīnrūčim.

Prīca beja orōjam,
Un orōja leigovai:
Redzēj' sovu rudzu lauku
Zalta myglu myglojūt.

Vēļ šō godu symta sōkumā, moz kur plōve rudzus ar izkaptim. Rudzu plaušonu ar izkaptem uzskatēja par grāku; par „maizeites maitōšonu“, jo ar tū izbērdynōja nu vōrpom grydus, jo rudzus plōve tikai tod, kod tī beja piļneigi gotovi un sausi.

Rudzu plaušonas dorbs nabeja vīglys. Tikleidz rosa nūveita, sīvītes ar sērpim par placim, voi puīši ar izkaptim gōja uz lauku dzīdōdami, bet pēc laiceņa tī jau slaucēja svīdrus un gōja pi leidza pajemtōs krūzes ar yudini, kurā beja īmārktas maizes gorūzas, kas darēja soltū yudini gordōku par kotru limonadi.

Korstas dīnas pusdīnu laikā rudzu plaušonu pōrtrauce, jo rudzi beja tik sausi, ka nūgrīžūt sauvi gryudi byra nu vōrpom.

Vokorūs strōdōja leidz tymsai, jo kyuļus stotūs statēja tikai vokorā, kod tī kliva nadaudz volgoni.

Napateikamōkais dorbs pi rudzu plaušonas ar izkapti beja kyuļu sasišona, kas skrōpēja pērstus un sōpynōja murgoru.

PAR RUDZU PĻŌVES SMOGŪ DORBU

Soka tautas dzīsmes:

Rudzu plōve, rudzu plōve,
Saule svīdrus tacynoj;
Saule svīdrus tacynoj,
Jumoleņas gaideidama.

Pļāunit rudzus, pļāunit rudzus,
Vēļ ir tōli vakareņš;
Vēļ ir tōli vakareņš,
Jumeits guļ zam akmiņa.

Pļōvēji gaideit gaidēja vokoru un redzēja, cik daudz vēļ plaušonai palīk reitdīnai leidz jumeiša sauvei.

Un pļōvēji p̄ricōjōs, kod rudzu pļōve beja cauri:

Voi, mameņa maizi cepi,
Voi darēji olūteņu?
Jau saīt tovi bārni,
Rudzu jumi sajāmuši.

Par jumi ir daudz raiba satura tautas dzīsmes, kas losomas tautas dzišmu krōjumūs.

JAUNŪS RUDZU MAIZE

Daudz mozōk tureigi saiminīki ar vacū maizi nava-rēja sagaideit jaunōs rudzu maizes, leidz rudzi nūnōce leidz kuļšonai. Jī darēja tai: tikleidz lobōkūs rudzu stoti beja jau pīteikuši sausi, pōrvede nu tim kaidu vazumu uz kulu un tūs kyule ar rūkom.

Šaidu p̄rikslaiceigu kuļšonu sauce par „rudzu sisšonu“.

Tū darēja šaidi: kulā nūvītōja molkas grīzšonas kozlu, kurā beja īsystas dzeļža topas, sajēme kyulī pi saitas un ar vōrpom syta uz kozla topom.

Izbyrušūs gryudus izvētēja un nu „izkultajim“ kyulim sēja garkolu cysas, kū lītōja jumtu jumēšonai.

Taidā veidā īgyva jaunū maizi, ar kuru tī varēja pasalīlēt leidzpajamūt uz Aglyunas oplōtu, kas nūtyka rudzu pļōves laikā.

Atmiņā ir palicis, ka taišni rudzu pļōves voi stotu vesšonas laikā, īkryta ari Aglyunas svātki, bet tys natraucēja šūs svātku apmeklēšonu.

CYTI LABEIBU AUGĻU JUMI

Kas kaitēja Vereņai
Ar Donotu nadzeivōt:
Sagōjušas cīma meitas,
Rudzu jumi sajāmušas.

Ar taidu dzīsmi nūbeidze rudzu juma slavynōšonu.

Kur gulēji tu, jumeiti,
Vysu garū vasareņu?

Voi brōleiša mīžu laukā,
Voi mōseņas lynu laukā?

Lynu jumis Reigā brauce
Ar deveni malni zyrģi;
Pretim nōce Reigas kungi,
Sikim naudu mēreidami.

Mīžu jumis līlējōs,
Jam ir veiri dzārōjeni;
Auzu jumis līlējōs —
Jam ir bāri kumeleni.

Nadūd, Dīveņ, taidas dzeives,
Kaida dzeive lynu jumam:
Raun aiz motim, cārt par koklu,
Gryuž uz golvas yudinī.

Bez rudzim jumi meklēja vysūs augūs, kai pīmāram rīkstūs voi ūgōs, kur uz vīna kōteņa parosti nabeja vairōk kai vīna ūga voi rīkstu čiačia.

Jumi atroda ari ūlā, kur vīnā ūlā gadējōs divi dzalto-
numi, kas gon vysai reši gadējōs.

Beja ari parodums, kur, jo navarēja atrast dabeigū ju-
mi, tū darēja mōksleigi, bet na vysur.

Tōļōkā senōtnē praktizēja juma svēteibas īgyušonu
šaidā veidā:

1) Svēteibas spāka īvadeišonu zemē, tū darēja nūlī-
cūt kyuleiša vōrpas pi zemes, bet vairōk izbarztūs gryu-
dus īkašūt zemē.

2) Jumi atnese nu dryvas uz sātu un nōkušajā sējas
laikā tō gryudus īmaisēja sāklā.

Beja ari taidi seņču nūstōsti: juma sāklas izbarōjuši
vuškom, lai tōs nastu jārus pa pōreišam.

Meitom dabeigō juma atrassōna nūzeimōja dreizu izī-
šonu pi veira un bogōteigu laimi dzeivē.

Jumis beja dryvas kulta izcylōkō figura latvīšu folk-
lorā, kur nu napersoneiga spāka tys pamosam izaveidōja
par mitologisku byutni, par labeibas goru.

RUDZU KUĻŠONA

Kam beja nūdūmōts gatavōt garkolas (jumta cysas), tī lobōkūs, ar pļautivim pļautūs stotus savede un kyule at-seviški tūs izkuļūt sytūt uz stekim un ar sprygulim. Iz-kultūs kyuļus sadolūt pa daļom, sajamūt pi vōrpu golim, izkratēja eisōs valejōs cysas, kū sauce par jukumim, tūs pi kuļšonas vēļ izlaide caur mašynu.

Gadējōs, ka stotūs rudzi ilgi nadabōja izkaļst, mytra laika dēļ, tod tūs kaļtēja rejā un kyule ar sprygulim un jaunōkūs laikūs ar mašynom.

KLAUŠU LAIKI (KUNGU REJA)

Eļne eļne kunga reja,
Eļne kunga pīdarbeņš,
Tur es sovu augumeņu
Tauteņom parōdēju.

Eļne eļne kunga reja,
Eļne kunga pīdarbeņš,
Tur es sovus sōrtus vaigus
Ik rudeni balynōju.

Reja pīdar pi tom ceļtnem, kas Latvijā mynātas vēstures olūtūs jau nu 13. godu symta. Naasūt šaubu, ka tōs tur caltas ari ogrōk.

Senōtnē rejas bejušas divejaidas: kai labeibas kaļtei-tovas un ari kai dzeivojamōs, kas jaunōkūs laikūs klivu-šas tikai kai pyrmōs.

Seviški gryuti laiki bejuši, kod vajadzēja sovu un kunga reju kuļt:

Eļne eļne kunga reja,
Vērdzyn' munus bōleleņus;
Vīnu nakti poša vērgu,
Ūtru muni bōleleni.

Eļne eļne kunga reja,
Jaunu veiru mūceitāja,
Nūmūcēja jaunus veirus,
Jaunu veiru kumeleņus. T. dz.

Rudzus kyule tikai ar sprygulim, bet vosorōjus meidēja ari ar zyrgim, par kū ari stōsta augstōk mynātō tautas dzīsmē.

Labeibas meideišona ar zyrgim un ar pījyugtū plotzorainu bluči, nūtyka vēl pat leidz Pymō pasauļa kara sōkumam, jo kuļmašynas Latgolā beja vēl tikai tureigajim saiminīkim, uz kuru beja ilgi jōgaida un par tōs lītōšonu dōrgi jōmoksoj.

REJAS VĪTA

Rejas parosti beja nūvītōtas sovryup nu cytim kōrmim dīveju īmesļu dēļ:

1) Guņsdrūšeibas dēļ,

2) lai tei byutu padūta vēju pyusmei. Vēja pyusmes dēļ tōs taisēja nūgōzes uzkolna vērsmolā, kur tys tai da-beigi beja īspējams. (Taidā vītā beja calta muna tāva reja).

Pi rejom beja pībyuves, škyuneiši, kuls ņa vydu un pašeles — palavnīki. Uz kulu un reju beja kūpti celeni, pat alejas, kū veidōja dažaidi kūki.

Daudz tautas dzīšmu ir par reju un rejnīkim, kas iz-pauž dorba smogumu un rejnīka, kai stōrosta rupeibas un nasaudzeibu pret kyulējim, par kū tūs tautas dzīsmes ari nūrōj. Jōsmuižas pogosta Bramaņu cīmā beja ari Rejnīki uzvōrdā.

Dīvs dūd myusu kundzeņam
Klybu kōju rejnīceņu,
Lai tys vīgli natecēja
Pa lelū pīdarbeņu.

Lai bej' zaglis, kas bej' zaglis,
Rejnīceņš lobs bej' zaglis:
Tys nūzoga kungam auzas
Pa vīnam gryudeņam.

Rejnīki poši zogdami labeibu kratēja kyulēju kabatas, lai kaidu apvainōtu labeibas zagšonā, un kungi tū zynōja, par kŭ tī dabōja nu kunga pōtogom pa mugoru.

Kas tur klīdze, kas tur brēce,
Rejas pakša galeņā?
Rejnīceņa dvēseleite,
Tei tur klīdze, tei tur brēce.

Gauži raud rejnīceņš,
Pi cepleiša stōvādams:
Kundzeņš kyule jō sīveņu,
Cysōs gryudu maklādams.

Rejnīki nadeve ni breidi atpyutai:

Redeleites, valna rybas,
Munu nogu deleitōjas;
Rejnīceņš, valna bārns,
Munu svīdru syucējeņš.

Rejnīceņ, stōrosteņ,
Nakuļ mani šūnaksneņ!
Cytu nakti atīdama,
Atneseišu raibus cymdus.

Pa kungu rejas kuļšonas laiku beja jōkuļ ari sovu reju, kam bīži pītryuka dorba rūku un spāka:

Es izkyuļu rudzu reju,
Navā cysu nesējeņu, —
Ej, mōseņa cīmeņā,
Atved cysu nesējeņu.

Kas kuram bādas beja,
Ka es kyuļu „pasnausdama“?
I mīdzeņš, i darbeņš,
Obi maņ pīdarēja.

Bez kuļšonas beja vēļ ari moltu jōit:

Kultu, kultu, kyulējēni,
Moltu, moltu, malējēni,

Maņ deveni spryguleni,
Maņ deveņu dzērņaveņu.

Kyulējeni, malējeni,
Tī gaidēja gaiļa laika;
Ustabeņas gulātōji
I gaismeņas nagaidēja.

KYULĒJU DZĪSMES

Kai pyrmō un vysim pazeistamō ir kyulēju — rūtaļu
dzīsmē:

Patais manim, bōlelelni,
Sausa kūka spryguleiti,
Maņ jōit(i) rejas kuļti,
Klip klap klap!
Dzīdōdamas meitas kyule
Ar sudobra sprygulim(i),
Augstu cēle vīgli laide,
Klip klap, klap klap klap!
Kuļtiņ kyule kyulējeni,
Maļtiņ mola malējeni,
Sakyuluši, samoluši,
Klip klap kalap, klap klap.

(Tautas rūtaļas teksts)

Un vēl ūtra, rešōk rūtaļōtō dzīsmē:

SPRYGULEITI, KŪKA BĀRNS

kuras melodiju uzrokstu ar notim:

Jautri

1. Za-ļa tau-tu mī-žu re-ja, zaļš ū -zu - la

1. sprī-gu-leits, za-ļa tau-tu, za-ļa tau -tu

1. mī-žu re-ja, zaļš ū -zu -la sprī-gu-leits.

2. Nicik augstu napacēļu,
Bet dyžani nūreibēj'.
3. Kuļam pīci, kuļam seši,
Koleidz auga mozōkī:
4. Kod izaugs(i) mozōkī,
Byus deveni kyulējen(i).
5. Rejā kyule kyulējeni,
Moltuvē(i) malējeni.
6. Dīvenš prīcā navarēja,
Pa starpeņu staigōdams.

Rokstā sytu spryguleiti
Sova tāva pīdorbā
Tai rakstēja rudzi mīži,
Nu vōrpom izbērdami.

Sprygulus laide taktī: Sit kōktā, sit kōktā
1, 2, 3, — 1, 2, 3! — Tai

dzīdōja trejs kyulēji:

Vy-si čet-ri, vy-si čet-ri, — dzīdōja — 4 kyulēji;
1 2 3 4, 1 2 3 4,

Vy-si pī-ci mes, — vy-si pī-ci mes — 5 kyulēji;
1 2 3 4 5 1 2 3 4 5

Reši kod vīnā laidā kyuluši vairōk par pīcim.

MŌRAS DĪNA

Mōras dīnu sauce ari par AGLYUNAS DĪVMŌTES dīnu, bīži pīlikūt vēļ vōrdu „breinumdareitōjas“ gūda vōrdu.

Šū, Aglyunas Dīvmōtes, gūdynōšonas dīnu atzeimej ikgodus 15. augustā. Tū sauce ari par Aglyunas oplōtu . . .

Šymā dīnā uz Aglyunu vaduši vysī celi beja pōrpildeiti ar braucējim un kōjinikim, pat ar viļcīnim nu Rēzeknes, Ludzas, Viļānim un nu cytim apgobolim.

Mōras dīna nav pareizs apzeimōjums šai gūdynojamai, svātōs Jaunovas Marijas debesīs pajemšonas, Dīvmōtes gūdynōšonas dīnai!

Ar vōrdu Mōra seņlatvīšim beja apzeimōta: zemes, yudiņa un gaisa dīvīte, jōs gōdeibā un aizsardzeibā beja vysa dzeivō radeiba. (Ticējums.)

Ar Mōras dīnu atzeimēja rudiņa sōkumu. Rudiņa ražas bogōteiba beja Mōras ziņā.

Kas pīsēja malnu zyrgu
Pi munom klēts durom?
Miļō Mōra pīsējuse,
Kvišus, rudzus mērejūt.

Tagad tyvōk par Aglyunas oplōtu.

AGLYUNAS OPLŌTS

Jau nu seņdīnom kotrys nu myusim pīminim kaidu stōstu, voi personeigu pīredzējumu atmiņas par Aglyunas Dīvmōtes svātkim skaistajā Aglyunā — Latgolas sirdī.

Tōli pōri Aglyunas apkōrtnes skaistajim nūvodim vysu skotus saistēja augstī boltī Baroka stiļa bazneicas tūrni.

Kotru godu, 15. augustā, tur puļcējōs ap 15 — 25 000 ticeigūs svātceļōtōji, atdorūt sirdis dedzeigōs lyugšonōs nūlicūt golvas pi Aglyunas Dīvmōtes zaltkrūņōtōs svātbiļdes, atdūdūt jai gūdu un lyudzūt lai jei izlyudz nu Dīva myusim spāku un veseleibu šōs zemes gryuteibu un cīsōnu svātlaiemeigu nūbeigumu.

Tōļōkūs nūvodu idzeivōtōji jau sovlaiceigi pyrms lelō svātku nūtykuma sasagatavōja tōļajam ceļam, lai svātku dīnas pīkšvokora laikā sasnāgtu svātceļōjuma gola mērki.

SVĀTKU DĪNAS PRĪKŠVOKORĀ

Aglyunas laukums pildējās ar svātceļotāju pulkim, kuru vodūni pēc eisas lyugšonas ryupējās par nakts apmetni. Daudzejī nu tim apsamete klēt pīguļušajā Somersetas mīstā un tyvokajās apkārtnes sātās, bet lela daļa atbraucēju ar zyrgim, kam tyvumā nabeja rodu voi paziņu, nakts vītas ikōrtōja rotūs voi teltenēs, jo taidas kurim beja. Vysas tyvōkōs apkārtnes ustobas un pyunes beja aizjemtas, jo cylvāki lobprōt deve sovas patvertnes vysim, kai sovim vīsim.

Aglyuna.

Daudzi vīninīki un jaunī apsamete azara krostmolōs un leidz pajemtajīm dečīm ... Tī jytōs laimeigi ...

Svātku priksvokorā īsaroda vairōkas procesijas nu apkaimes draudzem, pat ari nu tōlōkim apvydim, nu Rēzek-

nes aprīnka, ar vilcīnim leidz Aglyunas stacijai un turīnes leidz Aglyunai, apm. 8 km procesija gōja kōjom.

Procesijas nese leidza sovas bazneicas skaistūs karūgus un svātbiļdes, nu kurom uzkreitūši skaisti beja Nīdru-muižas draudzes karūgi, lukturi un svātbiļdes, kū kai dōvonu sovai draudzei beja zīdōjuši Pelēču muižas grafi Labunski un foļvarku īpašnīki.

Vyšku draudzes procesijas priškā gōja pyutēju orkestris varganista Dzeņa vadeibā.

Apmāram 10 km garū ceļa gobolu nu Vyškim leidz Aglyunai orkestris spēlēja sv. Jaunovas Marijas dzīsmes, kū ceļotōji dzīdōja leidza.

Īejūt Aglyunā dzīdōja: „Jaunova svāta ...“

SVĀTKU NŪRISE

Na bez lelas lyugšonōs un rūku nūbučōšonas mōtei un tāvučam dabōju atļōvi rotu priškā, 10 godu vacs, braukt uz tik daudz daudzynōtū Aglyunu.

Pēc diveju stuņžu braucīņa ar uz augšu vārstu skotu varēja jau apbreinōt augstūs, boltūs Aglyunas bazneicas tūrņus, kurus jau varēja redzēt nu lela attōluma.

Skots nu bazneicas turņa uz laukumu 1938. goda. 15. augustā.

Apsametem uz upeites krosta. Vysapkōrt napōrradza-
mi braucēji un gōjēji. Uz bazneicu voi uz bazneicas lau-
kumu tik dreiz vēļ natyku. Vyspyrms tur aizgōja mōte
ar tāvuci, atstōdami mani par vazuma sorgu, jo apkōrt
kleistūt „zaganači“, kas urkņojūtīs pa svešim rotim, lai
kaut kū nūčiptu.

Nabeja garlaiceigi ari palykušam vīnam pošam, jo be-
ja daudz kū vārōt raibum-raibajūs braucēju un gōjēju
pulkūs, kas iļēme vītas gar upeiti un gatavōjōs aizīšonai
pēc putekļu nūmozgōšonas upeites un azara krostūs.

Laivā uz Ciriša azara.

Dreiz sasakustynōja augstajā bazneicas tūrnī lelais
zvons un sōce bungōt dūbjajā tūnī.

Tys beja vēstejums, ka dreiz sōksīs vokora dīvkolpō-
jums — vesperes. Lelajam zvonam pīsavīnōja ari mozi —
tī vsi skanēja pailgu breidi.

Īsaroda muni vacōkī un beja jōit uz vokora lyugšonu,
kas nūtyka pi krysta lelajā bazneicas laukumā, jo baznei-
cā vsi navarēja saīt.

Lelajā laukumā vysapkōrt beja nūvītōtas teltenes, tēr-
gōtōju goldi. Gar bazneicas sātas myuri ubogu ryndas.

Pēc dīvkolpōjuma dekans apsveice un svētēja vysus

svātceļotājus. Dreiz izkleist vīteji, un atpyutā dūdās tōļcelinīki, lai jau reita agrumā varātu tikt bazneicā.

Aust dzāstrys reits. Gulātōji cālušis un atsaspērdzynomj upes un azara yudinī. Bazneica un bazneicas dōrzs pyldōs ar divlyudzējim. Atsadzeivynomj tērgōtōju ryndas, un garas veidojās ubogu ryndas un dažaidūs raibūs tūņūs sōc skanēt jūs dzīsmes voi vaidūšas lyugšonas. Daudzejī sovas dzīsmes pavoda ar garmoniju plēšenem un stabulem.

Svātais Mišs tyka nūturāts bazneicā un obōs bazneicas dōrza pusēs. Napōrtraukti garō ļaužu rynda nūit gar atsagtū zalkrūneitū Dīvmōtes svātbiļdi leidz zemei pasaklonūt tōs priškā.

Napōrtraukta rynda it ari gar svātolūta oku bazneicas klūstera dōrzā, kotrys mēginoj pasmeļt breinumdareitōja yudiņa un īmat olūtā kaidu upernaudas gabaleņu (na kotrys tū darēja).

Dīvkolpōjuma storpbreidī, ļaudis druzmējōs leļajā oplōta laukumā pi tērgōņu goldim, īsapērkūt kas kuram beja vajadzeigs voi kairynojušs.

Pēc vesperem un pēc svātjublejas monstracijas nūbučōšonas, sōcēs breivjyutu un kusteibu izdareibas un riņkveideiga jaunūs ļaužu pastaiga tur un atpakaļ gar laukuma molom pa oplōtu, kai tū sauce.

Vacōkō audze pi sovīm voi rodu un kaimiņu rotim, kur ībaudēja leidz jemtūs oplōta kukuļus — olu un uzkūžamūs.

UBOGU IZDAREIBAS

Uz Mōras dīnas oplōtu Aglyunā ubogi saplyuda nu vysom molom, nu tyvim un nu tōlim apvydim.

Beja ari pastōveigī (speciali) Aglyunas ubogi, kai „simulanti“, kuru šys oplōts beja kai vīnreizejais, aiz aprēkina omots, īneseigs, jo vysī zīdōja tim, kas tikai lyudze. Na vysī nu ubogim dzīdōja dīviškas dzīsmes.

Daudzī klīdze tikai oplomeigas izteiksmes un praseibas pēc dōvonas, pīm.: „Boltas naudeņas . . .! — sveikas, gargas! — dūd div' kapeikas! — ostoņas ir, diveju nav, dēļ „sotkas“ nateik! Par sotku sauce apm. 4 unces brandiņa buteleiti, kas moksōja 10 kapeikas.

Latvijas breivvaļsts pastōvēšonas laikā taidu ubogōšonūs nūlīdzē. Ubogi sajēme dōvonas cytaidā veidā.

VĪNS ATGADEJUMS

Vīnu godu, eisi pyrms Pymō pasaūļa kara, šaidūs pat svātkūs, ilgōs zvaneišonas lelōs procesijas laikā vīnam zvōnam nūtryuka mēle, — par laimi tei beja krytuse caur kūka zorim un nivīnu nabeja stypri īvaiņōjuse, izjamūt vīnu veirīti, kas dabōjis vīglu beļzīni.

K A I D A S B A U M A S ?

Asūt bejuši līciniki, ka krāsas stuņdēs daži garnadži nu svātōlūta izzvejōjuši pa naudas gobolam.

Cik tam beja taisneibas, bet nabeja ari šaubu, ka tys tai ari nūtyka.

Dreiz pēc taida atklōjuma nōcis nu goreidznīceibas aizrōdējums, ka taidi uperi nūdūdami bazneicas zīdōjumu lōdeitēs.

J A U N Ō K Ū S L A I K Ū S

Kai tys nūtyka seņōk, tai tys, ar mozim pōrgrūzējumim nūteik ari tagad, svešōs varas vaļdeišonas laikā.

Dīviškūs paražu nu tautas dvēselem navar izraut nikaidas apspīdēju varas!

Pādejōs ziņas vēstej, ka kotru godu tur tauta pulcējās kūpā boltajā bazneicā ap 15 000 — 25 000 kūpskaitā, un vēļ ar lelōkom sirdslyutu bogōteibom.

Tymā dīnā vysi celi asūt pōrpylni ar kōjinīkim un ar velosīpedbraucējim, natryukstūt auto.

A V E M A R I A — M Ō R A S Z E M E S
K A R A L Ī N E !

VYSU SVĀTŪS UN DVĒSEĻU DĪNA

Vysu svātūs dīna tyka atzeimōta un svynāta 1. novembrī. Vairōkōs Latgolas draudzēs tei beja kai atlaidu dīna. Vīna nu taidom tyka svynāta Vyšku draudzē — VYŠKŪS, kur tei beja ari kai oplōta-tērga dīna.

Tur zemņiki un omotņiki pōrdeve sovus ražōjumus un izstrōdōjumus, kas beja vajadzeigi jau uznōkušam zīmas laikam: rogovas, aizjyugu daļas, voilaki, zīmas apgērbi un cyti, zīmā vajadzeigi pīdarumi.

Bīži šymā laikā jau uznōce pyrmais zīmas soltums, kod azari un upes jau sōce pōrsaklōt ar ladu.

Taidas reizes pīmiņu, kod uz Vyškim braucem jau pa taisnū, garō azara lads ceļu, kas beja gluds un speideigs kai styklys. Taida braukšona beja īspējama tikai tod, kod druseņ beja uzpōrslōjis snīgs un mīstā ar rogovom vēļ navarēja ībraukt pa akmiņu brugi, tōpēc „rogovņiki“ sovus pajyugus nūparkōja pi mīsta, azarmolas kryušļainajā pļovā.

Dvēseļu dīnu svinēja nōkušajā pēc vysim svātīm, t. i., 2. novembrī. Šei dīna beja skumu un lyugšonu dīna, kod ļaudis gōja uz bazneicu, kur ar pōrtraukumim dīvkolpōjumi nūtyka leidz vokora tymsai, kod tī izabeidze ar vesperu nūdžidōšonu myrušūs pīmiņai.

Šymā dīnā cylvāki izaturēja klusi, bez navajadzeigom sarunom un dorbim, nīmoz narunojūt par kaidom izprīcom voi „īsadzeršonom“ u. t. l.

Bazneicā uperēja aizlyuguma Mišim gon naudā, gon ar atteiceigom dōvonom, kas atbylda bazneicas vajadzeibom.

RŪŽU KRŪŅA MĒNESIS — OKTOBRIS

Oktoobra mēnesi skaitēja par sv. Jaunovas Marijas rūžukrūņa mēnesi, kod katōli uperēja sovas lyugšonas svātajai Marijai skaitūt ikdīnas Rūžukrūni un gōja uz bazneicu, kam tys beja īspējams.

Nadaudzōs bazneicōs, nu kurom minēšu Leiksnas draudzi, kur pyrmaajā oktobra mēneša svātdīnē beja atlaidu svātiki, kur saplyuda daudz dīvlyudžēju nu apkōrtejom draudzem uz tai saucamū Leiksnas „rūžoncas“ oplōtu.

Daudz taidi oplōtnīki nōce nu Pōrdaugovas, īlyukstīši un dunovīši, tai tūs sauce leiksnīši.

Šī svātki leiksnīšim beja leli savīseibu svātki sasateikūt ar tyvim un tōlajim rodim un kaiminim.

SEŅLATVĪŠI, PA DAĻAI ARI LATGALI,

oktobra mēnesi sauce par veļu mēnesi kod svinēja un deve uperus ar nūdūmu sovejūs myrušūs dvēselem.

Dzeivī byudami vēl daudz kavējōs pōrdūmōs par aizgōjušajim pīdareigim, kas vēl vīnmār beja itkai palykušūs vydā.

SĀTŌS DZĪDŌJA

garōs „saļmes“ (psalmes) un cytas dzīsmes par nūmyrušajim. Apmeklēja ari kopsātas, apkūpe sovejūs kopus un krystus ar klusim aizlyugumim un na bez osorom.

SKUMEIGAIS DVĒSEĻU DĪNU LAIKS, TIKPAT SKUMEIGŌS NŪJAUTŌS

pōrgōja adventa laikā, bet ar cytaidu gaidu jausmom, gaidūt Pesteitōja atnōkšonu pi loba prōta cylvākim.

Adventa laiks pēc Bazneicas rituala sōcēs tikai ar svātō Andryva dīnu 30. novembrī, tūmār, jau vyss novembra mēness gōja tai kai dryumā un skumu pōrdūmu nūskaņōjumā.

Tai tys nūtyka leidz breivōs Latvijas vaļsts topšonai, kod novembra tymsais nūskaņōjums apsagaismōja ar 18. novembra vaļsts topšonas pasludynōšonas svineibom, kod leideiigi Leigū un Jōņu svātkim Latvijas kolnōjūs atspeidēja gunis, kas rōdēja jaunōs vaļsts vīnōteibu.

ADVENTS

Šys ar svešu vōrdu nūsauktais, nu 30. novembra leidz Zīmāssvātkim laiks, beja sevišku, Kristus dzimšonas gaidu laiks, kod ļaudis tūs gaidēja ar seviškom dūmom un

jausmom dzižūt goreigōs dzīsmes, it seviški natyka aizmērsta: „Nu raja skaista mīsta“ dzīsmē, kū paklusā bolsā dzīdōja, pat dorbus dorūt.

Zīmassvātku priekšvokorā sātas gūda goldu apklōja ar boltu pologu, uz tō uz sīna piceņas nūvītōja aplatkas (svātmaizeites), kū zakristians voi varganists izvodōja pa sātom.

Pi šaidi klōta golda, pyrms gulēt aizīšonas, nūdzīdōja: „Nu raja skaista mīsta“ dzīsmi un tei beja kai pādejō adventa dzīsmē.

ZĪMASSVĀTKU REITĀ

Seņōk, vēļ ap 1920. godu, ratā draudzes bazneicā ļaudis sōce atzeimēt Zīmassvātkus 24 stuņdēs naktī.

Vairōkumā tū darēja reita gaismeņai austūt, kod uz bazneicu gōjēji cēlēs, kai sacēja, ap „trešajim gailim“, kod vēļ pa nakts tymsu brauce un gōja uz bazneicu.

Kaidā nu bazneicas vītom beja veidōti Betlejemas stalleiši ar Jezus Bārna un lūpeņu, figurom, pi kura kotrys tū apsaverūt nūlyka kaidu dōvonu montā voi naudā. Bazneicas beja pōrpilđeitas.

Lyugšonas natyka vylktas garumā, pēc Miša un skaitstūs Zīmassvātku dzišmu nūdzīdōšonas, ļaudis steidzēs uz sātom.

Beja parodums, ka svātku pyrmajā dīnā nabrauce cīmūs, bet apstaigōja apsveikdami kaimiņš kaimini sovā voi tyvōkajā kaimiņu cīmā.

Bārni un jaunōtne puļcējōs kaidā nu ustobom, kur nūtyka jautras pasakavēšonas ar dažaidom rūtaļom un padoncōšonu. Kai pyrmū isōce ar „vystu gyušonu“. Nu pulka tyka izvālāts vīns par gaili, kam ar aizsītom acim vajadzēja nūkert vīnu voi reizē vairōkas vystas.

Tū darēja tai: gailis ar aizsītom acim, tagad uzsauc: „Tyš loktā, tyš loktā!“ — vysi klōtasūši — rūtaļniki saskrīn nūrunōtā vītā, parosti pi durovom. Gailis uzsauc: „Cik jyusu ir? — vysi atbiļd: „Cik kūkā lopu!“ — Gailis uzsauc: „Vysi munōs yuzōs!“ un ar obom izplāstom rūkom matās pulkā kerūt cik var.

Jo nanūker nivīna, tod jam jōpalik otkon par gaili un

rūtaļa atsakōrtoj leidz kaidu nūker un tys ir nōkušais gailis. Tam sekōja daudz cytas, vysaidu minējumu pantu uzdavumu izpīldeišonas rūtaļas, kas byus losomas munā tōpūšajā rūtaļu grōmotā.

Seņ gaidēju, nyu atnōce
Tī bogōtī Zīmassvātki. Latg. t. dz.

EGLEITE ZĪMASSVĀTKU RŪTA

Sātas rūtōšonu ar egleiti Zīmassvātkūs senejūs laikūs moz pīkūpe. Tū darēja školōs, ari tikai pēc tai saucamō „atmūdas laikmata“. Šō goda symtā naatmiņu, ka byutum tū redzējis ari bazneicōs. Aktivi tū sōce īvest ari zemniku sātōs pēc Pyrmō pasauļa kara resp. sōcūt ar Latvijas vaļsts naatkareibu.

TŌLĪ CĪMENI

Daudzim rodi dzeivōja tōļūs nūvodūs, kuri laipni tyka gaideiti cīmā uz Zīmassvātkim. Pateikams tim beja braucīņs pa dzili snīgōtū ceļu un ar zvanenim voi zvōrgulim pi kūpla un zam komonom džyrkstūšais snīgs. Cīmā braucēji, storp cytim „kukulim“, leidza jēme ari sovu ols buceņu, kod tī atroda tū par vajadzeigu.

„ČYGŌNI“

Tī nabeja eistī čygōni, kas Zīmassvātkūs gōja „čygōnūs“; tī beja imitētī čygōni, kas beja maskējušis par čygōnim un atdarynōja vysas čygōnu dōvonu izpraseišonas izdareibom nu sātas saimineicom ar doncōšonu un ar vysaidu jūku taiseišonu. Golvonō čygōnu praseiba beja ols, voi brandveina padzeršona.

Čygōnūs, čygōnūs
Zīmassvātku vokorā!
Kod nadeve kyuču ēst,
Deve cyukas smecereiti.

PAR KYUČOM SAUCE

ēdīni, kū ēde kai pādejū pi aplōta golda kyuču dīnas vokorā. Tys ēdīns beja sauteiti kvīšu gryudi ar nadaudz sol-dynōtu yudini. Nadūmōsim, ka tū ēde par daudz, tū darēja tikai tradīcijas dēļ. Tū ēde pyrms gulēt īšonas nūskaitūt eīsus pōtorus.

DAŽAS ĪPATNEJAS LATGAĻU ČYGŌNU DZĪSMES:

Čygōnūs laizdamīs, taldarū, taldarū!
Trejs kuleites leidza jēmu, taldarū, taldarū!
Vīnā pupys, ūtrā zērni, taldarū, taldarū!
Trešā zōļu buteleite, taldarū, taldarū!
Tōli tōli čygōnūs(i), taldarū, taldarū!
Zīmāsvātku vokorā(i), taldarū, taldarū!
Deveņ', kolni, deveņ' lejas, taldarū, taldarū!
Da čygōnu mōjeņom(i), taldarū, taldarū!
Čygōneņu lela draudze kaladū, kaladū!
Dūd, saimneic, mums deseņu, kaladū, kaladū!
Ka nadūsi mums deseņu, kaladū, kaladū!
Bōzsim cyuku kuleitē, kaladū, kaladū!
Lobī mozī čygōneni, taldarū, taldarū,
Berit myltus skutelī, taldarū, taldarū!
Pōrgōjuši Ūdzes kolnu, taldarū, taldarū!
Vōreisim bīzputreņu, taldarū, taldarū!

Čygōneicu parodums beja kartōs mesšona ar kū nū-sacēja kaidam laimi, par kū sajēme atleidzeību. Karšu metējas beja lobas runōtōjas, kas prota īstōsteit pat na-īspējamū laimi.

Čygōneica Dīvu lyudze,
Lai ļaun meitas kartōs mest;
Kur atnas šņāba kvartu,
Tai izmat lobu laimi.
Čygōnūs laizdamīs,
Ōdys lamžas apsavylku;
Suni lamžas apāduši,
Pūgas vīn pamatuši.

Tai kai čygōni beja gērbušis ļūti čygōniski, tod jim beja daudz napatikšonu ar sunim, par kū runoj ari tautas dzīsmē, kai par tū losoms augšmynātajā.

Čygōni beja labi pabarōti un padzirdeiti, tōpēc jim uz sātu tikšona nabeja vīgla:

Čygōneni, pogōneni,
Kur jyus nakti gulēsīt?
Cyts klāvā, cyts klēti,
Cyts syltā ustobā.

Cyts prīdē, cyts eglē, taldarū, taldarū!
Cyts celeņa maleņā(i), taldarū, taldarū!
Kurs celeņa maleņā, taldarū, taldarū!
Tys vylkam(i), kymūseņš, taldarū, taldarū!

Paļdis sokom saimineicai, taldarū, taldarū!
Deve ēst,deve dzert, taldarū, taldarū!

K E K A T N Ī K I

Zīmassvātku kekatnīki nabeja kai „čygōni“ un kai buduli, tī beja kai jautra grupa voi puļceņš, kas apmeklēja labvēļus, kas tūs lobprōt uzjēme un pacīnōja ar Zīmassvātku lobumim.

Kekatnīku golvonō uzastōšona beja dejōšona un dzīdōšona saisteita ar jautrom un straujom kusteibom.

Koleidz jaunas dzīsmes vōrdi vēļ nabeja uz mēles, jī doncojūt pībolsōja: „Kekatā, ļakatā, kekatā, ļakatā!“ — leidz tī pōrgōja otkon uz dzīdōšonu un uz osprōteigom izdareibom. Kekatōs pīsadālēja ari pusaudži:

Kekateņa moza sīva,
Pazuduse kupenī;
Jem sudobra škēpeleiti,
Meklej mozas kekateņas!

Kekatu lēcēji
Dymdynoj ustobu,
Dīvs dūs šūvosor
Myglainu vosoru.

Kekatā, lekatā,
Lēksim sakņu dūrzenā!
— Lai aug grīzini, kōpusteni
Ryutainom lapeņom.

Kekatā lekatā!
Malni svōrki mugorā. —
Kai byus mums nabogim,
Leldīneņu sagaideit!

Kekatnīki maskējōs kai lōči, kozas, zači un cyti dzeivīnīki. Seviški icīneitas beja lōču maskas, kam par īmesli beja bejis eistō dresēta lōča leidzvodōšona, par kŭ vēļ līcynōja muna mōte, kas tū beja redzējuse sovom acīm. Tys beja nūticis Jōsmuižas pogostā, kur beja munas mōtes dzimtaine, bet tū dzērdēja, ka ari cytūs pogostūs tai nūteikūt.

Lōci vodōjuši pa cīmim un pa sātom, kur lōcis izpildējis sovu izrōdes programu.

Lōčam bejis sovs apmōceitōjs un vodōtōjs, kuru lōcs paklausējis kai apmōceits suņs, jō vadeitōju sauce par „lōcinīku“.

Kod cyti kekatnīku daleibnīki gōja sātas ustobā, lōcinīks ar lōci palicis sātas pogolmā.

Na kotrā sātā lōcis gōjis īškā, un prūti, jys nagōjis tur, kur bejuši nykni suni, jō jys nacītis suņu uzbōzeigōs rīšonas. Sētnīki tū zynōjuši un suņus laikā pīvōkuši, jō nagribējuši ka kaidis nu tim daboj golu nu lōča depes sitīņa.

Muna mōte atstōstēja gadejumu, ka pi vīnas sātas vōrtim, kod lōci apstōjuši suni, jys uzarōpīs uz vōrtu stoba un sēdējis tur tik ilgi, koleidz vysi suni tykuši pīvōkti.

Lōcis bejis labi īvnygrynōts staigōt uz divejom kōjom un jam bejuši īmōceiti dažu dorbu pajēmīni, pīm., jys atālōjis yudiņa nesējas, kai tū nasušas jaunās meitas — taisnas un ar veiklu sūli; un vacas sīvas — lānom un saleikušas. Jam bejuši īmōceiti ari daži danči, kŭ jys doncōjis kŭpā ar lōcinīku.

Doncoj lōci, doncoj, lōci,
Saimineica samoksōs:
Gŭrnu gaļas, kukuļ' maizes,
Trejs dalderi naudeņas.

Lōcis sovu sīvu pēre,
Povodā vodōdams.
Ai, lōceiti, kū tu dori,
Tevis sīva namiļōs!

BUDULI

Buduļu izdareibas beja leidzeigas čyḡōnim, bet atšķi-
reibas beja maskōšonōs veidā, kas beja leidzeiga kekatnī-
kim. Budulim vajadzēja byut lobim runōtōjim, saiminei-
cas un saiminīka glaimōtōjim — slavynojūt jūs lobōs sir-
dis par vīsmīleibu un daudzynojūt jūs sātu slovoneibu ar
tōs skaistumu un bogōteibu.

Buduleiti, tāvaineiti,
Nōc munā(i) sēteņā:
Lai aug muni kōpusteni
Kai buduļa capureites.

Buduleiši nūsoluši
Vysu nakti maļdējōs
Pa kryumim, pa mežim,
Koleidz tyka ustobā.

Ai sātas mameņa,
Tovu jaukumeņu:
Stykla tovs nameņš,
Stykla ustobeņa.

Lobvokor, noma mōte,
Voi ir sylta ustobeņa?
Jo byus sylta ustobeņa,
Tod byus jauka volūdeņa.

Buduli leidzeigi čyḡōnim baja apsakōruši ar kulem,
kur daža saimineica īmete kaut kū nu svātku gordumim,
voi kaut kū pōrsteidzūšu.

Buduli aizgōja ar dzīdōšonu un ar laimes vėlējumim
jaunō goda sagaideišonā.

Nu ar Dīvu, vacais gods,
Maņ pēc maizes nabej' bods:
Krystim kules mugorā,
Būze kotrā rūceņā.

II

LATGALU PRECEIBU UN KŌZU
PARAŽAS

LATZALLI FERDINANDI

PARMA

Sīvas meklēšana.

Senejūs laikūs, kod tāvs ar mōti beja nūlāmuši, ka dālam jau beja pīnōcis preceibu laiks, jī par tū apsasprīde ari ar dālu, lai gon dālam, voi jys gribēja voi nagribēja, tāvu ar mōti beja jōpaklausa. Sōcēs sīvas meklēšana. Ari pi šōs izvēles tāvam ar mōti beja nūsaceišona. Dālam sīvu jī meklēja pēc monta, gimines stōvūkļa un pēc lobas slaves, ar kaidu tei tyka daudzynōta tautā . . .

Dālam pa šū laiku vajadzēja īt uz bazneicu un lyugtīs Dīva paleigu īsōcūt jaunus sovas dzeives ceļus.

Dūd, Dīveņ, lic Laimēņ,
Maņ bogōtu leigaveņu;
Pats es beju nabadzeņš,
Bet gūdeigs ciļvēceņš.

Taipat darējōs ari meitas vacōkī, daudz navaicojūt pēc meitas grybas un prōta, voi pēc puīša patikšonas, bet lyka sakōrtōt tikai pyuru un lyugt Dīvu.

Obeju golu vacōkī saleiga sovā storpā un bārnim, jauničam un jaunivei beja jōpaklausa jūs grybai.

Šaidi, spaidu kōrtā appracāti jauniši, na kotrreiz beja laimeigi . . .

Ai, mameņa, ai mameņa,
Voi es tevi namiļōju?
Kam tu mani pavēlēji
Taidam krūga dzārōjam!

voi:

Dūdi, dūdi, mōmuleņa,
Gon tu poša nūžālōsi;
Mani tautas ryudynōs,
Tev byus slykta vedekleņa.

Nareti asūt bejuši gadējumi, kod jaunī ļaudis sapracynōti, kod ti vīns ūtru vēļ nimos nabeja redzējuši.

Vēsture miņ, ka šaidas paražas bejušas sastūpamas pi vysom Eiropas tautom. Laika tecējumā tys vyss, tūmār, ir mainējīs. Oficialōs preiceibas gon ir saisteitas ar va-

cōkūs un rodu pīkrišsonu un atbolstūšu leidzdaleibu, bet sīvas un veira atrasšona, izvēle, ir atstōta voi atļauta pošu, leigovas un leigavaīņa ziņā.

Aiz upeites kaļņeņā
Sudobrōti gaili dzīd;
Pōr upeitei sadarēju
Sudobrōtu malējeņu.

Tagadejūs laikūs myusu jaunī ļaudis, pat par agri, īpasazeist poši. Šys parodums ir jau vacs Anglijā un Amerikas kontinentūs, kur jaunī, pusaudzī, ap 15 godu vacumā uzsōc, tai saucamū: „Go steady“ ... Jaunōkajūs laikūs ari Latgolas jaunī ļaudis sōce atrast poši sevi ... Klusais preceibu leigums teik nūslāgts bez vacōkūs ziņas, kū jim vajag tikai apstyprynōt.

Na tai tys vyss beja bejis nadaudz seņōk, kod taidu pazagšus jaunūs ļaužu meilynōšonūs uzskatēja zam grāka. Tū styngri īvārōja tāvs un mōte un nūdeve sovus rōjīņus. Taipat jī apkarōja puišu meitōs īšonu naktīs, rōja ari meitas par puišu pījemšonu.

Daudz beja ari vacōkim paklauseigu jaunīšu. Un kod jim nōce dūmas par precēšonūs, tod jī darēja tai, kai so-ka tautas dzīsmes:

Es orōjs kai ūzuls,
Kumeleņš kai vogūls —
Maņ maizeite kai šyuneite,
— Vajag cepēj's kai biteites.

Nabeja vīgla līta atraitnei atrast sev lobu īgōtni voi meitai veiru:

Mōte raud, meita raud
Pa pogolmu staigōdamas;
Mōte raud vīglas dīnas,
Meita skaista orōjeņa.

Sakarā ar vēļ nazynomō leigavaīņa voi leigovas meklēšonu, sōcēs klusas voi jau ari izdaudzynōtas apsarunōšonas par tū ar rodīm voi ar kaiminim, pīmāram, kai par tū runōja: „Īsvōtoj tok munam dālam sīvu, — tur tū ... my-

nūt voi namynūt kaidas meitas vōrdu. Tyka attālōti vysi asūšī, un vēļ nōkušī materialī apstōkli . . . Bīži par paradzamū precēšonūs pōri, ļaudīs izacēle vysaidas, napateikamas tenkas un aprunas . . . Mēļu palaisšonā, kai par tū soka T. dz.:

Es dūmōju, es gōdōju,
Kas tū stygu izmeidēja?
— Jōņs tū stygu izmeidēja,
Da Mōrai staigōdams.

Jōņs ir bejis tys precinīks, kas daudz apstaigōtū Mōru vairs ilgi nagribējis precēt, bet ļaužu „mēļu“ dēļ bejis spīsts tū dareit. Navysai navaineigas bejušas ari meitas meklejūt nakts sasatikšonu ar puišim. T. dz.:

Tys bej' muns kumeleņš,
Kas svīž snīgu komonōs;
Tei bej' muna leigaveņa,
Kura gōja klōt gulēt.

P R E C E I B A S

Preceibas, voi kai tautā sauce, svōtūs braukšona, nūtyka tod, kod par tū jau sovejūs un rodu storpā vyss beja izkōrtōts un nūlamts kertīs pi lītas . . . Vōrds „svōts“, ir pōrjemts nu krīvu volūdas „svat“, kuru krīvu tauta lītōja taidā pošā nūzeimē. Šys vōrds atsateice uz personu, kas kūpā ar jauniču brauce pi izradzātōs bryutes, lai izdareitu sasadarynōšonu.

Ar atteiceigi puškōtu volūdu, svōts īvadēja sarunas ar izradzātōs meitas tāvu un mōti, izalyudzūt jūs pikrisšonu un svēteibu lelajā nūdumā. Reizē ar tū tyka nūkōrtōta ari „pasaga“ — pyura līta, bet šei līta nikod naizsauce preceibu izjukumu. Preceibu un pyura lītā svōtam-save-dējam vajadzēja byut lobam runōtōjam un izleidzynōtōjam pōrprotumūs.

Jo savadamī beja vēļ piļneigi sveši, svōtam vysu vajadzēja dareit pazeistamu, slavejūt jauniča tykumu, čaklumu un manteibas pīteiceibu . . . Šod tod jam vajadzēja ari nadaudz pīmalōt un zynōt ari atteiceigas tautas dzīsmes.

Kod obpusejō vīnōšonōs un sasaprasšona beja pānōkta, nūtyka sasārūkōšonōs un sasadarynōšonas gradzynu pōrmaiņa, — bryutei tyka pasnāgta atteiceiga dōvona jo (jūs) tureiba tū atļōve. Tū darēja bryutgōns, bet svōts lyka uz golda leidz atvastū un tradicijōs paradzātū brandiveinu.

Nūtyka mīlasts un atteiceigu dzīšmu dzīdōšona un dažas jautras pōrrunas.

Apseitei lopa drab,
Lāna vēja vāsmeņā;
Tai drebēja maņ rūceņa,
Ar tautīti sadarūt.

Na kotrreiz jaunova beja drūša apsajemšonā, dūt rūku voi nadūt.

Brist maņ dubļus, voi nabrist,
Jaunas kūrpes kōjeņā;
Dūt maņ rūku, voi nadūt,
Nazynoms ir tautu dāls.

Gauži raud tei meitine,
Kas ar mani sadarēja;
Kaut zynōtu tū raudūt,
Es rūceņas iai nadūtu.

Daudzī sadarynōtī jutōs ari ļūti laimeigi:

Lai maņ tyka, kas maņ tyka,
Šei meitēņa, tei maņ tyka;
Tai es snēdžu sov' rūceņu,
Devu zalta gredziņteņu.

Ari bryute ir bejuse pateikami laimeiga:

Es apovu boltas kōjas,
Maņ natyka dubļus brist;
Pateikams tāva dāls,
Maņ natyka atsaceit.

Pēc laimeigas sasadarynōšonas jaunajim vajadzēja isarast pi sova draudzes gona-bazneickunga sasaraksteišo-

nai metrikā un izsaukšonai bazneicā resp. dareit tū zynomu draudzei. Jaunajim vajadzēja zynēt un tur atbildēt uz bazneickunga vaicōjumim dažōs ticeibas dogmōs. Šūs nūteikumus Bazneica pīprasēja ļūti styngrī. Jo kaidis prasēitūs pōtoru nazynōja, tam vajadzēja sasagatavōt un nōkt, pēc nūteikta laika pa ūtram lōgam. Šys, treju nedēļu ilgais izsaukšonas laiks jaunajim beja pōrbaudējuma laiks. Dažreiz beja tai, ka dažim atroda par tyvu radnīceibu, voi dažim aiz skaudeibas palaide ļaunas volūdas par nabejušim nūzygumim un t. l. — lai tikai varātu kōzas (lauleibas) izjaukt.

Daži nu taidim škēršlim ari tyka atklōti īvārōti, un paradzātō sasalaulōšona nanūtyka.

K Ū Z A S

Kod vysas īpriķšējōs saisteibas un gryuteibas beja pōrvarātas, nōce tōs jaukōkōs kōzu izdareibas. Seņōkūs laikūs pastōvēja lykums, ka kōzu sareikōšonai vajadzēja nu muižas voi dzymts kunga izpraseit atļōvi, par kū kungam vajadzēja dūt zynomu gondarējumu radzamas dōvonas veidā. Taipat ari bazneickungam par izsaukšonu bazneicā un par kōzu atļōvi.

Kungam nešu mada pūdu,
Lai najem par ļaunu:
Bazneickungam vystu pōri,
Lai cīši salaulōtu pōri.

VĪSU ĪLYUGŠONA

Kōzu vīsu izraudzeišonā pyrmā vitā beja tyvōkī rodi. Pēc tim svōta linijas ļaudis, kas varēja byut ari na tyvi rodi. Par vedējtāvu, parostī aicynōja tū pošu sasadarynōšonas svōtu ar jō dzeives bīdrini-sīvu, jo taida jam beja, jo nabeja sīvas, tod varēja byut ari cyta sīvīte.

Pōrejī kōzu vīsi beja nu rodu voi nu tyvōku draugu linijas. Par vīsu daudzuma ilyugumu rēkinōjōs pēc montei-

gōs tureibas. Navarēja daudz atsaļaut moztureigais pret bogōtū. Mozōk tureigūs kōzōs pīsadalēja tikai tyvōkī rodi.

Pēc kōzu vīsu škirom tī beja vedējpōrs, mōsas-podruškas un brōli.

Brōleits mani mīli lyudze,
Nōc mōseņa vedējōs!
Voi, brōleit, es naišu,
Cik seņ mani pošu vede:
Tōs kūrpeites, tōs zeķeites,
Vaiņuceņa viņ navaid.

Nabadzeigōkim pat vysī rodi natyka īlyugti:

Es brōleiti meili lyudžu,
Pi rūceņas turādama:
Lai nalyudze dižus rodus,
Moz munā pyureņā . . .

STŌVMAČI

Bez jau mynātīm pyrmōs un ūtrōs škiras vīsim, beja vēļ stōvmači. Tī beja tyvōkī kaimini, paziņas voi pat sveši cylvāki.

Daži nu taidim, sasateikūt nateišam tyka aicynōti: „Atnōc, nu atnōc, koč pasavērt! . . . Tī beja naoficialī vīsi, kas varēja nōkt voi nanōkt, bet jī nabeja ari nycynojami, jo tī beja tī lelī kōzu dzīsminīki, kas vysam pīdeve skalū dzeiveibu.

Kōzas, kōzas,
Na vysī kōzōs;
Cytim mōjōs
Cyuceņas ganeit!

Pusaudžim un bārnim stōvmačūs īšonu labprēt naatlōve.

LEIGOVAS PYURS

Agri jauneibā meitas jau sōce dūmōt par sova pyura
pīlūceišonu ar bogōtim audumim un rūkdorbim, rokstā
šyutom vylnōneitem.

Aude mōte, aude meita,
Obas aude pyureņam;
Brōleits taisa pyura lōdi,
Pikar zalta atslēdzeņu.

Na vysu meitu mōtem beja tik tureīga rūka, lai bo-
gōteigi pīlūceitu pyura lōdi, kai par tū soka tautas dzīsme:

Vedit pyuru, kai vazdami,
Par tilteņu navedit!
Grabēs muns tukšs pyureņš,
Par tilteņu pōrvadūt.

Nabadzeigōki meitu pyuri ir bejuši borgajūs kungu
laikūs:

Apsadūmoj, tu tautīt,
Maņ pyureņa vaicōdams!
Kuru dīnu es sēdēju,
Adeidama, raksteidama?
Leidz ar tevi dorbūs gōju,
Leidza kyuļu kunga reju.

Čaklas pyura darynōtōjas ir bejušas ari bōrineites:

Celit tautas munu pyuru,
Celit vīgli, navolstot!
Muna pyura dybynā
Trejs osoru bičereites,
Tūs es vysus pīraudōju
Svešu mōti klauseidama.

Taidejaidi leigovas pyurs tyka sagatavōts ar jōs po-
šas čaklu rūku darbeibu. Tāva ar mōti gōdeibā beja izau-
dzēt lobu gūvi voi zyrgu pasagam nu meitas gonamō pulka.

Tikai lelā nabadzeibā dzeivojuši tō naspēja, jo pāde-

jū lūpeņu navarēja atdūt. Pyuru un lūpus uz veira sātu
nūvede dīnu pyrms kōzom.

L Ū P I N Ī K I

Lūpinīks voi lūpineica beja ļaudis nu jaunūs rodim
voi nu draugim, kas pyuru un lūpus nūgōdōja uz jauniča
sātu.

Dūd', Dīveņ, tuklus lūpus,
Kai tei tuklō lūpineica!
— Pīci spreīži par vādaru,
Sasts vādara galeņā.

P Y U R U V A D Ū T

tū vajadzēja ari apsorgōt:

Kas, mōseņ tev sēdēs
Uz raksteita pyura vōka?
Muns jaunais bōleleņš
Ar sudobra zūbiņteņu.

Škīt sauleit uzlācūt
Uz mōseņas pyura vōka;
Sēd jaunais bōleņš,
Speid tārauda zūbiņteņš.

Pyura aizvedēji nūdžidōja dažas dzīsmes, nūsaklanēja
un nūžālōdami dzīdōja:

Es tai meitu mōmuleņai
Trejs žālumi padarēju:
Nu klēts pyuru, nu klāva gūvi
Nu moltuves malējeņu.

Kod nu leigavaiņa sātas beja atsyuteiti vōji zyrgi, na-
dūmōti lelam pyuram, tod leigova lyudzēs:

Es jyus' lyudzu, brōleleni,
Munu pyuru pavadeit;

Tautu dāla lelmaņam,
Naspēj vairs kumeleni.

Tautas dzīsmēs beja apsmīti vīgli voi pustukši pyuri:

Pyuru vede, pyuru vede,
Malna kuce pakaļ skrēj';
Kai tai beja i naskrīt,
Kucāns pyura dybynā.

Voi mameņ, voi mameņ,
Rikšim tak kumeleņš;
Kai tys rikšim natecēs,
Vīns cimdenš pyureņā.

Seņokajōs pyura vedēju tradīcijōs, pyura vedējam vajadzēja dūt cymdūs, voi ari iztyka tikai ar loba ols buceņu, ar kū vajadzēja atsapērkt nu vōrtu cālōjim un atbreivōt sev ceļu, izbraucūt cauri kaidam cīmam, kam navarēja apbraukt apkōrt.

Vōrtu ceļšona beja gūda parōdējums un lobas laimes vēlējums jaunajim . . . Lūpinīkim vajadzēja nūmoksōt nūdavas ari leigavaiņa tāvam un mōtei par klēts durovu atslēgšonu un par lūpeņu nūvītōšonu klāvā, kas jau beja ar appuškōtom durovom. Lūpinīkim vajadzēja byut veiklas mēles runōtōjim.

Lūpinīki naaizmērsa ari sātas ganeņu, kam uzkōre gona tauri un klingeru vērtini.

Vysas šaidas paražas mainējōs pēc Pymō pasauļa kara un ar jaunōs Latvijas vaļsts topšonu, kod „progresīvī“ tū nu tautas tradīcijom pōrkristēja par „mōņticeibu“ . . .

K Ō Z A S

Pēc trejskōrtejōs jaunō pōra izsaukšonas bazneicā, dreikstēja nūtikt kōzas. Kai jaunī tai ilyugtī kōzu visi gatavōjōs uz vyslapnōkū, šyva apgērbus, taisēja un gatavōja rūtas lītas, darēja olu, sakōrtōja un spūdrynōja zyrgu pajyugu pīdarumus, pōrkrōsōja rotus, un vysu tū dareidami, jī vyngrynōjōs ari kōzu dzišmu dzīdōšonā, seviški apdzīdōšonā:

Bryuvej olu, cap maizeiti,
Pērk kōzom (i) brandiveinu;
Dzersim kōzas trejs dīneņas,
Dzīdōdami, doncōdami.

Prišķkōzu dīnōs, ar zīdim un bērzenim tyka puškōti vōrti, pogolmi un ustobas, kod vyss pōrejšais jau beja sagatavōts.

Prišķkōzu sastdīnā nūsadeve taidā kai naparostā svāt-vokora sagaideišonā, kaidas naparostas ryupes un svātsvineigums pōrjēme vysu sovejūs prōtus, jo reitdīnas svātdīna izraiseis kaut kū liktineigu . . . Taidā kai žālobainā nūskaņā tī aizīt eisā nakts sapņōjumā . . . Svātdīnas reitā sōcēs ryupeigō un ar tradicijom saisteitō jaunives sagērbšona un rūtōšona. Pi nakatōlim šōs izdareibas beja saisteitas ar tautas dzīsmem, kai pīmāram:

Kur tu īsi, mun' mōseņa,
Tik dyžani gārbusēs?
Es gon zynu, kur, tu īsi:
Naveikleišam rūku dūt. u. c.

Pi katōlim šymā gadejumā pi sasagērbšonas skaitēja pōtorus un dzīdōja vīnu voi divejas nu svātajom dzīsmem: „Atej Svāts Gors“ un kaidu nu sv. Marijas dzīsmem.

Beidzūt nūskaiteja litaniju uz Svātū Goru. Tod tāvs un mōte deve sovu svēteibu, un laulojamī nūbučojūt tāva un mōtes rūkas devēs uz bazneicu. Šei ceremonija nūsabeidze ar osoru nūsauceišonu nu daudzu klōtasušūs vaigim. Jo reikōja garōs kōzas, tod pēc lauleibom kōziniki devēs uz leigovas sātu, jo eisōs, tod uz leigavaiņa. Eisōs kōzas nūtyka samārā reti. Tikai kai tryuceibas voi steidzameibas dēļ. Ar skaneigim zvonim pi pajyugim, ar vedējpōri prišķgolā, kōzu brauciņš nu bazneicas devēs caur daudzim gūda vōrtim uz jaunives voi jauniča sātu . . .

KŌZINĪKI BRAUC UZ LEIGOVAS SĀTU

Jo kōzas tyka reikōtas, tai saucamōs garōs kōzas, tod pēc lauleibom kōziniki brauce uz leigovas-jaunives sātu,

bet jo tyka reikōtas eisōs, tod uz leigavaiņa — jauniča sāt-
tu. Garūs kōzu braucīņu kolonā beja ap 7 — 8 pajyugi voi
vairōk. Kōzu braucīņa priekšgolā brauce meitas gola vedēj-
pōrs, un kolonas nūslāgumā, leigavaiņa vedēji. Vedējam
taipat kai lūpinīkim, ceļā vajadzēja sasastapt ar apsvei-
cējim pi appuškōtim gūda vōrtim. Vōrtu caurlaides da-
bōšonai apsveicējus vajadzēja pacīneit ar olu un ar sol-
dumim.

KŌZINĪKU SAGAIDEIŠONA

Pi krōšni appuškōtim gūda vōrtim pi leigavaiņa sāt-
tas, kōzinīkus sagaidēja ar maršu un ar šōvīņu zalvem, kur
tys beja ispējams. Pi sagaideišonas tyka dzīdōtas slavyno-
jūšas dzīsmes:

Nu tōlīnes seņ dzērdēju,
Kur brauc meitas precinīki:
Zyrgi zvidz, zvoni skaņ,
Poši dzīd vedējēni.

Nōcit nu nōkdami,
Gausajī ļaudis!
Sasolam, sadrabam,
Jyus' gaideidami.

Jaunais pōris tyka vasts uz klēti, kur beja jūs nū-
gērbtuve, pōrejim vītas tyka nūrōdeitas cytur. Pi iējas
kōzu gūda ustobā, jaunūs sagaidēja tāvs ar mōti, ar sōļs-
maizi, kur maizes kukuleitī beja īsprausta MŪCENĀ voi
svece. Vacōkī deve jaunajim sovu svēteibu, un jaunī iēme
vītas aiz golda zam appuškōtas svātbiļdes. Obeju голу ve-
dējpōri iēme vītas kotrā pusē jaunajam pōram. Kotra
gola brōli un mōsas sēdēja sūplōk.

Jaunives vacōkī sēdēja golda golā. Ustoba pildējōs ar
stōvmačim, kuri nakavejuši uzsōce kōzinīku apdzīdō-
šonu:

Sveši ļaudis sanōkuši,
Sveša smoka ustobā;

Atdorot durys, lūgus,
Lai īt smoka klajumā.

Kō nōkati, sveši ļaudis
Myusu zemē zīdus plyukt?
Voi Jyus' pošu zemeitē
Taidi zīdi nazīdēja?

Viņa gola svōteņam,
Ūsys sabūstys,
Šnerglis aiz jūstys.

Tamleidzeigu apdzīdōšonas dzīšmu virkne beja gara:

Bolti, bolti īvai zīdi,
Vēļ boltōki ōbeleitei;
Skaista beja cīma meita,
Vēļ skaistōka myus' mōseņa.

un

Augsti kryta kļova lopa,
Uz zemeiti grīzdamōs;
Stolta gōja tautu meita,
Asareņas slauceidama.

Šū uzrokstu tikai dažas nu tamleidzeigom dzīsmem.

Augstōk mynātajōs dzīsmēs tyka slavynōta jaunive
jōs pošas sātā. Na taidas dzīsmes jū sagaidēja jauniča go-
lā. Tamleidzeigas, ar slavynojušu saturu, šō gola ļaudim,
tyka dzīdōtas ari cytas dzīsmes.

Par apdzīdōšonu dzīdōtōjas(ji) sajēme soldumus un
olu voi brandiveinu. Jo apdzīdōtī tū nadarēja, tod tī da-
bōja lobu uzveju ar kūdeigu vōrdu satura dzīsmem. Bīži
narōtnas. Taidus roksturōja kai nalobojamus skūpuļus un
tamleidzeigi.

Pacīneitōjim dzīdōtōji atbīldēja ar pateiceibas, voi
par nīceigumu ar zūbgaleigom dzīsmem:

Sekōja daudz tamleidzeigas dzīsmes.

Šymā pat melodijā dzīdōja ari šaidas dzīsmes:

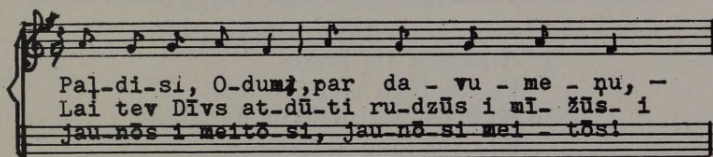
Kō šys i Ontōns zam golda verās,
Kačīne doncoj, spīgeli rōda ...

Viņ'gola svōteņam ūsys sabūstys,
Krepecs aiz jūstys — un tamleidzeigas.

Latgaļu kōzu apdzīdōšonas dzīsme

Zūbgaleigi

P. Zariņš

Kod kaidis Odums, vai vōrdā kaidis cyts beja izraudzeiti
kai apdzīdojamais, tod pēc dzīsmes tam vajadzēja dzīdōtō-
jus pacīneit ar dzeramū vai sīvītes ar soldumim. Par pītei-
kūšu pacīnōjumu jam padzīdōja:

Paļdis(i), Odum, par davumeņu,
Lai tev Dīvs atdūd ruzūs(i) mīžūs,
Jaunōs(i) meitōs, jaunōs(i) meitōs!

Bet jo apdzīdōtais beja skūps tod tys dabōja šaidu dzīsmi:

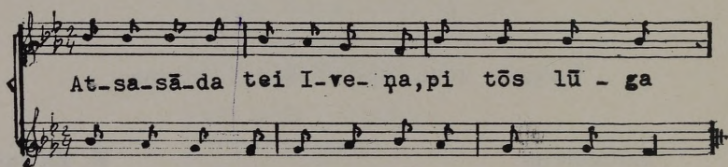
Deve i Odums, na sovu deve,
Byut' sovu devis,
Byut' ryugti grēmis,
Byut' ryugti grēmis!

Še mynātajom dzīsmem sekōja desmitem leidzeigas
un vēļ ar kūduleigōku, saturu, kas beja dzērdātas un ir
uzraksteitas.

LATGAĻU KŌZU APDZĪDŌŠONAS DZĪSME

Jautri-zūbgaleīgi

P. Zariņš

At-sa-sā-da tei I-ve-ņa, pi tōs lū-ga
steņ-de-rei-tes, pi tōs lū-ga sten -de-reit'sj-

1. Atsasāda tei Īveņa,
Pi tōs lūga steņdereites;
Ni boltōka, ni malnōka,
Kai tei lūga steņdereite.
2. Ēdi ēd, tu Luceit,
Grīz caur lūgu vēdereņu;
Pīci suni sasta kača,
Gaida tova laitejuma.
3. Ēdi ēd tu, Jōneit,
Pa lelam(i) gobolam;
Nadūd, Dīvs(i) aizareit,
Kur mes skruča dabōsim?
4. Valna pūrā leiki bārzi,
Tur meš skruča dabōsim;
Tur meš skruča dabōsim,
Tū Jōneiti paglōbsim.

Šaidā melodijā tyka dzīdōtas daudz, tamleidzeigas dzīsmes.

JAUNŌ PŌRA GULDYNŌŠONA:

Apsedz mani, tautu meita,
Ar sovom(i) vylnōneitem;
Es tovom(i) vuškeņom
Cytu godu sinu pļaušu.

Taisi gultu, leigaveņa,
Tev pīdar paladzeni;
Kod tu brauksi pi mameņas,
Es ījyugšu kumeleņu.
Dzeipurōti maņ deceši,
Dreļļōs austi paladzeni;
Voi tū beju dūmōjuse —
Naveikleiti guldynōt?
Nabyus tev tai, Mōreņ,
Kai pi tāva, mōmuleņas,
Vaidzēs vītu pataiseit,
Pošai klōtu atsaguļt.

JAUNŌ PŌRA MŪDYNŌŠONA

Pyrmōs nakts kūpgulātōjus uzmūdynōja ar skaļu muzyku, kas bīži sastōvēja nu vysai naparostim instrumentim un bungom.

Pi tō natryuka vysaidu osprōteigu sauciņu un uzrunu:

Ceļatīs, mūstatīs,
Jyus soldonō gulātōji!
Jau mameņa aiz gaļdeņa,
Gaida mīga gulātōjus.

Aust gaismeņa kavādamōs,
Ilgi beju gulējuse
Ar mīļōtu tāva dālu.

KAI BEJA PAVADĒJUŠI UN GULĒJUŠI NAKTI VYSI PŌREJĪ KŌZINĪKI

Uz kaida muna vaicōjuma par tū, kaida mameņa atbiļdēja tai: „Cyts uz golda, cyts zam golda, cyts ar golvu paceplī“ . . .

Kōzu ustobā gaisma nanūdzyza vysu nakti, un sātas pogolms naapklusā leidz reita ausmai. Labi īreibuši vacōkī ļaudis meklēja sev vītu kur nūkrist snaudai, pa kļusu, cyts ar dzīsmem, cyts ar smīklu volūdeņu . . .

Tautas dzīsmes soka:

Apstāja Ignatu malni mīgi,
Vaicot vaicāja, kur suņu būda?
Voi tu oklys, naredzēji —
Suņa būda pi sātmaļa?!

Brandiveina, brandiveina,
Es navaru ols padzert,
Jaunu meitu, jaunu meitu,
Es navaru vīns gulēt!

Tai dzīdēja jauni puisi, kuri navarēja atrast sev pīgulātōjas ... Nav bejušas klusōkas ari jaunōs, vīntuļōs meitas. Tōs klīgušas:

Dūdit maņ olu dzert,
Es mōk' olu sutynōt;
Dūdit maņ jaunu puisi,
Es mōk' puisi čučynōt!

Meitom nav paticis gulēt ar vacim puisiim, kaida klīguse:

Brandiveina, brandiveina,
Es navaru ols padzert!
Jaunu puisi, jaunu puisi,
Es pi vaca nagulēšu!

PĒC SOLDONAJOM REITA BRŪKASTEM

nūtyka doncōšona, un jo kōzas nūtyka vosorā, nūtyka pasastaigōšonas pa ōrīni, pa zaļumim. Tur skanēja dzīsmes un čalas.

Pēc tam nōce lelōs „dīneškas“ un gatavōšonōs braukšonai uz jauniča голу. Ap launaga laiku tyka klōts atvodu golds un sagatavōti braucamī pajyugi. Tagad tyka apdōvynōti jaunives gola gūda vīsi. Kai dōvonas beja dvīli, cymdi un cyti rūkdorbi. Tyka apdōvynōti ari kōzu „omotu“ ļaudis:

Kur palyka ola puiss,
Ka naredz staigojūt?
Kod radzātu staigojūt,
Tod daleitu dōvoneņas.

Ols puisam soldons ols,
Tam byus smolks lynu krakls;
Povōram cita gaļa,
Tam byus rupu pokoleņu.

Ari leigavaiņš sajēme sovu tīsu nu leigaveņas:

Apdalēju brōļus, mōsas,
Vēļ palyka tautīšam;
Vēļ palyka tautīšam;
Par pupeņu rāudzeišonu . . .

Un šei veļte beja jaunives skūpstš uz jauniča lyupom.

LEIGOVAS ATSAVADEIŠONA NU TĀVA SĀTAS

Tagad beja nōcis jaunives kōzu gola svineigōkais un skumeigōkais breidis. Goldi beja klōti eisam mīlastam, pi kura tikai ratais pīsaskōre. Ustoba piļdējōs ar kaimiņu ļaudim un jaunives draugim un draudzinem. Skaisti, bet skumeigi skanēja dzīsmes, apdzīžūt jaunives atstōjamōs īmiļōtōs dzymtōs vītas, laukus, pļovas, un rūždōrzu takas . . . Aizvadamō jaunova tyka ryudynōta.

Raudōja mōte un cyti tyvinīki, veiri bīžōk nūšņyuce dagunus. Izskanēja ari vyslobōkūs vēlējumumu dzīsmes-prīcynōjumi . . .

Tur izapaude nalīkuļōtas siržu aizkustynōtas jyutas.

Šam gadejumam, nošu pilykumā uzrōdu tikai divas dzīsmes.

LATGAĻU KŌZU DZĪSME

Domiceļa Bynduks Drycānūs

Em. Melngailis

1. ZĪ -di, zĪ -di, ru -dzu vōr -pa, devenomi ai -le -ņom.

1. ZĪ -di, zĪ -di, ru -dzu vōr -pa, devenomi ai -le -ņom!

2. Muni brōli klēti taisa,
Devenim(i) orūdim:
3. Taisot, brōli, kū taisōti,
Iztaisit maņ ustobeņ':
4. Istairsot maņ ustobeņu,
Ar trejom(i) durovom!:
5. Pa vīnom(i) saule lēce,
pa ūtrom(i) nūrītēj':
6. Pa trešom(i) es izgōju,
Golvā mirtu vaiņuceņš:

LATGAĻU KŌZU DZĪSME (jaunivi sagaidūt)

Liksmi

P. Zariņš

Sa -gai -dom -i mes Mō -re -ņu, kai bi -tei - ti

at -nō -kū -ti, kai bi -tei -ti at -nō -kūt!

1. Sagaidom(i) mes Mōreņu,
Kai biteiti atnōkūt, :—:

2. Ka byus loba vedekleņa,
Dzeivōsim vīnu vīt', :—:
3. Ka byus kaida raganēņa,
Sissim sevīm kambareiti. :—:

Leigovas vedēji atdzīd pretim:

4. Bolti bolti īva zīd(i),
Vēļ boltōki ōbeleite, :—:
5. Skaista beja cīma meita,
Vēļ skaistōka myus' mōseņa. :—:
6. Augsti kryta kļova lopa,
Uz zemeiti grīzdamōs, :—:
7. Stolta gōja tautu meita,
Asarenis slauceidama. :—:

Septeitū panteņu dzīdōja vysī kūpā.

KŌZU BRAUCĪŅŠ UZ LEIGAVAIŅA SĀTU

Braucīņš nūritēja šaidi: braucēju kolonas priekšgolā brauce leigavaiņa vedējpōrs, un aizmugorā jaunives — leigovas vedējpōrs. Ari šymā braucīnī vedējpōram vjadzēja pōrvarēt jau apraksteitōs paražas ar apsveicējim pi appuškōtim vōrtim vairōkōs vītōs. Pi taidim gūda vōrtim tūs satyka apsveicēju runōtōjs, kas nūsacēja ari caurlaides „moksu“ gryudā, un tys beja ols un sīrs nu vedējpōra puses.

Nadaudz sovaidōka sagaideišona beja ari pi leigavaiņa sātas ībraucamim gūda vōrtim, un atkryta tikai ols un sīra dūšona, bet beja vajadzeiga vedēja uzruna par īškā laiššonu, sasateikūt ar sātas tāvu. Izejūt caur gūda vōrtim tūs bīži apsveice ar šautiņu šōvīņu zalvem, kur tys beja īspējams.

Sagaideišonas dzīsmes:

Gaidi, mōte, gaideidama,
Nu vad tovu gaidumeņu;
Kai īveņu zīdēdamu,
Kai lapeņu drabādamu.

Gaida mōte gaideidam,
Šudiņ vede vedekleņu;
Šudiņ vede vedekleņu;
Treineitā paladzeņā.

Aiz kaļneņa zyrgi zvīdze,
Jau skanēja zvōrguleiši;
Nu atvede tū meitiņu,
Kū tautīts izraudzējis.

Jōpīzeimej, ka pyrmōs divi dzīsmes dzīdōja atdorūt noma durovas un īlaižūt tikai nameņā, pēc kam tyka atvārtas ustobas durovas un tūs, leidzeigi leigovas golā, sagaidēja ar sōļsmaizi un ar MŪCENŪ uz golda, kū jaunajim vajadzēja nūbučōt.

Sōļsmaizes pasnēdzēji beja mōte ar tāvu, kurus ari nūbučōja, vyspyrms rūkas tod muti. Jaunais pōrs un vedēji pi golda apsasāda taidā pošā kōrteibā kai leigovas golā, bet brōli un mōsas (podruškas) apsamainēja ar ūtrō gola brōlim. Kaimiņu un stōvmaču beja pylna ustoba. Īsasōce parostō kōzinīku apdzīdōšona, un tagad vyss dzīšmu „osums“ vērsēs uz jaunīves gola ļaudim. Dažas nu apdzīdōšonas dzīsmem losomas nošu pilykumā.

Tyka dzartas tosta — laimes vēlējuma glōzes un pušdīņu maļteites īturēšona. Apdzīdōtōji uz laiceņu tyka apsturāti, pi vōrda, ar pīskandynōšonu pi glōzes, pīsasaceja daži runōtōji un laimes vēlējumi jaunajam pōram . . . Un vysim vajadzēja dzert otkon tosta glōzes, bet šūreiz ar saucīnim nu vysim: „RYUGTS, RYUGTS!“; tys nūzeimōja, ka jaunajam pōram jōpīrōda milesteibas styprumu ar sasabučōšonu. Sōcēs otkon apdzīdōšona un daiņu dzīsmes, un vyss nūritēja pacylōtā omuleigā un priceigā gorā, leidz beidzūt pi goldim palyka tikai vacōkī cylvāki, kod pōreji pōrgōja deju un rūtaļu prīcā.

Lai gon vedējtāvs un mōte breidynōja un lyudze sovus pavodūņus nabyut pōrmēreigim dzeršonā un napalikt par daudz bezmīgā īpriķšejā naktī. Un tūmār na vysī tū beja gūdam īvārōjuši, un sekas beja tōs, ka vēļ pyrms nakts laika, vīns ūtrs jau beja kaut kur nūleidis mīga maisēnā. Izleinūt nu tō tod, kod jau styprī beja davušīs nakts-guļā. Tūtīs vāleji tagad pōrvaļdēja kōzu sātu, naļaunūt tur nūdzist kōzu guņtenom ... Tai tys nūtyka garajōs kōzōs.

MIČŌŠONA

Jo beja garōs kōzas, tod jaunives mičōšona, runōja ari capurōšona, nūtyka kōzu leigavaiņa golā pēc vakareņom.

Seņōkūs laikūs, kod vēļ nabeja lapnūs vīna voi div-golu ustobu, mičōšona nūtykuse klētīs. Kam nabejis ari klēteņas, kai tautas dzīsmē soka:

Lilējōs tautu dāls
Prižu klēti byuvejūt,
Mun' mōseņu capurōja
Vacā solmu pyuneitī.

Dažas jaunives mičōšonu lobprōt gaidēja:

Mičojit, mičojit,
Nagaidit gaiļa laika!
Smogs bej' munys vaiņuceņš,
Nūspīž vysu augumeņu.

Dažas jaunsīvas ari na lobprōt gaidēja vaiņuka nū-jemšonu, kū nūjauta ari saime:

Sorgojit jyus' mōseņu,
Šūvokor sorma kriss;
Nu tōs sormas krytumeņa
Paliks cytai bolta golva.

Nagribeigō jaunive mēginōja nūvylcynōt tradicijōs paradzātū mičōšonas laiku:

Miĉojit, miĉojit,
Gaiļa laika nagaidit!
Kod atnōks gaiļa laiks,
Paliks bryute namiĉōta.

Ai, Dīveņ, ai Dīveņ,
Trejs reizeņ gaili dzīd!
Nu aizīšu es uz sātu
Ar sudobra vaiņuceņu.

Bīži jaunives beja raudōjušas pēc sova vaiņuceņa, kod
tautōs beja nalobprōt izgōjušas:

Sasaprūt, nasapraškeņ,
Kō pītryuks tev šūvokor!
Pītryuks tev mārgas slaves,
Pītryuks zeīļu vaiņuceņa.

Ceiruleits dzīdōja
Vērs klēteņas jumta;
Mōseņa raudōja
Tauteņu klētī.

Miĉōšonas izdareibas dažaidūs laikūs un dažaidūs ap-
vydūs beja sovaidōkas. Parosti jaunivi nūsādynōja uz
krāsla, īspējami nadaudz augstōk par parostū, pēc attei-
ceigas dzīsmes voi teicēju uzrunas, vaiņuku voi „tuli“ nū-
jēme jauneča mōte.

Nūjemtū vaiņuku uzlyka jau īpriķš nūrunōtai meitai
voi jaunives jaunōkajai mōsai, jo taida beja. Bet jo tai-
da īpriķš nabeja izraudzeita, tod tū ar slaidu lūku mete
vērs pyuļa, kū dreikstēja sakert tikai jaunī puiši voi mei-
tas. Vaiņuka nūkērēju uzskatēja par nōkušū preceibu
kandidatu. Nu latgaļu dzīdōtōju mutem šam gadejumam
dzišmu nav pōrōk daudz, bet pōrnūvodnikim tūs ir sym-
tim, nu kurom dažas izskaņ pat narōtni.

Nu latgaļu taidom varātu minēt tikai vīnu, kas nav
ni rōtna ni narōtna:

Voi voi tu Mōreņ,
Kaida bāda tev nūtyka!
Kaida bāda tev nūtyka!

Sasatryuki, apsapyrdi,
Ka nūjēme vaiņuceņu.
Ek, bōbom lela prīca,
Nu meitines bōba tyka!

Nūbeigumā par mičōšonu vēļ jōpīmiņ, ka seņōkūs laikūs vaiņuku nūjēme nūdzēšūt lampas, bet aizdadzinojūt sveces:

Vaktejīs tautu meita,
Nu zags tovu vaiņuceņu:
Vysas tautas sveces dedze,
Nagaidēja gaiļa dzīsmi.

Jaunajam brōleišam,
Tam mōseņas vairōk žāl,
Tys raudōja jo gaužōki
Sov' sveceiti turādams.

V A I Ņ U K A N A U D A

Seņōkā paražā par nūjemtū vaiņuku jauniča gola laudis moksōja ar sudobra naudu:

Jaunajam brōleišam,
Tam mōseņas gauži žāl,
Skaita naudu, bērst osoras
Tautu golda galeņā.

Mōsa vaimaņōdama nūsoka:

Brōleit, putu gabaleņš,
Kam pōrdevi vaiņuceņu?

P Ē C M I Č Ō Š O N A S

nūtyka, tai saucamais, mičōšonas azaidis, kod ēde kū šam nūlyukam īpaši sagatavōtu un dzēre ari brandiveinu un olu.

Paļdis soku Dīveņam,
Nu mums jauna saimineica,
Bīza klaipa cepēja,
Bīzas putras voreitāja.

Es pazynu sov' mōseņu
Viņa golda galeņā;
Bolta mice gaļveņā,
Ols kannēja rūceņā.

Dūdit myusim mices sīra,
Dūdit mices brandiveina!

Tai sauce kōzu draudze . . . un vysī apsasāda pi goldim.

GULDYNŌŠONA UN VĪTAS TAISEIŠONA

Par guldynōšonu ir jau apraksteits pi eisūs kōzu nū-
tykuma. Te minēšu tikai dažas cytas tautas dzīsmes pi šō
gadejuma:

Nabyus tev i tai Tekleit,
Kai pi tāva mōmuleņas;
Vai'dzēs vītu pataiseit,
Pošai klōtu atsaguļt.

Nabādoj tu Tekleit,
Jōneits tevi pažālōs:
Guldamīs caldamīs,
Sateis kōjas kažukā.

Kō, Jōneit, tu treisēji,
Ar manim gulādams?
Mošeņ tevi soltums jēme,
Ka apmani apsačēri.

Sekōja daudz vēļ tamleidzeigas dzīsmes, gon guļdejūt,
gon reitā mūdinojūt. Pōrejī vīsi daži it gulēt, cyti dzeivoj
vysu nakti un traucej gulātōjus.

Pēc mūdynōšonas jaunive sakōrtōja sovas leidzatva-
stōs dōvonas, kū pyrms lelōm brūkastem vajadzēja izdaleit
veira sātas kōzu pīdareigajim. Kōzu vīsi dreiz̄ uzsōc dzīs-
mes:

Jauniveit, jauniveit,
Parōd sovu jaunumeni:
Voi ir cymdi, voi ir zečis,
Voi boltōs vylnōneitis.

Kas čabēja, kas grabēja,
Tautu meitas pyureņā?
Seikkūceni, skolgaleni
Tautu meitas pyureņā.

Veira gola ļaudis ceņtēs nūpeļt un nycynōt jaunives
pyura saturu, bet jaunives gola tū slavynōja un cyldynōja:

Losatīs vīnuvīt,
Vysi tautu plykvēderi!
Nyu atgōja myus' mōseņa,
Vysu jyusu tērpējaņa.

Sēstitēs, sveši ļaudis,
Lai ceļās bōleleni!
Lai redzēja myus' mōseņa,
Cik vajaga gabaleņu.

Vysupyrms jaunive apdōvynōja veira mōti:

Kū sūlēju, tū es devu,
Sovai veira mameņai:
Malnu drōnu aizīdama,
Meilus vōrdus dzeivōdama.

Navajaga, navajaga,
Dālu mōtei vylnaineites!
Tāvam cymdi, mōtei zečes,
Par dēleņa auklējumu.

Apdōvynōja ari veira mōsas un dīvereišus:

Vīna poša sōrta jūsta
Maņ pyureņa dybynā;
Vīna poša mōseiceņa,
Kai tei guņs dzērksteleite.

Tam kulaini i šom kulaini,
Jōneišam pērstinīki;
Jōneišam pērstinīki,
Meitom kryutis vuryņōt.

Dīvers māršu meili cēle,
Gara krakla grybādams.
Voi byus cymdi a voi zečes,
Gara krakla gon nabyus.

Šam gobols, tam gobols,
Kas pošam jauničam?
Jauničam vyss pyureņš
Ar vysom atslāgom.

PONŌKSNĪKI

Pēc pādejom lelajom pušdīņom, ponōksnīki taisās ceļā atpakaļ uz leigovas sātu. Teik sakōrtōti pajyugi, salykts ceļa monts un nūreikōti pajyugu sorgi.

Tyka klōti atvodu goldi ar dažom uzkūdem ēššonai:

Sedz, mōseņa, tu gaļdeņu,
Ar tū boltū paladzeņu;
Lai tai tovai dzeivei klōjās
Kai tys boltais paladzeņš.

Uz taida apklōta golda tyka nūlykts atvodu laimes vėlējumam apklōts škeivs laimes sitīnim ar sudobra naudas gobolim, par kū jau ir apraksteits pi eisūs kōzu tradīcijas šam gadejumam.

Sametit jyus, brōleiši,
Mōseņai škeiva nadūdu!
Mōseņai vōrgu dzeive
Bez brōleišu škeiva naudas.

Tai dzīdōja vedējmōte un mōsas jaunives gola pulkā.
Laimes naudu mete ari vysi pōrejī, par kū ari pasazūbōja:

Vysi mete, vysi mete,
Naskanēja, naskanēja;
Brōleits mete to skanēja
Divi zalta gabaleni.

Un jaunives tureigī brōli gribēja vysus pōrspēt, un ti
uzsyta sovu pādejū metīni sasytūt škeivi ar zalta naudas
gobolim.

Vysi mete, vysi mete,
Naskanēja, naskānēja;
Brōli mete, tod skanēja
Pīci zalta gabaleni.

SŌCĒS PONŌKSNĪKU SYUTEIŠONA UZ SĀTU :

Škic pa ceļu škic paceļu,
Viņa gola kōzinīki!
Jau apgrauzet palsinikus
Vysus kōrklu žagareņus.

Lonckori, kokori,
Losatēs uz sātu,
Lai jyusu mugoras
Žogori naplyukoj.

Pa vōrtim, lyugti gosti,
Lai palyka praseitī;
Es jūs i tai prasēju:
Lyugtu gostu vīteņā.

Brōli mōsu pōrdavuši
Par kōpustu lizeiceņu;
Kōpusteņus izšvūrķōj'ši,
Brauc uz sātu raudōdami
Ni kōpustu lizeiceņas,
Ni mōseņas atpakaļ.

ATVODU DZĪSMES

Vysskumeigākais breidis tagad nōce atstājamai mō-
seņai svešajā veira sātā ar vēļ svešajim ļaudim.

LEIGOVAS DZĪSME

Skumi.

kyu-kō-ja dzā-gū-ze ō-be-ļu dēr-zā,
pi-ly-ka gaļ-ve-nu pi ō-bel's,
vai-rōk ~~es ō-be-lē~~ ^{es ō-be-lē} na-sē-dē-šu
vai-rōk es ō-be-le na-kyu-kēš'

Kyukōja dzagūze ōbeļu dōrzā,
Pilyka gaļveņu pi ōbeles,

Vairōk maņ ōbelē nasēdēti,
Vairōk maņ ōbelē nakyukōt.

Sēdēja mōseņa aiz gaļdeņa,
Pilice gaļveņu pi gaļdeņa;

Vairōk aiz gaļdeņa nasēdēšu,
Vairōk es mameņas naklauseis.

Vairōk es mameņas naklauseišu,
Vairōk es vaiņuka nanosōš!

P. Zariņš!

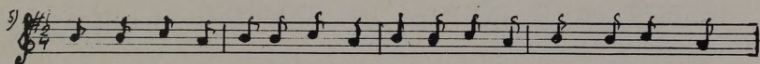
Saprūtams, ka taida dzīsmē jaunovu (atstōjamū) ryu-
dynōja.

Dīsmes vēl turpynōjōs ar leidzeigu saturu ...

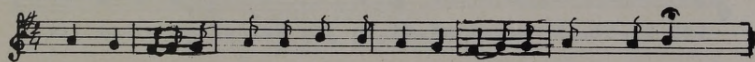
Ar nōkušū dzīsmi tū gribēja nadaudz atdzeivynōt un
uzjautrynōt:

ES DZĪDŌJU, GAVILĒJU

Dzeivi

Es dzī-dō-ju, ga-vi-lē-ju, bō-le-ņū-si dzei-vō-da- ma,

es dzī-dō-ju, ga-vi-lē-ju, bō-le-ņū-ūsi dzei-vō-dam'.

1. Es dzīdōju, gavilēju,
Bōleņnūs (i) dzeivōdama.
2. Padzīdōju, paļustēju,
volūdeņas nažālōju.
3. Skaisti dzižu dzīdōdama,
Gauži raužu raudōdama.
4. Nyu es jauna, nyu prīceiga,
Nyu prīceigi jōdzeivoj.
5. Priškā maņ (i) tōs dīneņas,
Kod bēdeigi jōdzeivoj.
6. Nōciņ nōce tei dīneņa,
Kod pabyra asareņas.

7. Tod staigōju raudōdama,
Asareņas slauceidama.

Šei dzīsmēņa uzraksteita Jōsmuizas pogosta Akmiņō-
jūs. Dzīdōja Bōrbola Livmōns.

Uzrakstēja un uzskaņōja P. Zariņš, 1926. godā Akmi-
ņōjūs.

Tagad sekōja vāss azaidis, atvodu glōžu uzdzeršona un
dažas osprōteibu tautas dzīsmes.

AGLYUNIŠU DZĪSME

(Jaunives kōzu atvodōs)

Palāni, skumi

V. Dārziņš

Lai zī-dē-ja ru-dzi, mī-ži, tu jau vairsi na-zī-dē-si

Lai zī-dē-ja ru-dzi, mī-ži, tu jau vairsi na-zī-dēs'.

1. Lai zīdēja rudzi, mīži,
Tu jau vairs(i) nazīdēsi;
Tovi zīdi nūbyruši
Tautu golda galeņā.
2. Paļdis soki kōrumeņu —
Šyupōs tevi tautu dāls(i),
Sovōs aiju rūceņōs.
3. Ar Dīveņu lai palyka
Tova jaunō dzeivōšona;
Dūd, Dīveņ(i) pi tautiša,
Tev jo lobu dzeivōšonu!
4. Ar Dīveņu lai palyka
Šei gūdeņa ustobeņa —

Ar Dīveņu, lobī ļaudis,
Lai jys naida naturit!

Šei dzīsmē veļ tyka dzērdāta 1963. godā Davenportā kaidōs latgaļu kōzōs Amerikā, kur vēļ dzeivoj tōs dzīdōtōja, 95 godus vacō T. Valainis, dzymuse Daukste. Daudzejūs gūdūs un daudzim kungim jei asūt dzīdōjuse daudzās, šai leidzeigas kōzu dzīsmes.

Šōs dzīsmes melodija ir atrūdama ari V. Dārziņa dorbūs, kū komponists uzrakstējis apstaigojūt Latgolas nūvodus.

TAUTAS DZĪSMES NU JAUNŌS SĪVAS PUSES:

Voi plotō kļova lopa,
Apsedz mani nu leiteņa!
Voi bogōtī bōleleni,
Pērcit mani nu tautom!

Sēd mōseņa aiz gaļdeņa,
Aiz osō zūbiņteņa!
Lēc, mōseņa par gaļdeņu
Par osū zūbiņteņu!

Brōleiši, muni brōleiši,
Vedit mani atpakaļ! —
Mōseņa, myusu mōseņa,
Mes navessim atpakaļ;
Na dēļ tō mes tevi atvedem,
Ka tev' vest(i) atpakaļ.

Sōcēs atsasveicynōšonas, rūkōšonōs un bučōšonōs, un na bez osorom nu atstōjamōs un nu sovejūs puses.

Izejūt nu ustobas vēļ tyka nūdzīdōta pādejō atvodu dzīsmē. Latg. t. dzīsmē: Dz. melodija notūs 106. lp.

NAPATEIKAMA PONŌKSNĪKU PIJŪKŌŠONA

Kai pādejais un navālamais parodums beja, kaut na kotrreiz. PanŌksnīku pajuugu samaitōšona nauzkreitušā veidā, jo tū naapsorgōja. Un tys beja: rotu voi lineiku skrytuļu topu izviļkšona voi skryuvu nūskryuvēšona, so-ku sūmastivu atraiseišona, kod sōcūt braukt, zyrgs izgō-ja nu ilyukšim. Aizbraucēji parosti beja dzāruma skurbu-lī, tōpēc tys radeja vysai navālamas sekas.

Veira gola svōts gon pi tō beja uzmaneigs un vaja-dzeigō paleidzeiba jau ipriķš beja nūkōrtōta, kod tur be-ja monomas šō nadorba aizdūmas.

PONŌKSNĪKI ATSAGRĪŽ SOVŌS SĀTŌS

Bet vyspyrms jī vēļ atbrauc uz aizvastōs leigovas sātu, un atstōsta vysu par nūtykumim leigavaiņa golā.

Tec, mamaņa, vōrtus vērt,
Škīt meitiņu atbraucūt?
Suni, kači satecēja, —
Meita tautu rūceņōs.

Pasokit jyus, bōleni,
Kur pametet sov' mōseņu?
Mes pametem sov' mōseņu
Svešajūs ļauteņūs.

Kod jau ponŌksnīku ceļa putekli tyka nūskolōti pa gūdām, tam nūlyukam tyka atstōta loba ols buceņa, un jī tyka laipni sagaideiti, jo mōjiniki ar ilgom gaidēja ziņas par kōzu nūrisi ūtrajā golā. PonŌksnīki, ar sovīm aiz-smokušajim bolsim, ari nasaskūpōja ar atstōstējumim, vīns par ūtru krōšņōk, lobōk voi slyktōk, nasaskūpōdami ari ar klōt pīmalōšonu.

Ar tū kōzas skaitējōs par nūbeigtom.

ATKŌZES

Atkōzas nūtyka nōkušā svātdīnā, tys ir, nedeļu pēc lauleibom. Uz atkōzom brauce izdūtōs meitas tāvs un mōte.

Bīži ari kaidis nu rodim, kas nabeja pīsadalējis kōzōs. Meita sovus vacōkūs gaidēja ar ilgōšonūs:

Bolti, bolti gosti nōk,
Caur pogolma vōrtenim.
Tur nōk muni tāvs, mameņa,
Nas maņ syltu kukuleiti.

Izdūtōs meitas vacōkī tur beja ari kai vītraudži, kas seiki īpasazyna ar veira sātu un laukim, tys ir, ar vysu jō bogōteibu. Vyss sylti, meili un draudzeigi nūsarysynōja obeju vacōkūs storpā, ar kū tyka aplīcynōta naizdzēšamō radnīceiba!

Nōkušō jūs sasatikšona beja leigovas vacōkūs sātā.

EISŌS KŌZAS

Jau īpriķš minēju, ka eisōs kōzas nūtyka samārā reši, tys beja tod, kod kōzinīki nabeja pīteikuši tureigi, lai svynātu dubultas, ilgstūšas kōzas, un beja ari cyti īmesli, kod beja steidzameibas stōvūklis nu jaunives puses, voi ari ūtraidi, nu jauneča, kaida izceļōšonas voi kara dīnastā aizīšonas.

Bet jo pasaraugom jaunōkūs laikūs un tagad, tod, jo vysbīžōk nūteik natik eisōs kai seņōk, bet vyseisōkas un tys nūteik „skūpuma un montrauseibas, voi ari egoisma dēļ, lai nasasaītu ar „sovas klases zamōk stōvušajim“ rodim voi paziņom, voi ari „akademiskus grādu“ navīnaida stōvūkļa dēļ. (Pi pādejō ir konstatēti fakti.) Eisūs kōzu nūtykuma tecējumā beja tai, ka jaunives golā kōzu visi sanōce jau sastdīnas vokorā, kod nūtyka jau ari zynomā mārā kōzu gūdeibeņa, kai tū tautā izrunōja. Svātdīnas reitā pi jaunives sagērbšonas un goreigō puse nūritēja lei-

dzeigi jau apraksteitam. pi garajom kōzom, bet klōt nōce vėl atvodu ceremonija, izlaižamō jaunive nu bazneicas aizbrauce uz leigavaiņa sātu.

Sakarā ar tū svātdīnas reitā kōzu ustoba pīldējōs ar kaimininim un tyvinīkim, kas vairs kōzōs napīsadālēja.

Tyka dzīdōtas ari atvodu dzīsmes, kas izraisēja škēršonūs vysai žalobainā nūskaņā. Vysi aizgōjušai snēdze rūkas voi skūpstus ar vyslobōkim vėlējumim un ar pavadeišonu uz bazneicu.

Jōpīzeimej, ka ari leigavaiņa golā nabeja tō plaši izplyustušō dzīšmu un daudzu cytu, jau apraksteitūs izdareibu „patosa“.

Kōzu nūsłāgums, ponōksnīki un atvoda, beja tōs pošas, kas garajōs kōzōs, izjamūt dažas sevišku „augstmaņneibu“ izdareibas.

N Ū S L Ā G U M S

Lai šaidu tradīciju aprokstu snāgtu vysā piļneibā un kuplynōtu tū ar foto biļdem, iznōktu bīza grōmota, kaidu pošreizejūs izdevnīceibas apstōklūs mes navarim atsaļaut.

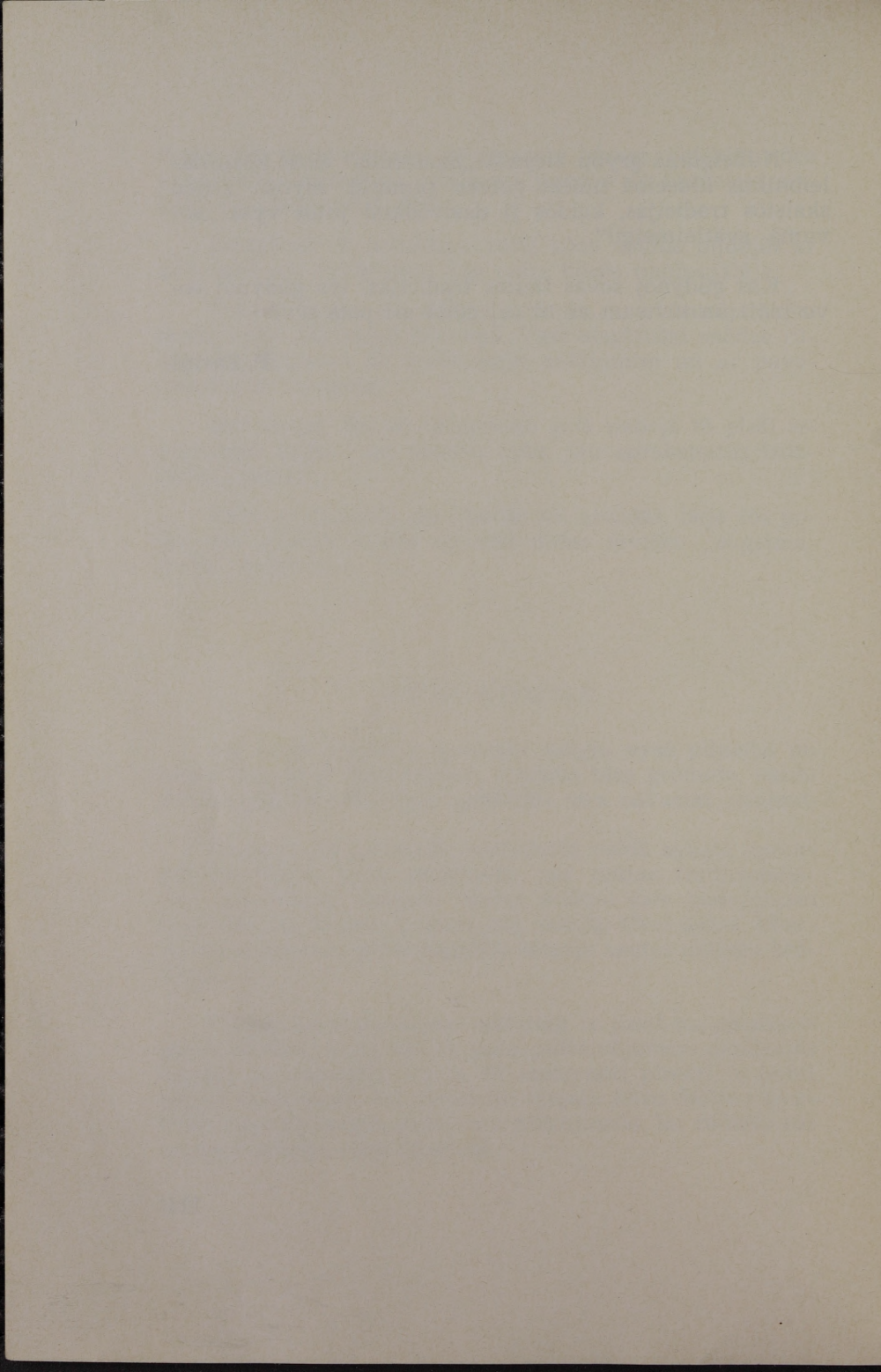
Dūmoju, ka ari šaidā, saeisyntā veidā snāgtā aprokstā, laseitōjim byus skaidreiba par tautas tradicionālajom izdareibom. Latgaļu tautas dzīšmu šam gadejumam ir ap 600, nu kurom, pīmāra dēļ, snēdžu tikai dažas. Porejōs byus losomas jauntūpūšajūs latgaļu tautas dzīšmu krōjumūs.

Vysam apraksteitajam materiali ir jimti nu personeigajim nūvārōjumim un nu poša pīdzeivōjumim daudzajōs latgaļu un nalatgaļu kōzōs. Šī saeisyntī pīmāri ir jemti vairōk tikai tōpēc, lai uzrōdeitu latgaļu kōzu dzīšmu byuteibu tūs atteiceigūs gadejumu pīlītōjumūs, lai rōdeitu tūs tautas tradīciju eistā nūzeimē.

Nūbeigumā grybu aicynāt „modernūs“ eisūs kōzu da-
leibņikus kluseibā nūlikt golvas pīmiņūt myusu seņču
skaistōs tradīcijas, kaidōs jī dzeivōdami jutōs vysā „so-
vumā svātlaiemeigi!“

Kas gūdyņoj sovas tautas tradīcijas, tys gūdyņoj so-
vu mōti un tāvu un ar tū ceļ gūdā ari pats sevi!

P. Zariņš

**LATGALIAN BOOKS
AND PERIODICALS**

General Catalogue

1 9 7 5

**LATGALISCHE BÜCHER
UND ZEITSCHRIFTEN**

Verlagsverzeichnis

1 9 7 5

Publisher / Verlag

●
Andryva Jūrdža Fonds

●
P/S Latgaļu Izdevniecība

●
Latgalian Research Institute

●
Vl. Lōcis
8 München 50, Diamantstr. 1
Germany

Contents / Inhalt

- I Scholarly works / Geisteswissenschaft
- II Religious works / Religion
- III Fiction / Schöne Literatur
- IV Politics / Politik
- V Memoirs / Memoiren
- VI Publishings in preparation / Bücher in Vorbereitung
- VII Periodicals / Zeitschriften
- VIII Year-books / Jahrbücher
- IX The representatives for "Latgalian books" /
Die Repräsentanten für „Latgalische Bücher“.

I SCHOLARLY WORKS / GEISTES- WISSENSCHAFTEN

- RED. BATŅA, BUKŠS, LATKOVSKIS,
ACTA LATGALICA 1,
München 1965, 415, Bound, leinen \$ 10.00
- RED. BATŅA, A., BUKŠS, M., LATKOVSKIS, L.
ACTA LATGALICA 2,
München 1968, 412, Bound, leinen \$ 10.00
- Red. BUKŠS, M., LATKOVSKIS, L., ŠKUTĀNS, ST.
ACTA LATGALICA 3
München 1970, 415, Bound, leinen \$ 10.00
- Red. BUKŠS, M., LATKOVSKIS, L., ŠKUTĀNS, ST.
ACTA LATGALICA 4
München 1972, 400 S., Bound, leinen \$ 10.00
- Red. BUKŠS, M. ŠKUTĀNS, ST., TRŪPS, J.,
LŌCIS, VL.
ACTA LATGALICA 5.
München 1974, S. 416, Bound, leinen \$ 10.00

M. BUKŠS UN J. PLACINSKIS: *Latgaļu volūdas gramatika un pareizraksteibas vōrdneica,*

Latgalian Grammar and Spelling Dictionary

Grammatik der Latgalischen Sprache und Wörterbuch, München, 1973, 420 S., Leinen \$ 8.00

On the whole the grammar is based on the literary language which has been used in Latgale in the churches and other public life for several centuries. It observes and holds to the orthography and spelling regulations certified by the Latvian Ministry of Education in 1929.

This grammar does provide broader insights not only into the language but also the history of the people. An old and little known branch of the Baltic peoples is introduced in Baltology through new material and new arguments.

Dr. St. Skutāns,
Journal of Baltic Studies V/1, 1974, p. 62

BUKŠS, M., *Francis Kemps, ceineitōjs par tautas tīseibom. Monografija.*

FRANCIS KEMPS, Latgalian Nationoalist and Humanitarian, Monography.

FRANCIS KEMPS, ein Kämpfer für das Recht seines Volkes.

München 1969, 380, Bound, leinen § 8.00

M. BUKŠS, *Latgaļu-vōcu un vōcu-latgaļu vōrdneica.*

Latgalisch-deutsches und deutsch-latgalisches Wörterbuch.

München 1969, S. 206, leinen § 7.00

This is an unchanged reprint of the original edition of 1943. The distinguished Latgalian scholar Mikael Bukšs has produced a very useful Latgalian (High Latvian) dictionary.

The original edition of the work under review appeared in 1943, 10 years after the publication of P. Strods' important PAREIZRAKSTEIBAS VĒRDNEICA (Rēzeknē, 1933). Strods' Latgalian dictionary contained 146 pages of approximately 14,000 Latgalian words (pp. 47—192), but unfortunately these were not glossed in any language. Therefore, Bukšs' dictionary, with its German glosses, is an extremely valuable contribution to Latgalian lexicography. We are indeed fortunate to have it available again.

GORDON B. FORD, JR.

Assistant Professors of

Indo-European and Baltic Linguistics

BUKŠS, M. *Latgaļu volūdas un tautas izplateibas problemas.*

The English title:

THE PROBLEMS OF LATGALIAN LANGUAGE AND ITS EXPANSION. With an English Summary by Prof. L. Latkovskis. Munich 1961, 319 p. § 6.00

»It is a scholarly work in which every statement is backed with convincing evidence. Moreover, it contains ideas which are formulated for the first time. The present work is a valuable contribution to Baltic linguistics.«

L. Latkovskis

BUKŠS, M. *Latgaļu literaturas vēsture.*

[Minchenē] *Latgaļu izdevnūceiba, 1957.*

The English title:

ILLUSTRATED HISTORY OF LATGALIAN LITERATURE, Munich 1957, 780 + VIII. Bound § 15.00

The autor has followed the development of the Latgalian literature from its very beginning (sixteenth century) until now.

ILLUSTRIERTE GESCHICHTE DER LATGALISCHEN LITERATUR München 1957, 780 § 15.00

BUKŠS, M. *Pīzeimes par senejū latgaļu resp. latvišu volūdu.*

COMMENTS ON THE LANGUAGE OF THE ANCIENT LATGALIANS, Traunstein, 1948, 232 p. 5.00

This is a study in history of s. c. high Latvian or Latgalian language, period before literature. With an English summary.

BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER ALTEN LATGALISCHEN BZW. LETTISCHEN SPRACHE. Traunstein 1948, 232 S. 5.00

Das Buch ist eine Studie zur Geschichte der latgalischen Sprache in vorliterarischer Zeit und ist mit einer ausführlichen deutschen Zusammenfassung versehen.

BUKŠS, M. *Seņču pasaule.*

ESSAYS ON LATVIAN FOLKLORE. With a brief account in German. Traunstein 1950, 152 p. 4.00

DIE GEISTESWELT DER VORFAHREN. Essays über die lettische Volklore mit einer deutschen Zusammenfassung. Traunstein 1950, 152 S. 4.00

BUKŠS, M. *Vacōki rakstnācibas pīminekli.*

THE OLDEST RECORDS OF LATVIAN RESP. LATGALIAN LITERATURE. With a brief account in German. Munich 1952. 3.00

DIE ÄLTESTEN SCHRIFTDENKMÄLER DER LETTISCHEN BZW. LATGALISCHEN LITERATUR mit einer deutschen Zusammenfassung. München 1952, 152 S. 3.00

BUKŠS, M.

DIE RUSSIFIZIERUNG IN DEN BALTISCHEN LÄNDERN (in deutscher Sprache). 203 S. 8.00

RUSSIANIZATION OF BALTIC STATES (in German language)

„Was die Arbeit besonders interessant macht, ist nicht nur die ausgezeichnete Darstellung, mit der der Verfasser den russischen Kulturkreis von dem der baltischen Völker abgrenzt und auch die wesentlichsten sozialgeschichtlich verschiedenen Entwicklungen in Rußland und im Baltikum herausarbeitet, sondern auch die Tatsache, daß er mit seiner Darstellung das weithin wenig oder gar unbekannte Lettgalische Problem an den europäischen Leser heranträgt“.

Feo Jernsson in

EUROPÄISCHE BEGEGNUNG 1968: 3, S. 160.

»Das Buch sollte als Lehrmaterial in keiner Zeitungsredaktion, in keiner Diplomatenstube des Westens und in keinem Lehrerseminar fehlen, dessen Besucher einmal die Jugend der freien Welt zu erziehen haben«. Traunsteiner Wochenblatt 1964: 190.

»M. Bukšs hat für seine Abhandlung viel Material gesammelt und sein Buch: Die Russifizierung in der Zarenzeit ist die erste Übersicht mit bahnbrechender Bedeutung. Die Schilderung ist zuverlässig. Sie ist

eine Arbeit, die überall in der freien Welt Interesse finden dürfte«. Prof. B. Nerman in »Svensk Tidsskrift« 1965: 2.

Red. Bukšs, M. NIKODEMS RANCĀNS.

München 1971, S. 263, Bound. Leinen \$ 7.00

BUKŠS, M., PRET STRAUMI. *Vārōjumi, vērtējumi,*
Gegen den Strom. *ceļnas.*

München 1971, S. 464. Bound. Leinen \$ 8.00

All of his essays can be recommended for their substance and their readable, graceful style, which is remarkably simple, concentrated, and precise. This selection should be of considerable interests to Baltologists, historians of the Baltic states, and those concerned with national and individual rights.

J. Trūps

BUKŠS, M. Drukās aizligums latgalim.

SUPPRESSION OF LATIN PRINTS IN LATGALIA 1865 — 1904, a Method of Russianization. With a brief account in German. Traunstein 1949, 40 p. DRUCKVERBOT IN LATGALIEN,

eine besondere Art der Russifizierung. Mit deutscher Zusammenfassung. Traunstein 1949, 40 S.

Vergriffen. \$ 0.50

LATKOVSKIS, L., *Latgaļu uzvārdi, palames un dzymtas.*

LATGALIAN LAST NAMES, NICKNAMES AND CLANS

LATGALISCHE PERSONENNAMEN, SPITZNAMEN UND SIPPEN

München 1968, S. 375 Bound. Leinen. 8.00

LATKOVSKIS, L., *Latgaļu uzvārdi, palamas un dzymtas II*

LATGALIAN LAST NAMES, NICKNAMES AND CLANS II

LATGALISCHE PERSONENNAMEN, SPITZNAMEN UND SIPPEN II

München 1971, S. 444 Bound. Leinen 8.00

LATKOVSKIS, L. Direktors Dr. A. Broks.

DIRECTOR REV. AL. BROKS, ST. TH. D., Educator and Martyr, died in concentration camp in Hitler's Germany. Munich 1954, 48 p. 1.00

DIREKTOR DR. A. BROKS, ein hervorragender Erzieher aus Latgalen, der den Märtyrertod in Hitlers Konzentrationslager starb. München 1945, 40 S. 1.00

RED. A. PLEIŠS, *Kulturvēsturiski Materiali Rokstu krōjums drukās aizliguma atceļšonas 50 godu atcerei.*

The English title:
SERIES OF ARTICLES commemorating the fiftieth anniversary of the repeal of the edict suppressing the Latin alphabet in Latgalia (1865 — 1904), Editor-in-chief A. PLEIŠS, Munich 1955, 424 p. 8.00
KULTURHISTORISCHE MATERIALIEN, eine

- Sammlung von Aufsätzen zur Erinnerung der Aufhebung von Druckverbot in Latgalen vor 50 Jahren. Red. A. PLEIŠS, München 1954, 424 S. 8.00
- ROMANOVSKIS, Br. *Tautas gora līciniki*.
OUTSTANDING PERSONALITIES OF LATGALIA
 Munich 1954, 30 p. \$ 1.00
 BEDEUTENDE PERSÖNLICHKEITEN VON LATGALEN. München 1954, 30 S. \$ 1.00
- RUPAIŅS, O. *Pīters Miglinīks*.
PETER MIGLINIKS, Champion for rights and freedom in Latgalia. Monography.
 Munich 1953, 56 p. \$ 1.00
 PETER MIGLINIKS, ein Kämpfer für Recht und Freiheit in Latgalen. Eine Monographie. München 1953, 56 S. \$ 1.00
- ŠKUTĀNS, ST., MIC, *Dokumenti par klaušu laikim Latgolā*
 München, 1974, S. 49⁴ \$ 10.00
- ŠKUTĀNS, ST., DR. TH. *ET HIST. Nu marijanu 300 godu vēstures (1673.—1973.)*
 München 1973, 120 S., Leinen \$ 4.00
- ŠKUTĀNS, St. Dr. Th. *et Hist. Misionaru darbeiba Latgolā*.
MISSIONARIES IN LATGALIA. A Study in History of religious life in Latgalia in 18th century.
 Munich 1953, 80 p. 4.00
 DIE TÄTIGKEIT DER MISSIONARE IN LATGALEN. Studie zur Geschichte der Religion in Latgalen im 18. Jahrhundert. München 1953, 80 S. 4.00
- ŠKUTĀNS, St. Dr. Th. *Dīva Mōtes kults un Mōras zeme*.
THE CULT OF OUR LADY AND „TERRA MARIANA” i. e. LATGALIA. Illustrated.
 DER KULT DER MUTTER GOTTES UND DIE „TERRA MARIANA”, d. h. LATGALEN. Illustriert. München 1954, 144 p. \$ 5.00
- SPŌGIS, A. *Juris Soikans*.
JURIS SOIKANS. A Latgalian Painter and Graphicist: Illustrated Monography. With an English, German and French Summary.
 Munich 1960, 118 p. 5.00
 JURIS SOIKANS, Latgalischer Maler und Graphiker. Illustrierte Monographie. Mit deutscher, englischer und französischer Zusammenfassung. München 1960, 118 S. \$ 5.00
- RED. TRŪPS, J., *Latgaļu folklorā 1. 1000 tautas jūku, 765 meikļu un 1420 parunu*.
LATGALIAN FOLKLORE 1. 1000 Funny stories, 765 Riddles and 1411 Proverbs.
 DIE LATGALISCHE FOLKLORE 1, 1000 Anekdoten, 765 Rätsel und 1420 Sprichwörter. München 1968, S. 589, Leinen \$ 10.00

II RELIGIOUS WORKS / RELIGION

- BILMANIS, A.** *Muns ceļš uz Romas Bazneicu.*
MY WAY TO THE ROMAN CATHOLIC CHURCH.
 MEIN WEG ZUR KATHOLISCHEN KIRCHE.
 Traunstein 1949, 24 p. \$ 0.50
- BLUZMU JURŠ** *sakōrtōjis Dzīsmes katōlim trymdā.*
A HYMNAL FOR CATHOLICS IN EXILE.
 GESANGBUCH FÜR KATHOLIKEN IM EXIL.
 Neuötting/Inn 1946, 88 p. \$ 1.00
- MOZA ATSACEIBU GRĀMATEŅA.**
A LITTLE CATECHISM.
 DER KLEINE KATECHISMUS.
 Neuötting 1946, 48 p. \$ 0.50
- MOZGA, St.** *Svātais gavēna laiks.*
THE HOLY TIME OF LENT.
 DIE HEILIGE FASTENZEIT.
 München 1954, 48 p. \$ 0.50
- MOZGA, St.** *Svātais brōls Konrads.*
THE HOLY BROTHER KONRAD.
 DER HEILIGE BRUDER KONRAD.
 München 1962, 48 p. \$ 0.50
- RANCĀNS, J.** *Svātō Jezupa dzeive.*
THE LIFE OF ST. JOSEPH.
 DAS LEBEN DES HEILIGEN JOSEPHS.
 Neuötting 1946, 52 p. \$ 0.50
- RANCĀNS, J.** *Goreigō spāka olūts.*
THE SOURCE OF SPIRITUAL FORCE.
 DIE QUELLE DER GEISTIGEN KRAFT.
 Neuötting 1946, 69 p. \$ 0.50
- URBŠS, A.** *Svātō Ontōna dzeive un myusu pīnōkumi.*
THE LIFE OF ST. ANTHONY AND OUR OBLI-
GATION .
 DAS LEBEN DES HEILIGEN ANTONIUS UND
 UNSERE PFLICHTEN.
 Bad Reichenhall 1951, 76 p. \$ 1.00
- VAIKUĻS, St.** *Uz augšu sirdīs.*
SURSUM CORDA, LIFT UP YOUR HEARTS.
A PRAYER BOOK.
 SURSUM CORDA — EIN GEBETBUCH FÜR
 KATHOLIKEN.
 München 1959, 576 p. \$ 4.00
- VAIKUĻS, St.** *Lyugšonas un dzīsmes katōlim.*
A PRAYER BOOK FOR CATHOLICS.
 EIN GEBETBUCH FÜR KATHOLIKEN.
 Reischach 1945, 255. p. \$ 3.00

III FICTION / SCHÖNE LITERATUR

- ANDŽĀNE, M. *Namīra vortūs. Dzejas.*
POEMS / GEDICHTE.
 Feldafing 1951, 160 p. Vergriffen. \$ 1.00
- ANDŽĀNE, M. *Jaunī, zōboki. Stōsts.*
STORY / ERZÄHLUNG.
 Reischach/Inn 1945, 8 p. Vergriffen. 1.00
- BOJARS, Vl. *Sirds Smeļdze. Dzejas.*
POEMS / GEDICHTE.
 München 1957, 400 p. \$ 4.00
- BRIŠKA, B. *Humoreskas.*
HUMOROUS SKETCHES.
 HUMORESKE. \$ 2.00
 München 1965, 129 S.
- ČENČU JEZUPS, *Piters Vylāns. Romans nu Latgolas
 atmūdas laikim ar literaturvēsturnīka Mikeļa
 Bukša īvodu un mōkslinīka Jōņa Trūpa vōku un
 15 ilustracijom.*
PĪTERS VYLĀNS. NOVEL.
 Roman aus latgalischen Erziehungszeiten
 München 1967, S. 560 \$ 7.00
- DEKTERS, *Darvu cīma ļaudis. Romans ar mōkslinīko
 Jōņa Trūpa ilustracijom un vōku.*
 München 1970, 422. p. \$ 7.00
- DEKTERS, *Kōzas. Luga.*
THE WEDDING, Comedy.
 DIE HOCHZEIT. Lustspiel.
 München 1958, 58 p. 1.00
- EGLŌJS, A. *Dzīsmas rudiņa saulei, 2. izd. Dzejas.*
POEMS / GEDICHTE.
 München 1958, 125 p. 3.00
- KARŪDZNIKS, J. *Laiks i nalaiks*
 POEMS / Gedichte
 München 1974, 64. p. \$ 3.00
- KLĪDZEJS, J. *Upe plyust. Stōsts.*
STORY / ERZÄHLUNG.
 Reischach/Inn 1945, 8. p. Vergriffen. 1.00
- KLĪDZEJS, J. *Debešu puse. Stōsti.*
 HIMMELSRICHTUNG. Stories / Erzählungen.
 München 1968, 216 p. Bound. Leinen 6.00

- KOKARS, O. *Svešumā. Dzejas.*
POEMS / GEDICHTE.
 München 1959, 39 p. \$ 1.00
- LEIDUMNIKS, J. *Tāva pogolmā. Dzejas.*
POEMS / GEDICHTE.
 München 1959, 122 p. \$ 2.00
- MURĀNS, Fr. *Dzimtines skoti. Ilustrātas dzejas.*
ILLUSTRATED POEMS.
 ILLUSTRIERTE GEDICHTE.
 Reischach/Inn 1945, 22 p. Vergriffen. \$ 1.00
- MURĀNS, Fr. *Ilgu zeme. Dzejas.*
POEMS / GEDICHTE.
 Neuötting/Inn 1946, 136 p. \$ 1.00
- MURĀNS, Fr. *Nelga. Poema.*
A POEM ABOUT THE SECOND WORLD WAR.
 GEDICHTE AUS DEM ZWEITEN WELTKRIEG.
 München 1953, 128 p. \$ 1.00
- MURĀNS, Nikolajs. *Muna zeme. Stōsti.*
MY COUNTRY. Stories.
 MEIN HEIMATLAND. Erzählungen
 Traunstein 1948, 160 p. \$ 1.00
- NEIKŠANĪTS, N. *Cīmā pi Aizopa. Fabulas.*
FABLES / FABELN.
 Neuötting/Inn 1946, 120 p. \$ 1.00
- NEIKŠANĪTS, N. *Dundurs skudru pyuznī. Fabulas.*
FABLES / FABELN.
 Neuötting/Inn 1946, 96 p. Vergriffen. \$ 1.00
- NEIKŠANĪTS, N. *Vīna vosora. Roman°*
A SUMMER. Novel.
 EIN SOMMER. Roman.
 Traunstein 1948, 213 p. \$ 1.00
- RED. VL. LÖCIS, *Olūts. Rokstu krōjums, 7. nr.*
A LITERARY MAGAZINE.
 EINE LITERARISCHE SAMMLUNG.
 Gedichte, Erzählungen, Erinnerungen.
 Neuötting/Inn 1947, 264 p. \$ 4.00
- PŪRMALĪTS, J. *Ar lukturi. Noveles.*
WITH A LAMP. Short Novels.
 MIT DER LATERNE. Novellen.
 München 1966, S. 239 \$ 4.00
- RUPAIŅS, O. *Dzimtines skoti. Ilustrātas dzejas.*
ILLUSTRATED POEMS.
 ILLUSTRIERTE GEDICHTE.
 Reischach/Inn 1945, 22 p. Vergriffen. \$ 1.00

VI PUBLISHINGS IN PREPARATION

LATGALISCHE BÜCHER IN VORBEREITUNG

DZEŅŠ, O., *Muna dzeive II un III*
Mein Leben, II und III, Memoiren

ŠKIRMANTS, J., LATGOLAS PIĻSĀTAS.

ZARIŅŠ, P., Latgaļu tradīcijas

Lugu krājums

KAŠS, P., *Latvijas topšona un breiveibas ceļas*

RED. KOL., *Latgali trymdas 30 godūs. Bogōteigi ilustrāta latgaļu trymdas vēsture.*
Latgalen 30 Jahre im Exil.

IV POLITICS / POLITIK

BUKŠS, M. *Skices un dokumenti nu Latvijas topšonas laikim.*

The English title:

SKETCHES AND DOCUMENTS about the Development of Latvia's Independence Illustrating the Question of Latgalia. With an English and German summary. Munich 1954, 288 p. § 5.00

SKIZZEN UND DOKUMENTE vom Werdegang Lettlands zur Illustration der latgalischen Frage. Mit deutscher und englischer Zusammenfassung. München 1954, 288 S. § 5.00

LĀCIS, Augusts, *Latgolas ūzulveiru pulki.*

München 1973, S. 224 Leinen.

§ 5.00

LÖCIS, Vl., redaktors. *Latgaļu darbeibas dokumentacija.*

THE DOCUMENTATION OF LATGALIAN ACTIVITIES, contains various Documents, Broadcastings, Speeches, Articles etc.

DIE DOKUMENTATION DER LATGALISCHEN TÄTIGKEIT, enthält verschiedene Dokumente, Radiosendungen, Reden, Artikeln usw.

München 1962, 440 p.

§ 6.00

VALTERS, M. Dr. *Latvijas demokratiija un kai tū veidōt.*

DEMOCRACY OF LATVIA AND HOW TO BUILD IT. Essays.

DIE DEMOKRATIE LETTLANDS UND WIE SIE GESTALTET WERDEN MUSS. Essays.

Feldafing 1952, 48 p.

§ 1.00

VALTERS, M. Dr. *Latvija ceinā par sovom tiseibom.*

LATVIA IN STRUGGLE FOR ITS RIGHTS.

Essays.

LETTLAND IM KAMPF FÜR SEINE RECHTE.

Essays.

München 1960, 96 p.

§ 2.00

VALTERS, M. Dr. *Latvija storptautyskūs nūtykumūs.*

LATVIA IN INTERNATIONAL AFFAIRS.

LETTLAND IM VÖLKERGESCHEHEN.

München 1961. 51 p

§ 1.00

V MEMOIRS / MEMOIREN

- BRIŠKA, B.** *Latgali politiskajōs patmaļōs.*
LATGALIANS ON THE POLITICAL ARENA
(1920 — 1950).
DIE LATGALER AUF DER POLITISCHEN ARENA
(ungefähr 1920 — 1950).
München 1957, 188 p. \$ 3.00
- BUKŠS, M.** *Atmiņas un atziņas.*
MEMORIES AND EXPERIENCES.
ERINNERUNGEN UND ERKENNTNISSE.
Ein Beitrag zur latgalischen Kultur- und
Ideengeschichte im 20. Jahrhundert, leinen \$ 8.00
München 1964, 544 S., Leinen
- DZEŅS, O.** *Muna dzeive I*
Mein Leben, I, Memoiren
München 1972, 416 S., Leinen \$ 7.00
- GRIŠĀNS, J.** *Pa atmiņu stygom I.*
Durch die Spuren der Erinnerung I, Memoiren.
München 1967, S 263, leinen. \$ 6.00
- GRIŠĀNS, J.** *Pa atmiņu stygom II.*
Durch die Spuren der Erinnerung II, Memoiren.
München 1969, S. 368, leinen. \$ 7.00
- GRIŠĀNS, J.** *PA ATMIŅU STYGOM III,*
Durch die Spuren der Erinnerung III,
München 1970, S. 271, leinen. Memoiren \$ 7.00
- LATKOVSKIS, L.** *Dzīmtās zemes ļaudis I.*
DIE LEUTE MEINES HEIMATLANDES
München 1966, S. 249, leinen \$ 4.00
- LAURINOVIČA-PRONEVSKA, H.** *Grymstušōs sale-*
nas.
SINKING ISLANDS.
NIEDERGEHENDE INSELN
München 1964, 404 S., Leinen \$ 7.00

- RUPAINS, O. *Kod pyrmī gaili dzidōja. Drama.*
A TRAGEDY ABOUT PETER MIGLINIKS.
 EINE TRAGÖDIE ÜBER PETER MIGLINIKS.
 Neuötting/Inn 1946, 132 p. \$ 3.00
- RUPAINS, O. *Jaunō skūlōtōja. Stōsts.*
THE YOUNG TEACHER. Story.
 DIE JUNGE LEHRERIN. Eine Erzählung aus dem
 latgalischen Schulwesen in den 20er Jahren.
 Bad Reichenhall 1951, 86 p. \$ 3.00
- RUPAINS, O. *Zemes sōļs. Romans.*
THE SALT OF THE EARTH. Novel.
 DAS SALZ DER ERDE. Roman aus dem latgali-
 schen Leben nach dem ersten Weltkriege.
 München 1955, 420 p. \$ 6.00
- RUPAINS, O. *Tauta grib dzeivōt, Latgaļu atmūdas
romans.*
A NATION WILL LIVE. Novel.
 EIN VOLK WILL LEBEN. Roman. Leinen. \$ 10.00
 München, 1963, S. 564.
- SILKĀNS, J. *Fabuleņas.*
FABLES / FABELN.
 München 1955, 64 p. \$ 1.00
- SPŌGIS, A. *Zylūs azaru šolkas.*
POEMS / GEDICHTE.
 München 1959, 125 p. \$ 3.00
- SPŌGIS, A. *Dzagyuzes līneni*
POEMS / GEDICHTE
 München 1972, 102, Leinen \$ 5.00
- STRODS, K., **KUNGS.** *Stōsti.*
 München 1974, S. 231, Leinen \$ 6.00
- Red. P. Zariņš, *Tāvu zeme*
 Vaterland
 München 1972, 424 S., Leinen \$ 7.00
- ZVĪDRIS, O. **TU**
POEMS / GEDICHTE
 München 1974, S. 240 \$ 5.00
- TRASUNS, Fr. *Fabulas ar M. Bukša apceri par
Fr. Trasunu un jō literarū darbeibu.*
FABLES / FABELN, leinen. \$ 5.00
 München, 1964. S. 108.

VII PERIODICALS / ZEITSCHRIFTEN

DZEIVE — *Latgaļu žurnāls zynōtnei un literaturai, izīt par divim mēnešim reizi.*

Golvonāis redaktors M. Bukšs. Red. kol. Vl. Lōcis un J. Trūps.

LIFE — *Latgalian scientific and literary periodical, published bimonthly.*

Vol. I	(Nr. 1 — 20)	bound	\$ 30.00
Vol. II	(Nr. 21 — 40)	bound	\$ 30.00
Vol. III	(Nr. 41 — 60)	bound	\$ 30.00
Vol. IV	(Nr. 61 — 80)	bound	\$ 30.00
Vol. V	(Nr. 81 — 100)	bound	\$ 30.00
Vol. VI	(Nr. 101 — 120)	bound	\$ 30.00
Vol. VII	(Nr. 121 —		

DAS LEBEN — *Latgalisches wissenschaftliches und literarisches Journal erscheint zweimonatlich.*

Band I	(Nr. 1 — 20)	ganzleinen	\$ 30.00
Band II	(Nr. 21 — 40)	ganzleinen	\$ 30.00
Band III	(Nr. 41 — 60)	ganzleinen	\$ 30.00
Band IV	(Nr. 61 — 80)	ganzleinen	\$ 30.00
Band V	(Nr. 81 — 100)	ganzleinen	\$ 30.00
Band VI	(Nr. 101 — 120)	ganzleinen	\$ 30.00
Band VII	(Nr. 121 —		

LATGOLAS BOLSS — *Latgaļu avīze trymdā. Golv. red. Konstantins Krusts*
Red A. Čačs, Vl. Locis un J. Trūps.

VOICE OF LATGALIA. *Latgalian newspaper in exile.*

LATGALISCHE STIMME, *Latgalische Zeitung im Exil.*

1943 — 1944	Foto kopie bound, vergriffen	\$ 120.00
Collection/Jahrgang 1948 — 1955	bound	\$ 90.00
Collection/Jahrgang 1956 — 1965	bound	\$ 90.00
Collection/Jahrgang 1966 — 1975	bound	\$ 90.00

VIII YEAR-BOOKS / JAHRBÜCHER

TĀVU ZEMES KALENDARS.

Red. VL. LŌCIS

YEAR BOOK OF NATIVE COUNTRY.

HEIMATKALENDER.

Collection/Jahrgang 1946 — 1954	Band	\$ 30.00
Collection/Jahrgang 1955 — 1964	Band	\$ 30.00
Collection/Jahrgang 1965 — 1974	Band	\$ 30.00
1975	je	\$ 3.00

**IX REPRESENTATIVES OF "LATGALIAN
BOOKS" / REPRÄSENTANTEN FÜR „LAT-
GALISCHE BÜCHER“**

In the USA and Canada:

Mr. K. Krusts, 1560 *Downing Street*, Apt. 24
Denver, Colo. 20218.

Mr. Fr. Teirumniks, R. R. 5, Noblesville, Ind. 46060,
USA.

Mr. A. Čačš, 68 Bown Str., N.E., Grand Rapids,
Mich. 49505, USA.

Mr. O. Zvidris, 178 Calvington Drive, Downsview,
Ont., Canada.

In Australien:

Mr. St. Začests, 94 Winston Avē.,
Edwardstown 5039, S. A., Australia

In England:

Mr. J. Mekšš, 82. Hough Lane, Leeds 13, England.

In Germany:

Vl. Lōcis 8 München 50 Diamantstr. 1
Tel. 15 04 393, Postscheckkonto 863 37-808, München.

Books can be ordered from Mr. Vl. Locis, and the
payment can be done through the representative of the
corresponding country or directly to Mr. Vl. Locis.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309081429

12.

Mōkslinīka Ontōna Zvīdra vōks